

**ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ**

**Α Π Α Ν Τ Α
ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΠΑΤΕΡΩΝ**

Ἑκδόσεις
ΠΑΝ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ — ΣΤΕΡ. Ν. ΣΑΚΚΟΥ
Καθηγητῶν Πανεπιστημίου

Ἑπιμέλεια
ΒΑΣ. Σ. ΨΕΥΤΟΓΚΑ — ΘΕΟΔ. Ν. ΖΗΣΗ
Διδασκτῶν τῆς Θεολογίας

**ΙΩΑΝΝΟΥ
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ
ΕΡΓΑ**

ΤΟΜΟΣ 12

1. ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ Α'—Β'
2. ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΟΥΝΤΑΣ ΤΩΝ ΜΟΝΑΧΙΚΩΝ
ΒΙΩΝ Α'

Εἰσαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
Ἄρχμ. ΝΑΥΚΡΑΤΙΟΥ ΤΣΟΥΚΑΝΑΚΗ
Εἰσαγωγή — Μετάφρασις — Σχόλια
ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ ΤΟΚΑΤΙΔΗ
Κείμενον: B. Montfaucon

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πρὸς δύο μοναχοὺς, τὸν Δημήτριον καὶ τὸν Στελέχιον, οἱ ἑποιοὶ μὲς εἶναι ἔργαστοι ἐξ ἄλλης πηγῆς, ἀπευθύνει τοὺς δύο περὶ κατανόσεως λόγους τοῦ ὁ ιερῶς Χρυσόστομος, ἀνταποκρινόμενος εἰς ἰδιαίτερον τῶν θεμάτων παρακλήσιν. Ἀμφότερα τὰ ἔργα εἶναι δοκητικοὶ χαρακτήρες καὶ ἀναπτύσσουν τὸν ἴδιον θέμα, ἐργάστησαν δὲ κατὰ τὴν περίετον καὶ ὁ ιερὸς πατὴρ ἦτο ἱερὸς ἐν Ἀντιοχείᾳ.

Ὁ πρὸς Δημήτριον λόγος ἀποκαλεῖται κατ' οὐσίαν ἀνάπτυξιν χωρίων τῆς ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὁμιλίας τοῦ Κυρίου, ἐκ τῶν ὁποίων ἀρρομύεται θεολογικὰ διὰ τὴν εἰσόδον ἀπὸ τῆς Γ' παραγράφου εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ θέματος του. Εἰς τὴν πρὸς Στελέχιον λόγον ἡμῶς ἀναπτύσσει κατὰ πλάτος καὶ βάθος τὴν περὶ κατανόσεως διδασκαλίαν του. Ἰδίως εἰς τὸν λόγον τοῦτον, ὁ ἀπόστολος Παῦλος καὶ ὁ προφητὴς Δαβὶδ ἀπεκτείνουσι τὰ πρόσωπα τῆς κατανοήσεως καὶ πρὸς τὴν κατανόησιν, τὴν ἀνακάλυψιν καὶ τὴν κατανόησιν ἐκείνων συγκρίνει τῆς καρδίας τῶν συγχρόνων του, ἡ μὲλλον τὴν στήληνται καὶ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν καρδιῶν αὐτῶν.

Εἰς ἀμφότερα τὰ ἔργα παρατηροῦνται οὐρανοειδὲς καὶ μακρὰ περίοδοι, αἱ ὁποῖαι παρὰ τὰς δὲν κυρτάς, ἀλλὰ ἀναρπάξουν καὶ θέλουν τὴν ἀναγκαστικήν. Ἡ ταύτη δὲ ἰσχυρὰ μακρὰν περίετον παρατηρεῖται, ὅπως ἐπειδὴ ὁ συγγραφεὺς ἐπειδέχεται εἰς περιγραφὰς καὶ συγκρίσεις, πρῶτον τοῦ συμβαίνει περισσύτερον εἰς τὴν πρὸς Στελέχιον λόγον, προκαλεῖται νὰ δειξῇ τὴν διαφοράν τοῦ ὑπάρχει μετὰ τῶν πνευματικῶν καὶ οὐρανῶν καταστάσεων καὶ πραγμάτων. Παρατηροῦνται ἐπίσης κοινὰ τόποι, ὡς θὰ εἴδωμεν, ἐπὶ τῶν θεμάτων τοῦ περιέχον τὴν αὐτὴν διδασκαλίαν καὶ εἰς τὰ δύο ἔργα. Τοῦτο συμβαίνει μάλιστα ἐπειδὴ εἰς τὸν πρὸς Στελέχιον λόγον τοῦ ὁ συγγραφεὺς διαπραγματεύεται κατὰ τρόπον ἀποκλιθεὶς τὸ θέμα του.

Ἀμφότεροι οἱ λόγοι οὗτοι ἐπίσης δὲν διακρίνονται μόνον διὰ τὸ ἔχειν ἄλλος πῦρον, ἀλλ' ἔχουν καὶ μίαν κατανόησιν ἡρώδη. Ἡρώδη πῦρον, καθὼς μῦρον τῆς ψυχῆς ἀποκαλεῖ τὴν κατανόησιν ὁ ιερὸς Χρυσόστομος, καὶ ἀφαιρῇ τὴν καρδίαν καὶ τὴν ἀφαιρῇ μὲ τὸν γλυκαμὸν τοῦ θέλου πόθου. Καὶ οἱ κατέχοντες τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν τῇ ὁστρονίᾳ σκιδῇ τῆς καρδίας καὶ οἱ σκεπτόμενοι τοῦτου, δύνανται νὰ διαφανοῦν ὁμῶς κατανόησιν διὰ τῆς ἀναγκαστικῆς τῶν περιφημιῶν τούτων ἔργων τοῦ ιεροῦ πατρός. Ἡ καρδιά ἐκείνη, ἡ ὁποία προσφέρει εἰς τοὺς συγχρόνους μᾶς τοὺς ἀμύθητους θησαυροὺς τῆς πατερικῆς σοφίας, παρίχει ἐκ παλαιολογίου καὶ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐντυφώσων εἰς αὐτοὺς καὶ νὰ ἀποκαλύπτει τὴν δόξαν ἀφελειαν.

Ἀρχὴ. ΝΑΥΚΡΑΤΙΟΣ ΤΣΟΡΑΚΑΝΑΚΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

ΠΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΝ ΜΟΝΑΖΟΝΤΑ

ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΥΞΕΩΣ¹

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

1. Καθώς σὲ ἐβλεπον, εὐλογημένη Δημήτρίε, νὰ μὲ πύ-
ζης ἐπιμόνως καὶ μὲ σφοδρὸν ἐπιθυμίαν νὰ ζητῇς λόγους
περὶ κατανύξεως, πάντοτε σὲ ἐρακάριζα καὶ ἐθαύμαζα τὴν κα-
θαρότητα τῆς ψυχῆς σου. Διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιθυ-
μῇ κανεὶς τέτοιους λόγους, ἐὰν προηγουμένως δὲν καθάρσῃ
καλῶς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἀναβῇ πρὸ πάντων ἀπὸ τὰς θιαστικές
φροντίδας. Τοῦτο ἄλλωστε εἶναι εὐκολόν νὰ τὸ διαπιστώσῃ
κανεὶς καὶ ἐξ ἐκείνων ποὺ ἔσται καὶ δι' ὀλίγον χρόνιόν διά-
στημα ἔχουν καταληφθῇ ἀπὸ αὐτὸν τὸν πόθον· ὅτι δηλαδὴ
δέκονται τέτοιαν ἀπώτομον μεταστροφὴν, ὥστε εὐθὺς νὰ με-
τατίθενται εἰς τὸν οὐρανόν. Διότι οἱ τοῖ, ἐλευθερώσαντες τὴν
ψυχὴν ἀπὸ τὰς κοσμικὰς φροντίδας, ὡς ἀπὸ βαρέα δεσμέ,
123 ἂ τὴν ἀφῇραν νὰ πετάξῃ εἰς τὸν ἰσθμὸν καὶ συγγενῇ τῆς
τόπον. Εἰς πολλοὺς δεδαίκε γίνεται τοῦτο δι' ὀλίγον μόνον
καιρὸν. Τοῦ ἥρωος, φίλιτατε, γνωρίζω ὅτι διακατέχεσαι ἀπὸ
τὴν ἐπιθυμίαν τῆς κατανύξεως παντοταυτά. Καὶ ἡμποροῦν νὰ
ἐπιβεβαιώσουσιν ταῦτα αἱ ἄπνοι νύκτες, αἱ πηγαὶ πῶν δε-
κρῶν καὶ ὁ ἔρως τῆς ἐρημίας ποὺ κατεστάλαξε καὶ ἡῤα-
νεν εἰς τὸ βάθος τῆς καρδίας σου. Εἰς τί θὰ σὲ ἀφελουῖσαν
λοιπὸν οἱ ἰδιόει μου λόγοι; Αὐτὰ καὶ τὸ ὅτι, ἐνῷ ἔχεις ἤδη
φθάσει εἰς τὴν κορυφὴν νομίζεις ἐν τούτοις ὅτι εὐρίσκεισαι
ἀκόμη μεταξὺ ἐκείνων ποὺ ἀνηφορίζουν πρὸς αὐτὴν καὶ τὸ
ὅτι ψυχὴν ἀνεπεριωμένην τὴν ἀνοράξεις λιθίνην καὶ συνε-
χῶς ποὺ σφίγγεις τὴν δεξιὰν καὶ Β τὴν ἀσπόμεσαι καὶ μὲ δά-
κρυα λέγεις, κάμε νὰ αἰσθανθῇ συντριβὴν ἢ πεταχωμένην

1. Κατανύξις εἶναι ἡ κατάστασις ἐκείνη τῆς καρδίας, κατὰ τὴν ὁ-
ποίαν εὐρίσκειται εὐχὴ εἰς συνειδήσειν τῆς ἀμαρτωλότητός της καὶ αἰσθα-
νεται συντριβὴν καὶ μετάνοιαν. Τὴν κατανύξιν προκαλεῖ ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ,
διὰ τὴν ἐκτρέφει εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ κατανύξις εἶναι μὴτηρ τῶν
δακρῶν καὶ τῆς νήψεως, αὐτὴ ἡ χαρμελάτης, τὴν ὅποιαν γεννᾷ τὸ κατὰ
Θεὸν πάθος καὶ ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ.

μου καρδιά, πόσης εύλαβείας και πόσης ζέσεως πνευματικής δύναται ταῦτα νὰ θεωρηθῶν ἀποδείξεις;

Ἐάν λοιπὸν μὲ ἀδήγησας εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτήν, θέλοντας νὰ μὲ ἀφυπνίσκῃς, ἀποδέχομαι τὴν πολλὴν σου φιλοσοφον διάθεσιν καὶ πρόνοιαν. Ἐάν ὁμως εἰς τὴν πραγματικότητα ἔκῃς κατὰ νοῦν τὴν ἰδικήν σου κατάστασιν καὶ νομίζῃς ὅτι ἔχεις ἀνάγκην ἐκείνου ποῦ θὰ σὲ ὑποδοθῇς νὰ ἐγερθῇς, δὲν γνωρίζω πῶς ἄλλως θὰ μὲ ἐπειθῇς, ὅτι οὐδόλως χρειάζεσαι βοήθειαν ἀπὸ ἐμὲ. Ὅμως καὶ ἔτσι θὰ ὑποκαυρήσῃς καὶ θὰ σὲ ὑπακούσῃς ἐξ αἰτίας ὧν τῶν ἄλλων ποῦ ἔχεις καὶ διὰ τὴν παρηγορίαν σου πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὸ ἐνδιαφέρον σου διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην καὶ διὰ τὴν πρὸς ἐμὲ φιλίαν. Ὁ ὅμως ὅμως ἀντὶ αὐτῶν ἀντάμενέ με διὰ τῶν προσευχῶν σου, ὥστε εἰς τὸ ἔξῃς νὰ διαρθεῇ ἡ ζωὴ μου καὶ ἐν προκειμένῳ νὰ ἡμπορέσω κατὰ σπουδαίον νὰ γράψω, ἵκανὸν νὰ ἐγείρῃ τὸς κατακεκλιμένους ψυχὰς καὶ τὸς καλαρυμένους νὰ τὸνῶσιν καὶ τὰς συγκροτήσιν.

Αὐτὸ ποῦ λοιπὸν νὰ ἀρκίσω τὸν λόγον καὶ εἰς ποῖαν θεμέλιον καὶ ποῖαν βάσιν νὰ τὸν βασίσωμεν; Μᾶλλον ἀπὸ τοὺς λόγους τοῦ Κυρίου, μὲ τοὺς ἀποφύας ταλανίζει μὲν τοὺς γελῶντας, τοποθετεῖ δὲ τοὺς πενθοῦντας εἰς τὴν μερίδα τῶν μακαριζομένων, λέγοντας: «Μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται» (Ματθ. 5, 5) καὶ «Οὐαὶ οἱ γελῶντες νῦν, ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε» (Λουκ. 6, 25). Καὶ πολὺ εὐλόγηται διότι ὁ παρὼν καιρὸς εἶναι πρᾶγμα. Ὁ ὅλος καιρὸς πένθους καὶ ὀδυρμῶν τέτοια συμφορὰ ἔχει καταλάβει ὅλον τὸν κόσμον καὶ τέτοια κακὰ μαστίζουν τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ἂν κανεὶς ἤθελε νὰ τὸ ἐξετάσῃ μὲ ἀκριθείαν, ὅσον τοῦτο εἶναι δυνατὸν, δὲν θὰ παύσῃ ὀδυρόμενος καὶ πενθῶν. Τόσον ἔχουν ἀνατραπῇ τὰ πάντα καὶ περιέλθῃ εἰς σύγκυσιν καὶ σύδομαυ ἀντρίσκειται ἀρετὴς Ἰκνός. Καὶ τὸ πλεόν λυπηρὸν, ὅτι οὐτε ἡμεῖς ἔχομεν ἀσθησὶν τῶν θειῶν ποῦ μᾶς κατέχουν, οὔτε εἰς ἄλλους παρέχομεν, ἀλλ' ἡμιόζομεν μὲ πάντα ἐξωτερικῶς μὲν ὤραιοι, εὐαγετικῶς δὲ καταδολιπόμενοι ἀπὸ τὸ πῦρ. Ὅμως δὲ τῆς ἀναγγελίας μας καθόλου δὲν διαφέρομεν ἀπὸ τοὺς παραπαίοντας, οἱ ὅποιοι πολλὰ ἐπικίνδυνα καὶ αἰσχρὰ καὶ λέγουσιν. Ἐ καὶ πράττουν ἄνευ συστάλης, διὰ τὰ ὅποια οἱ μόνον δὲν αἰσχύονται, ἀλλὰ καὶ καυνοῦνται καὶ νομίζουν ὅτι εἶναι ὑψέστεροι καὶ ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ὑγίει. Ὅτι λοιπὸν καὶ ἡμεῖς, ἐνῶ πράττομεν ὅλα ἐκεῖνα ποῦ πράττουν καὶ οἱ ὁσθενεῖς, ἀγνοοῦμεν ὁμως αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα, ὅτι δηλοδὴ ἐβίμεθα ὁσθενεῖς.

Διὰ τὸ αἴμα μας καὶ τὸ τυχαῖον πάθος ποῦ θὰ μᾶς ἐνέκλῃ καὶ ἱατροὺς καλοῦμεν καὶ κρήματα ἐξοδεύομεν καὶ

καρτερίαν δεκνύομεν.¹⁴ Α καὶ δὲν παραλείπομεν τίποτε, ἀλλὰ πράττομεν τὸ πᾶν ἕως ὅτου ἀποδιώκωμεν ἐκεῖνο ποῦ μᾶς στενοχωρεῖ. Διὰ τὴν ψυχὴν μας ὅμως ποῦ καθημερινῶς κεντρεῖται ἀπὸ πάθη σημαντικὰ καὶ σφοδράστοι, καίεται, κρημνίζεται καὶ μὲ κάθε τρόπον καταστρέφει τὸν ἑαυτὸν της, ὅτε τὸν ἐλάττωτον λόγον κάμνομεν. Καὶ τὸ αἴτιον εἶναι ὅτι ὅλους μᾶς ἔχει προσβάλῃ ἡ νόσος. Καὶ ὅπως οἱ ὁσθενεῖς, ἐάν συμβῇ νὰ μὴ ἔχουν πλησίον τῶν κάποιον ὄντι διὰ τὸς τοὺς παρασταθῇ, αὐτὸ τίποτε δὲν ἀποδίδονται νὰ καταλήξουν ἴσως καὶ εἰς θάνατον, ἐφ' ὅσον κανεὶς δὲν ὑπάρχει νὰ τοὺς ἀποδοῇ ἀπὸ τῆς παραλόγου ἐπιθυμίας των, εἴται καὶ ἡμεῖς ἐπειδὴ κανένα δὲν ἔχομεν ὑγαίνοντα καθαρὸς εἰς τὴν πίστιν, ἀλλ' ὅλοι συμβαίνει νὰ ὁσθενώμεν, ἄλλοι πολὺ καὶ ἄλλοι ὀλιγώτερον, Β δὲ αὐτὸ δὲν ὑπάρχει κανεὶς ποῦ νὰ ἐπαρκέσῃ διὰ τοὺς κατακεκλιμένους.

Ἐάν δὲ εἴθῃ κάποιος μὴ χριστιανὸς καὶ πληροφορηθῇ καλῶς τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἴδῃ τὴν σύγκυσιν ποῦ ἐπακρετεῖ εἰς τὸν χριστιανικὸν μας θίον, δὲν γνωρίζῃ ἔθῃ θὰ εὕρῃ ἄλλους χειροτέρους ἀπὸ ἡμᾶς ἐκδοῦς τοῦ Χριστοῦ. Διότι ἐχῆσαμεν τὴν ζωὴν μας, ὥσάν νὰ εἴκομεν μελετήσει νὰ σταθίσωμεν τὴν ἀντίθετον πρὸς τὰς ἐντολὰς τοῦ ὁδόν.

2. Διὰ νὰ μὴ νομίσῃ δὲ κανεὶς ὅτι οἱ λόγοι μου αὐτοὶ εἶναι ὑπερβολικοὶ, θὰ προσπαθῇς νὰ φέρῃς τὰς ἀποδείξεις σου ἀπὸ ποιεῖν ἄλλου, ἀλλὰ ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ. Τὶ λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; «Ἐρρέθη τοῖς ἀρχαῖς οὐ φονεῖσιν. Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, Ὁ καὶ πᾶς ὁ ἀρχιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἐκείνῳ ἐνοχος ἐστὶν τῇ κρίσει» δὲ δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ. Παρά, ἐνοχος ἐστὶν τῷ συνειδήσει δὲ δ' ἂν εἴπῃ, Μικρὸς ἐνοχος ἐστὶν εἰς τὴν γέννηαν τοῦ πυρός (Ματθ. 5, 21-22). Καὶ αὐτὰ μὲν ὁ Χριστός. Ἡμεῖς δὲ χειρότερον καὶ ἀπὸ τοῦ ἀπίστου καταπατήσαμεν τὸν νόμον τοῦ, μὲ ἀπείρους ὁδοὺς καθημερινῶς περιλούζοντες τοὺς ἀδελφούς μας. Καὶ τὸ πλεόν ἄξιον γέλωτος εἶναι, ὅτι, ἐνῶ ἀποφεύγομεν τὴν λέξιν μωρός, ἐκτομιζόμεν πολλὰς παλάς ἄλλας ὁδοὺς παρτοτέρας αὐτῆς, ὥσάν ἐκεῖνη μόνον ἡ λέξις νὰ περιεῖχε τὴν ὁδόν. Ἀσφαλῶς ὁμως ἡ ἐννοια τῶν λόγων τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι αὕτη, ἀλλ' ἔθεσε τοῦτο τὸ ἐπιτήμιον ὁ προκειμένου νὰ τιμωρήσῃ κατ' ὁλοκληρίαν τὸν ὀδριώτην, πρᾶγμα ποῦ γίνεται φανερόν καὶ ἐξ ὅσων λέγει ὁ

2. «Μωρὸς» καὶ «Ρωκὸς» εἶναι λέξεις ἱερατικαί, ποῦ σημαίνουν ἀνθρώπων κατὰ, ἁλαφρόν, μωρόν, λέξεις ἐνδοτικαὶ περιφρονητικαὶ πρὸς τοὺς ὁμοδόλους μας, οἱ ὅποιοι ἐς τὸν δὲν παύσαν νὰ εἶναι ἐκδοῖς τοῦ Θεοῦ. Μολοντοὶ φαίνονται ἐλαφροὶ εἰς τὸ περιεχόμενόν των, ἔχουν ὁμως ὀδριώτην ὄντοισιν μεγάλην.

ἀπόστολος Παῦλος «Μὴ πλανήσθε ὅτε πόρνοι, ὅτε εἰδω-
λαλάτραι, οὐ μοικαί, οὐ μαλακοί, ὅτε ἄρσενοκοίται, οὐ κλέ-
πται, ὅτε φιλονέκται, οὐ μέθυσοι, οὐ λοῖδοι, οὐχ ἄρπα-
γες βασιλείαν Θεοῦ κληρονομήσουσι» (Α' Κορ. 6, 9-10).

Ἐάν δὲ ὁ ἀποκαλὼν τὸν ἀδελφὸν του μωρὸν εἶναι ὁ-
ξος τῆς μεγαλυτέρας τιμωρίας, ὁ ἀποκαλὼν αὐτὸν κακοῦρ-
νον, βάσκανον, βάραιον, κενόδοξον καὶ ἴσοι ἄλλα παρόμοια,
πόσον πῦρ τῆς γεέννης θὰ ἐταιμάσῃ διὰ τὸν αὐτὸν του;
Διότι τό, Μωρὲ καὶ Βακά, εἶναι πολὺ ἐλαφρότερον ἀπὸ τὰ
ἀνωτέρω. Δι' αὐτὸ ἀφίγησεν ἐκεῖνο ὁ Χριστὸς τοῦτο παρὲ-
θεσε, διὰ νὰ μάθῃς δι, ἐάν ἡ λέξις ποὺ φαίνεται περισσότε-
ρον τῶν ἄλλων ὑποφερτὴ ἐπιτίμει τὴν γέννηαν ἐναντίον
τοῦ λόγοντος. Ἐ πολὺ περισσώτερον τοῦτο θὰ κόβουν αἱ
πλέον θαρεῖαι καὶ ἀφίγηται λέξεις.

Ἐάν ὅμως μερικοὶ μὲς καταλογίζουσι ὑπερβολὴν εἰς τοὺς
λόγους (διότι γνωρίζω καὶ μερικοὺς ποὺ τὸ ἔχουν κάμει
τοῦτο καὶ νομίζουσι διὰ πρὸς ἐκτροχίσκον μόνον λέγονται αὐ-
τὰ) εἶναι καιρὸς τοὺς μοικούς, τοὺς ἄρσενοκοίτας, τοὺς εἰ-
σελγείς καὶ τοὺς εἰδωλολάτρους νὰ τοὺς ἀπαλλάξωμεν ἀπὸ
τὴν τοιαύτην κόλασιν. ¹² Α Διότι ἐάν μόνον διὰ φόβον ἡ-
μεῖς τὸν τοῦ ὕβριστός, εἶναι φανερόν δι καὶ τοὺς ἀνωτέρω
διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἀπειλεῖ. Ἀφ' οὗ τοὺς ἀποτίμεισιν λοι-
πὸν ὅλους μαζί, ἐκολούθως ἐξήγγειλε καὶ τὴν ἀπὸ τῆς θα-
σιλείας ἐκπαταίν των. Τί λοιπόν, θὰ ἐρωτήσῃ κανεὶς, ὁ ὕβρι-
στής θὰ συγκαταλεχθῇ μετὰ τοῦ μοικοῦ καὶ τοῦ μαλακοῦ,
τοῦ πλεονέκτου καὶ τοῦ εἰδωλολάτρου; Τὸ ἐάν θὰ τιμωρηθῇ
ἐξ ἴσου μὲ αὐτούς, τοῦτο δὲ τὸ ἀρῆκαμεν νὰ τὸ ἐξετάσωμεν
ἄλλοτε. Διὰ τὸ δι ὅμως ἐξ Ἰησοῦ μὲ τοὺς ἄλλους καὶ αὐτὸς
θὰ ἀπολάβῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, παστεύω εἰς τὸν
Παῦλον, ποὺ λέγει, ἡ ἄλλων εἰς τὸν δι' αὐτοῦ ἐνεργούντων
Χριστὸν, δι ὅτε αὐτοί, ὅτε ἐκεῖνοι θὰ κληρονομήσουσι τὴν
βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἔα μόνον δι' αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ διὰ
πολλὰ ἄλλα ἄλλοι τὸ ἴδιον ἔπαθον καὶ νομίζουσι Β δι ἔχουν
λαβῆν ὑπερβολικῶς τὰ μέλλοντα νὰ συμβῶν. Αὐτὴ ὅμως ἡ
παγίς εἶναι διὰβολικὴ.

Διὰ νὰ ἀπαλείψῃ λοιπὸν ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν κατανυγέν-
των ἐν τῇ ἀγάπῃ τοῦ Θεοῦ τὸν φόβον τῆς μελλούσης κολά-
σεως καὶ τοὺς κόμη ραθυμότερους εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐν-
τολῆς, ἐσήγγεινεν ὁ διάβολος τὴν ἀπὸ τῆς ὑπερβολῆς παρη-
γορίαν, ἡ ὅποια διὰ τὸν παρόντα μὲν καιρὸν εἶναι ἱκανὴ νὰ
ἐξαιπώσῃ ἀσκητὰ τὰς ψυχὰς τῶν ραθυμότερων, θὰ ἀποδει-
κθῇ ὅμως τὸ ψεύδος κατὰ τὸν καιρὸν τῆς κρίσεως, τότε ποὺ
δὲν θὰ ὑπάρχῃ κανὲν κέρδος. Διότι, πῶς τὸ βρελὸς εἰπέ-
μιον, νὰ ἀποτιμῶμεν τώρα καὶ τότε νὰ ἀντιληφθῶμεν τὴν

ἀπάντην μας, διὰν τίποτε πλέον διὰ μετανοίας δὲν θὰ ἔκω-
μεν νὰ ὠφεληθῶμεν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναστάσεως τῶν
νεκρῶν.

Ἄς μὴ ἀπαμῶμεν ὀδίκως τοὺς αὐτούς μας, μήτε νὰ προ-
καλῶμεν ἄλλη τιμωρίαν. Ἐ αὐτὴν ποὺ προσέρχεται ἐκ τῆς
ἀπιστίας, διότι δαί μόνον τὸ νὰ μὴ ὑποτάσσεται κανεὶς εἰς
τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ ἐπιφέρει θάρεϊαν τιμωρίαν. Ἀλλὰ
καὶ τὸ νὰ ἀπ. τῇ εἰς αὐτάς. Ἡ ἀπιστία δὲ αὐτὴ προσέρχεται
ἐκ τῆς ἀδιαφορίας διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν. Διότι
διὰν δὲν θελήσωμεν νὰ ἐπιμεληθῶμεν ἀπὸ τὴν ἀσφάλειαν
ποὺ μὲς παρέχει ἡ ὑπακοὴ εἰς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν
πράξωμεν ἐκεῖνα ποὺ μὲς προσέταξεν, ὥστε νὰ ἀπαλλάξω-
μεν τὴν λογικὴν μας ἐκ τοῦ φόβου τῶν μελλόντων, θαρ-
νόμενοι καὶ κατατινιγόμενοι εἰς τὴν συνειδήσιν καὶ φροντί-
ζοντες νὰ ἀπομακρύνωμεν τὸν μεγάλον φόβον τῶν κολά-
σεων, ὡθεύμεν τότε τοὺς αὐτούς εἰς ἄλλο βάραθρον, μὲ τὸ
νὰ ἀποσποῦμεν εἰς τὰς κολάσεις. Δ Καὶ ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ δια-
κατέχονται ἀπὸ ὑψηλὸν πυρετὸν, μὲ τὸ νὰ πηδῶν εἰς τὰ
ψυχρὰ ὕδατα δὲν ἀπαλλάσσονται ἀπὸ τὸν καύσωνα, ἀλλὰ
προξενούσιν εἰς τὸν αὐτὸν των ἄλλον ὀνίτερον πυρετὸν,
τοιαυτοτρόπως καὶ ἡμεῖς, ἐπειδὴ κεντούμεθα ἐκ τῆς συναι-
σθήσεως τῶν ἁμαρτιῶν, ἀναγκάζομεθα νὰ καταποντισώμεν
τὸν αὐτὸν μας εἰς τὸν εὐριπον^δ τῆς ὑπερβολῆς διὰ νὰ ἀπορ-
τύνωμεν τοῦ λοιποῦ εἰς ὅλα χωρὶς φόβον. Διότι ὀργίζομεθα
κατὰ τῶν ἀδελφῶν μας διὰ μόνον ἔσαν εἶναι παρόντες, ἀλλὰ
καὶ διὰν εἶναι ἀπόντες πολλὰκις ρακούμεθα μαζί των, πράγμα
ποὺ ἀποτελεῖ ὑπερβολικὴν θηριωδίαν. Καὶ τοὺς μὲν ἀνωτέ-
ρους μας καὶ δυνατοτέρους διὰν μὲς θάλαμπουν καὶ μὲς ἐξι-
βρίζουν τοὺς φερόμεθα μὲ πολλὴν ἐπιείκειαν. Ἐ λόγῳ τοῦ
φόβου μας πρὸς αὐτούς, τοὺς Ἰησοῦς καὶ κατωτέρους μας ὅμως,
ἐνῷ καθόλου δὲν μὲς ἔχουν θάλαμει, τοὺς ἀπεκθανόμεθα.
Τόσον μεγαλυτέραν δύνανται ἔχει ὁ παρὰ τῶν ἰσχυράτων φό-
δος ἀπὸ τὸν φόβον τοῦ Χριστοῦ.

3. Ὑπάρχει λοιπὸν καμμία ἐλπίς σωτηρίας δι' ἡμᾶς ποὺ
δεικνύομεν τόσην ἀλιγορίαν καὶ περιφρόνησιν; Πόθεν, εἰπέ-
μιον; Τί τὸ φορτικόν καὶ ἐπικαθὲς ἐξήγησεν ἀπὸ ἡμᾶς ὁ Χρι-
στὸς; Νὰ μὴ ὀργίζεσθαι, λέγει, κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου ἄνευ
λόγου. Τοῦτο ὅμως εἶναι πολὺ εὐκολώτερον ἀπὸ τοῦ νὰ ὑπο-
φέρωμεν ἄλλον ποὺ ὀργίζεται ἀσκόπως. ¹² Α Καὶ ἐκεῖ μὲν
ἔχει ἤδη συναχθῆ τὸ ὕλικόν τῆς ἐξάρσεως, ἐδῶ ὅμως χωρὶς

^δ Ἡβριτικὴ γενική καλεῖται πᾶς στενὸν θαλάσσιον ἡ πορθῶς μι-
λὸν ἐρημικὴν καὶ ἄρκααν. Ὑποθέτω σημαίνει τὸ πᾶθος τοῦ ἁμαρτη-
σαν, ἡ φοβὰ τὸν ὁποῖον μὲς ἀπὲρ εὐσεβείας εἰς τὴν διακρίσιν πολλὰν
καιρῶν.

νά υπάρξει τέτοιον ἕλκός, ἀνάγκη ἐστὶ τὴν φλόγα. Δὲν εἶναι δὲ τὸ ἴδιον πρᾶγμα, ὅταν σοῦ πληρώσῃ ἄλλος τὴν λαμπρότητα νὰ ὑπομένῃς καὶ νὰ μὴ καίεσαι καὶ ὅταν οὐδεὶς σὲ ἐνοχλῇ νὰ ἡσυχάζῃς καὶ νὰ ἡραρῇς. Διότι ἐκεῖνος ποὺ νικᾷ εἰς τὸ πρῶτον, παρουσιάζει μεγίστη φιλοσοφία ἀποδείξιν· ὁ δὲ καταρθώνων τὸ δεύτερον οὐδενὸς θαυμασμοῦ εἶναι ἄξιος. Ὅταν λοιπὸν διὰ τὸν φόβον τῶν ἀνθρώπων ἐκτελῶμεν τὸ μεγαλύτερον, ἐνθὺ διὰ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον θέλομεν νὰ πράττωμεν, ἐννόησε πάσης καλῆσεως καὶ τιμωρίας ὑπευθύνους καθιστῶμεν τοὺς ἑαυτοὺς μας.

Β Ἀδελφόν δὲ μὴ θεωρήσῃς μόνον τὸν ἀπολαύοντα τὴν αὐτὴν τιμὴν μὲ ἐσέ, ἢ τὸν ἐλευθέρων, ἀλλὰ καὶ τὸν ὑπερέτιν. Ἐν γὰρ Χριστῇ Ἰησοῦ οὔτε δούλος, οὔτε ἐλευθέρους κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον (Γαλ. 3, 28). Ὡστε λοιπὸν εἰς ἀδίκως ἐξαγριωνώμεθα καὶ πρὸς τοὺς δούλους, τὴν αὐτὴν τιμωρίαν θὰ ὑποστώμεν. Διότι εἶναι ἀδελφός καὶ αὐτός καὶ ἡμεῖς καὶ αὐτὸς τῆς ἀληθείας, τῆς ἐν Χριστῷ ἐλευθερίας, ἐν πνεύμα ἔχων.

Ποῖος λοιπὸν ἡμπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ τὸν δῖον τοῦ καθάρων ἀπὸ ὀφείας καὶ ὀργῆς παράλογον καὶ ματαίαν; Μὴ μοῦ εἴπῃς δὲ ἐκεῖνον ποὺ ἐλάχιστος πίπτει εἰς τὸ σφάλμα τοῦτο, ἀλλὰ ἐκεῖνον ποὺ ποτὲ δὲν τὸ ἐπραξε. Μέχρις οὗτο λοιπὸν δὲν μοῦ ἀποδείξῃς τοῦτο, δὲν θὰ διανοήσῃς οὔτε τὴν ἀρετὴν νὰ καταργήσῃς, ἐπειδὴ δὲν εἶναι κῶτι τὸ σῶνθαι μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Διότι καὶ ὁ κλέπτων **Β** καὶ ὁ πορνέων καὶ ὁ ἐν ἀκόμῃ ἀπαρ διαπράττων αὐτὰ τὰ ἁμαρτήματα, μὲν ἀπαλλάσσονται τῆς τιμωρίας μὲ τὴν αἰτιολογίαν διὰ αὐτοὺς ὑπέστεισαν εἰς αὐτά, ἀλλ' ἀντιθέτως, καὶ διὰ τὸ διὰ τὸ ἀπειρώμεσαν ἀπλῶς τιμωροῦνται. Ποῖος δὲ ἐκ τῶν ὁπίστων δὲν θὰ ἐθάρρει ἀπλῶς μῖθον αὐτὸ ποὺ ἀκολουθεῖ ἐν συνεχείᾳ, βλέποντας τὸ μὲ τὴν ἀποδότητά νὰ τὸ ἀνατρέπωμεν διὰ τῆς ζωῆς μας; Διότι ἐνθὺ ὁ Θεὸς εἶπε. «Εἰς προσφοράς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ εἰς μνηστῆς, διὰ τὸ ἀδελφός σου ἔσται τι κατὰ σοῦ, ἅρας ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου θυσιάζων τοῦ θυσιαστηρίου καὶ ὅπως πρῶτον, διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου καὶ τότε ἐλθὼν, πρόσφερε τὸ δῶρόν σου» (Ματθ. 23-24), ἡμεῖς προσεγγίζομεν τὸ θυσιαστήριον **Β** μαχόμενοι μετὰ τῶν μας καὶ ὑπόβως διακείμενοι ὁ ἐκ πρὸς τοῦ ἔλλου. Καὶ ὁ μὲν Θεὸς τὴν μέρμεραν ἐποδεικνύει διὰ τὴν ἰδικὴν μας συμφορὰν, ὥστε νὰ θεωρῇ τὴν προσφερομένην θυσίαν μας χωρὶς ἀποτέλεσμα, καὶ νὰ διακόπτεται ἡ τελειουργία αὐτῆς, προκειμένου νὰ διαλύσῃ τὴν μετὰ τῶν ἀπέχθειαν καὶ ὀργὴν, ἡμεῖς δὲ τὴν παράλογον γινώμεθα ἐν προκειμένῳ, ὥστε καὶ ἐπὶ ἡμέρας παλάσκας νὰ διατηρῶμεν τὴν ἔκθραν μετὰ τῶν μας.

Οὕτε δὲ καταδικάζει μόνον τοὺς μνηστικόντας ὁ Χριστός, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνους ποὺ εἶναι μὲν ἀπηλλαγμένοι ἀπὸ τὸ πάθος ταῦτο, περιφρονοῦν ὅμως τοὺς ἀδελφούς των ποὺ ἔχουν προσβλήσῃ ἀπὸ αὐτό. Ἐπειδὴ δηλοῦσιν συνήθως οἱ ἀδικούμενοι τρέφουν μνηστικίαν, **Β** ἐνθὺ ὁ ἀδικῶν σπανίως προσβάλλεται ἀπὸ τὸ πάθος τοῦτο, δι' αὐτὸ καὶ ὁ Θεὸς τὸν ἀδικῶντα ὠδήγησε πρὸς ἐκεῖνον, κἀμινώντας φανερόν τοιοῦτοτρόπως, διὰ ὑπεύθυνος πολλὸν διὰ τὴν τιμωρίαν ἐκεῖνου εἶναι αὐτὸς ποὺ ἔδωκε τὴν ὀφρμήν τῆς διαπράξεως τοῦ ἁμαρτήματος. Ἡμεῖς ὅμως οὔτε καὶ δι' αὐτοῦ τοῦ πράγματος συνετιζόμεθα, ἀλλὰ λυποῦμεν τοὺς ἀδελφούς μας καὶ δι' αὐτὸ τὰ τυχαῖα πράγματα. Ἐπειτα δὲ, ὥσων νὰ μὴ ἐκπλησθῇ κανὲν κακόν, ἀμειλοῦμεν καὶ ἀπομυνοῦμεν τοὺς λυπηθέντας ἐξ αἰτίας μας καὶ παραβλέπομεν τὴν ἔκθραν ποὺ γίνεται μακροχρόνιος, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν, διὰ τὴν μεγαλύτεραν θὰ εἶναι ἡ τιμωρία μας, ὅσον περισσότερας ἡμέρας θὰ ἐπιτρέψωμεν τὴν λύπην ¹²⁷ **Α** νὰ παραμείνῃ εἰς τὴν καρδίαν ἐκεῖνου καὶ ἡ μετὰ τῶν μας συμφορὰς νὰ καταστῇ ἔτσι εἰς τὸ ἐξῆς δυσκολωτέρα. Ὅπως δὲ ὅταν μᾶς ἐκείνη φιλία οὐδὲν διαλυτικὸν στοιχεῖον ἡμπορεῖ εὐκόλως νὰ ἐπακράτῃ καὶ νὰ γίνῃ πιστευτὸν, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὅταν ἡ ἔκθρα προκαταλάβῃ τὴν ψυχὴν μας, ὅλα εἶναι εὐκόλα καὶ πρόχειρα εἰς ὅσους ἐπιθυμοῦν νὰ ἔλθουν εἰς σύγκρουσιν μὲ ἡμᾶς καὶ αἱ μὲν καλὰ μας διαθέσεις δὲν γίνονται πιστευταί, μόνον δὲ αἱ πονηραὶ τοιαῦται πιστεύονται. Διὰ τοῦτο παραγγέλλει ὁ Κύριος, ἀκού ἀφῆσκαμεν τὴν προσφορὰν μας πρὸ τοῦ θυσιαστηρίου, πρῶτον νὰ συνδιαλλαγώμεν μὲ τὸν ἀδελφόν μας, διὰ νὰ ἐννοήσωμεν δι, **Β** εἰς τὴν ἔκθραν δὲν πρέπει νὰ ἀναβάλλωμεν τὴν συμφορὰν, πολὺ περισσότερον δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀφῆσκαμεν δι' ἄλλην περίστασιν. Ἡμεῖς ὅμως τοὺς μὲν τύπους τῶν πραγμάτων τοὺς τηροῦμεν, τὴν οὐσίαν ὅμως τὴν ἔχομεν ἐγκαταλείπει καὶ ἀποποιούμεθα μὲν ὁ εἰς τὸν ἄλλον πρὸ τῆς προσφοράς τοῦ δώρου, μὲ τὰ καὶ τῆς ὁμίας μόνον καὶ μὲ τὸ στόμα ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον. Ὁ Κύριος ὅμως δὲν θέλει τοῦτο, ἀλλὰ νὰ δώσωμεν εἰς τὸν πλησίον τὸ φέλιμα ποὺ δαίνει ἀπὸ τὴν ψυχὴν καὶ ἀσπασμὸν ἀπὸ τὴν καρδίαν μας. Διότι τοῦτο εἶναι ὁ πραγματικὸς ὁσιασμός, ἐνθὺ ἐκεῖνο ἡμπορεῖ καὶ ὑπόκρισις καὶ θὰ παράξῃ κανεὶς μᾶλλον τὸν Θεόν, παρὰ θὰ τὸν ἐξημερῇ διὰ ἀγαποῦσε τοιοῦτοτρόπως. Διότι ὁ Θεὸς ζητεῖ ἀπὸ ἡμᾶς τὴν εὐκρινὴ καὶ ῥυμμένην εἰς τὴν ψυχὴν μας φιλίαν καὶ διὰ τὴν πλάσιν, **Β** τῆς ὁποίας τὸ σέλιμα καὶ τὸν τύπον πολὺ συνήθως, τὴν δὲ δύναμιν τῆς τὴν ἀπεσθόμεν ἄληθ, πράγμα τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ ἀποδείξιν τῶν ἀνθρωπῶν ποὺ μᾶς διακατέχουν. Ἐὰν γὰρ τὸ πλῆ-

θυνηθῆναι τὴν ἀνομίαν, λέγει, φυγῆσθαι ἢ ἀγάπη τῶν πολλῶν» (Ματθ. 23, 12).

Καὶ αὐτὰ πράττοντες ἄνθρωποι ποὺ ἐλάτουν τὴν ἐντολὴν νὰ μὴ ὀργιζόμεθα καὶ νὰ μὴ ἔχωμεν ἐκθρόος, ἀλλὰ καὶ ἂν ποτε ἀποκτούσαμεν, μόνον ἐκεῖνην τὴν ἡμέραν νὰ διετηρούσαμεν τὴν ἐκθρόαν· «Ὁ ἥλιος, λέγει, μὴ ἐπιδυνέτω ἐπὶ τῇ παροργισμῇ ὑμῶν» (Ἑφεσ. 4, 26). Καὶ δὲν ὀρκούμεθα εἰς τοῦτον μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπιδολεούμεθα ὁ εἰς τὸν ἄλλον καὶ μὲ δούλῳ μὲν καὶ πράττομεν καταργούμεν τὰ ἴδικά μας μέλη, πράγμα ποὺ ἀποτελεῖ μεγάλην παραφροσύνην. Διότι τοὺς ἀνάπας δαμονιζομένους καὶ μαινομένους ἀπὸ τὸ σῆμα ταῦτα τοὺς ἀναγνωρίζομεν. **Δ** Τὶ δὲ σημαίνει ἡ ἐντολὴ περὶ ὀντιάδου καὶ ἀτόπου ἐπιθυμίας καὶ ἀκαλίστου ὀφθαλμῶν καὶ ἐνόχου οὐλίας καὶ ἐπιδολεούσης; Διότι, ὁ δεξιὸς ὀφθαλμὸς καὶ ἡ δεξιὰ χεὶρ τίποτε ἄλλο δὲν ὑπονοεῖ, εἰ μὴ ἐκείνους ποὺ μὲς ἀγαποῦν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ μὲς θλάσουν. **Ἡ** δὲ περὶ ἀπολελυμένων γυναικῶν ἐντολὴ ὑπὸ ποῖου δὲν καταργήθη καὶ δὲν καταπατήθη πολλαῖς;

4. Ὅσον δὲ διὰ τοὺς ὑπάρχοντας νόμους περὶ τοῦ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὀρκίζεται κανεὶς, ἐντρέπομαι καὶ νὰ ἡμῶ, ὅχι διὰ τοὺς γνωμένους ὅρκους μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς συνεκείας ἐπιπορίας. Διότι ἐὰν ὁ ὅρκος ἀπλῶς, **Ε** ἀκόμη καὶ ἐὰν κανεὶς ὀρκίζεται ὀλίγως, θεωρεῖται ἔγκλημα καὶ παράβασις ἐντολῆς, ποὺ κατατάσσεται τότε λοιπὸν ἡ ἐπιπορία: Ἐὰν δὲ τὸ περισσὸν τοῦ καὶ καὶ τοῦ οὐ προέρχεται ἐκ τοῦ πονηροῦ, τὸ καὶ τοῦτον περισσώτερον τῆνος θὰ εἶναι λοιπὸν;

Ἐπειτα πάλιν λέγει: «Ἐὰν τίς σὲ ρωπῇ εἰς τὴν δεξιάν σου οὐκ ἔστιν, ἀντί τῆς ἀλλοῦ καὶ τῆς θέλοντι σοὶ κριθῆναι καὶ τὸν κῆρυκα σου λαβεῖν, ἔσθαι αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον» καὶ ἐὰν τις σὲ ἀγκαρεῖται ῥαβδὸν ἔν, **12** **Α** ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο καὶ τῷ αὐτοῦνι σε διδοῦ καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι μὴ ἀποστραφῆς» (Ματθ. 5, 39-42). Τί θὰ εἴλεγε κανεὶς δι' αὐτὰ; Διὰ τὸ κάθε ἕν ἐξ αὐτῶν δὲν ἀπομένει παρὰ νὰ διακρίνη κανεὶς μόνον καὶ νὰ κρύπτεται ἀπὸ ἐντροπῆς; Τόσον ἐκ διαμέτρου ἀντίθετον θέσιν ἔχουν λαβεῖν εἰς κρίσεις καὶ μόχθους καὶ δίπλους καὶ φιλονεικίας καταναλοκοῦντες ἅλῳ μας τὸν χρόνον, χωρὶς νὰ ὑποφέραμεν οὐτὲ τὴν παραμικρὰν ἐνδοκίαν ποὺ μὲς γίνεται διὰ τὴν πραγματικὴν ἢ διὰ τὴν λόγον, ἀλλὰ διὰ τὸ τυχαῖον συμβῆναι γινόμεθα θηρία.

Ἰσως δὲ ἡμπορῇ νὰ παρουσιάσῃς μερκοὺς ἀπὸ αὐτοῦ ποὺ ἔχουν δαπανήσει πολλά εἰς τοὺς πένιτας, καταφρονούν-

4. Ἡ περὶ διαζυγίου ἐκδοτικὴ τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἀναφέρεται αὐτῇ εἰς τὸ Ματθ. 5, 31-32.

ται ὅμως κατόπιν διὰ τὴν πένιν τῶν καὶ ὀφίστανται πολλὰ κακά· θὰ εἴπῃς ὅτι εἶναι ὀλίγοι θεοφύλακες αὐτοὶ καὶ εὐαρεσθητοῖ. **Β** Παρὰ ταῦτα οὐτὲ μὲ τοῦτο μὲς ἔδειξες τὸν ἐνταῦθα σκιαγραφούμενον φιλόσοφον; Διότι πολὺ πνευματικώτερος εἶναι αὐτὸς ὁ θίος ἀπὸ ἐκείνου. Οὐτὲ δὲ εἶναι τὸ ἴδιον πρόγναι τὸ νὰ δώσῃς ἐθελουσίως καὶ τὸ νὰ ὑπομείνῃς ἀγασγύτως τὴν στέρησιν τῶν πάντων. Τί δὲ λέγει νὰ ὑποφέρῃς; Διότι αὐτὸ ποὺ εἶπεν ὁ Χριστὸς εἶναι πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ ταῦτα. Τόσον δὲ ἀπεμάκρυνεν ὁ λόγος ἀπὸ τὰς ψυχὰς τῶν ἀδικουμένων τὴν πρὸς τοὺς ἀδικούντας ὀργήν, ὥστε οὐ μόνον νὰ μὴ ἀνανακτῇ κανεὶς διὰ τὴν ἡδὴ ἀπολεσθέντα, ἀλλὰ καὶ ἐξ ἐκείνων ποὺ ἔμεναν νὰ διδῇ μὲ εὐχαρίστησιν καὶ νὰ ἐπιδεικνύσῃς ἡμεῖς μεγαλυτέραν προθυμίαν εἰς τὸ νὰ ἀδικούμεθα ἀπὸ δαμνῶν μανίαν εἰς τὸ νὰ ἀδικοῦν δεικνύουσιν ἐκεῖνοι. Διότι ἐὰν ἐκεῖνος ποὺ ἐπιθυμῇ νὰ θλάσῃ τὸν ἄλλον εὖρη αὐτὸν περισσώτερον ἔταρτον εἰς τὸ νὰ δεχθῇ τὴν συμφορὰν, ἀπὸ ὅσον ὁ διαπράττων αὐτὴν ἤθελε, **Γ** καὶ ἀποῦ ἱκανοποίησιν τὴν ἐπιθυμίαν καὶ ἴδῃ νὰ δεικνύῃ περισσώτερον προθυμίαν ὁ πῶσις, ἀπέρχεται ἡττημένος, ἔκοντος ἐπιθυμίας ἀπὸ τὴν υπερβολικὴν ἀνεξικακίαν τοῦ ἀδικουμένου. Καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι θηρίον καὶ ἂν κατὰ χειρότερον, θὰ εἶναι περισσώτερον μετρημένος εἰς τὸ ἐξῆς, διότι θὰ ἐκχ διαπύσει τὴν διαφορὰν ἀπὸ τὴν σύγκρισιν τῆς κακίας τοῦ πρὸς τὴν ἀρετὴν ἐκείνου. Ἐγὼ δὲ τοῦτον τὸν ὅσον πῶρα ἐπιζητῶ, τὸν ὅποιον μόνον εἰς τὴν ἁγίαν Γραφὴν βλεπω νὰ ἐπάρχη, ἄλλο δὲ καὶ εἰς τὴν πρῶην πνευμένη.

Μὴ μοῦ ἀναφέρῃς ἐπίσης αὐτὸν ποὺ ἐνῷ ἀδικεῖται ὑπομένει διὰ συμπαθείναι νὰ φανῇ κανεὶς τοιοῦτος καὶ ἐξ ὁυνομίας. Ἄν καὶ θὰ ἡδύνατο νὰ ἐπιδεικνύεται τοιοῦτος πρὸς τοὺς ἱσοῦσιν τοῦ καὶ πρὸς ὅσους τοῦ εἶναι δυνατόν νὰ κάμῃ τοῦτο, πλὴν δὲν θὰ τὸ κάμῃ μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου. **Δ** Ὅστε καὶ τὴν ἐπιθυμίαν ἐκείνου νὰ ὑπερῶσιν καὶ περισσώτερον νὰ δώσῃ ἡμῖν, ὅτι ἤθελε καὶ εἰς τὸ ἐκούσῃς προστεθέντα ἡδὴ νὰ ἐπιδείξῃ μακροθυμίαν δι' ἐκεῖνα ποὺ καὶ διὰ τῆς θίος ἀποστασθήσαν. Τὸ ἀνώτερον ὅμως καὶ εὐρισκόμενον ἐπικεφαλὴς ἅλων τοῦτον εἶναι ὅτι τοὺς προξενούντας τὰ τοιαῦτα καὶ κακομεταχειρομένους ἡμῶς καὶ εἰς τὰ κρήματα καὶ εἰς τὰ σώματα καὶ εἰς ἅλα τὰ ἄλλα, παρήγγειλεν ὁ Χριστὸς νὰ τοὺς κατατάσσῃμεν εἰς τὴν τῶν τῶν φιλῶν καὶ μάλιστα τῶν γνωσίων φίλων. Νὰ μὴ εἴδῃς δὲ μόνον εἰς τὸν

5. Φιλόσοφος, ἀνοεὶς τὸν ἄνθρωπον μὲ τὴν καθάρην χριστιανικὴν ἐκπαίδευσιν καὶ τὰ θεὰ πνευματικὰ δόγματα, τὸν ἐπιδεικνύοντα φιλοσοφῶμεν τῶν.

ἀρπάζοντα καὶ πλεονέκτεν. ἀλλὰ ἀγάπα τοῦτον μὲ φίλιον δυνατὴν καὶ εὐλαβινῇ. Ἐλπίσθε, καὶ αὐτὸ θέλοντας νὰ τὸν ἰδίαιτέρως, ἔλεγεν· «Εὐχέσθε ὑπὲρ τῶν ἐπιηρεπζόντων ὑμᾶς» (Λουκ. 6, 28), πράγμα ποῦ συνηθίζομεν νὰ κάμνωμεν μόνον δι' ὅσους μὲ πίσθος ἀγαπῶμεν.

Καὶ διὰ τὴν μὴ νομίσης δεῖ τὰ λόγια αὐτὰ εἶναι ὑπερβολικὰ καὶ ὑποπόσης εἰς διαβολικὴν πλάνην, δικαιολογεῖ τὸ πρᾶγμα καὶ αἰτιολογῶν αὐτὸ λέγει· «Ἐάν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε;» ¹²⁹ Α οὐκ καὶ αἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ τοῦτο ποιοῦσι. Καὶ ἐάν ἀσπάσῃσθε τοὺς ἀσπαζομένους ὑμᾶς, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐκ καὶ οἱ ἐθνικοὶ τοῦτο ποιοῦσιν;» (Λουκ. 6, 32). «Ὅταν λοιπὸν ἀπὸ τοὺς τελῶνας καὶ τοὺς εἰδωλολάτρους εἰς σὺδὲν διακρίνωμεν, πῶς δὲν ἀρξέται νὰ πενθῶμεν καὶ νὰ λυπούμεθα διὰ τὴν κατὰστασίν μας; Καὶ εἴθε τοῦτο μόνον νὰ ᾔτο κακόν. Ὑἱὰ ὅμως ἴσους ἀπέχομεν ἀπὸ τοῦ νὰ ἀγαπῶμεν τοὺς ἐχθρούς, ὥστε καὶ ἐκεῖνους ἀκόμη ποῦ μᾶς ἀγαποῦν νὰ τοὺς ἀποστρεφώμεθα καὶ νὰ τοὺς μισῶμεν. Διότι ἡ βασκανία καὶ ὁ φθόνος καὶ τὸ βῆ με ὅσα πράττομεν καὶ με ὅσα λέγομεν προσπαθοῦμεν νὰ καταστρέψωμεν τὴν δόξαν αὐτῶν καὶ τὴν προκοπὴν, εἰναι ἴδιον ἐκεῖνων ποῦ μισοῦν θνασμός καὶ ἀποστρέφονται τοὺς ἄλλους. «Εἶπαι δὲ μόνον ἀπὸ τοὺς ἐθνικοὺς δὲν διαφέρομεν, ἀλλὰ καὶ εἰς πολὺ χειρότερον μοῖρον σχετικῶς ἀπὸ αὐτοὺς ὡς πρὸς τοῦτο εὐρισκόμεθα. Β καὶ ὁ μὲν Χριστὸς παρηγγεῖλε νὰ εὐχάρησθαι ὑπὲρ τῶν ἐπιηρεπζόντων, ἡμεῖς ὅμως δολοπλοκίᾳ ἐκκαίνομεν καὶ ἐνῷ διεκδικούμεν νὰ εὐλογῶμεν τοὺς καταπορόμενους ἡμᾶς, τοὺς περιλαβόμενους μὲ ἀπειροὺς κατὰρας.

Τί χειρότερον θὰ ἠμποροῦσε νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ αὐτὴν μας τὴν ἐναντίαν καὶ μάτην, τὴν ὁποῖαν κάμνωμεν ἐναντίον ἐκεῖνου ποῦ ἐνομιθέτησε ταῦτα, ἀποῦ ἀντιτάμεθα εἰς δλα τὸν τὰ προστάγματα; Διότι, τὴν τυραννίδα τῆς κενοδοξίας, τὴν ὁποῖαν ὁ Χριστὸς μὲν διὰ τῶν λόγων τούτων κατέλυσε, ἐνῷ ἡμεῖς τὴν πύξισαμεν, οὐ μόνον εἰς τὰς προσευχὰς καὶ τὰς νηστείας καὶ τὰς ἐλεημοσύνας, ἀλλὰ καὶ εἰς δλα μας τὰ ἄλλα τὴν ἐγκαθηδρόσαμεν καὶ μᾶλλον περισσότερον ἀπὸ κάθε ἀργυρῶνυτον δοῦλον ὑπετάζομεν εἰς αὐτὴν τοὺς ἑαυτοὺς μας. Γ Ἐπειδὴ τοῦτο εἰς ὅλους εἶναι φανερόν, τὸ παραλείπει, τόσον μόνον λέγοντας, δεῖ ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἄλλοι μὲν παραδοθέντες εἰς μεγάλην ἀδιουφορίαν, διὰ κανὲν ἀπὸ τὰ προστάγματα ταῦτα δὲν ἐνδιαφέρονται, ἄλλοι δὲ ὀλίγον μόνον θελήσαντες νὰ ὑπακούσῃν καὶ φροντίσαντες νὰ ἐφαρμόσῃν μερικὰς μόνον ἐντολὰς καὶ αὐτοὶ πάλιν εἰς τὴν αὐτὴν μὲ ἐκείνους ζημίαν κατήντησαν, ἐπειδὴ δὲν ἠθέλησαν νὰ ἀπο-

δοθεῖν τὰ δεσμὰ τῆς κενοδοξίας. Καὶ ἄλλος μὲν οὐδὲ καὶ δίδει ἐλεημοσύνην, ἄλλος ὅμως δίδει καὶ εἰς τοὺς πτωχοὺς, ἀλλὰ μὲ κενοδοξίαν, κυρίως ἐστὶ νὰ εὐρίσκειται εἰς καλύτεραν μοῖραν ἀπὸ τὸν πρῶτον. Δ Τοιοῦτοτρόπως ὅλους καὶ ἀπὸ παντοῦ ὁ πονηρὸς τοὺς ἔρρηκεν εἰς τὰς παγίδας του.

Ἐάν δὲ κάποιος ἠμπορέσῃ νὰ ἀποφύγῃ αὐτὴν τὴν θάλασσαν, ἢν καταληφθῇ ἀπὸ ἀπάγωνται, πάλιν εἰς τὸ ἴδιον πάρεπιμα ἔχει περιπέσει, μᾶλλον δὲ καὶ εἰς χειρότερον, διότι δὲν φεύγει (ἡττημένος μὲ αὐτὸ μόνον ποῦ ἔκαμεν, ἀλλὰ ἀποκτώντας καὶ κάποια κακόν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω πολλοὺς ποὺ ἔχουν θλασθῇ οὐ μόνον ἀπὸ αὐτὰς τὰς αἰτίας, ἀλλὰ καὶ διότι ἀγαποῦν, καὶ διότι ἐντρέπονται καὶ δι' ἄλλος ἀκόμη παρορησίας σίτας δεκνύοντες βοήθειαν πρὸς τοὺς πόσχοντας καὶ οὐκ διὰ τὸν φόβον καὶ τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ὅταν λοιπὸν ὑπάρχουν τόσοι ποὺ ἐλάττονται μὲ πράξεις ἀγαθὰς, ποῖος θὰ ἠμπορέσῃ νὰ σωθῇ ταχέως ἐξ αὐτῶν ποὺ περιέλεσαν εἰς τόσα κακά;

Ε 5. Ποῖος ἄρα γε θὰ ἠμποροῦσε νὰ εἴπῃ μὲ παρρησίαν τὸ· «Ἄκουε ἡρὶν τὸ ἀπειλήματα ἡμῶν, ὥς καὶ ἡμεῖς ἀφίμεν τοῖς ἀπειλήταις ἡμῶν;» (Ματθ. 6, 12). Διότι, καὶ δὲν ἀκόμη δὲν θάψωμεν τοὺς ἐχθρούς μας, ὅμως ἡ πληγὴ μας μένει ἀθεράπευτος. Ὁ Χριστὸς δὲν ζητεῖ ἀπλῶς καὶ μόνον τὸ νὰ συγκληρώσῃμεν, ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ συναρθεύωμεν αὐτοὺς μετὰ τῶν καλύτερων φίλων μας. Δι' αὐτὸ λοιπὸν, καθὼς προεῖπα, καθάρισε νὰ εὐχάρησθαι καὶ ὑπὲρ αὐτῶν. Ἐάν λοιπὸν δὲν ἐλάττης κάποιον, τὸν ἀποστρέφεται ὅμως καὶ δὲν τὸν ἐλέηται μὲ ἀγαθὴν διάθεσιν καὶ τὸ τραῦμα ἔχεις εἰς τὴν ψυχὴν σου αὐξανόμενον. ¹³⁰ Α οὐδὲλας ἔχεις ἐκτελέσει τὴν ἐντολὴν τὴν ὁποῖαν σοὶ παρηγγεῖλεν ὁ Χριστὸς. Πᾶς λοιπὸν ἐὰν παρακολοῦς τὸν Θεὸν νὰ γίνῃ διὰ σὲ ἴκελος, χωρὶς ἡρώτων νὰ ἔχη γίνεαι ἐξὸς τῶν ἰσίων εἰς τοὺς θάλας φαντάς σε; Τὸ το καὶ κάποιος σαφὲς διασφύρατὶς το λέγει· «Ἀνθρώπος ἀνθρώπῳ συντηρεῖ ὄργην καὶ παρὰ Κυρίου ζητεῖ ἵασιν; ἐπ' ἀνθρώπον τὸν ὁμότιμον αὐτοῦ οὐκ ἔχει ἔλεος καὶ περὶ τῶν ὁμαρτιῶν αὐτοῦ βεβαί; αὐτὰς σάρξ ὡν διατηρεῖ μῆνιν καὶ εἰς ἐκίλᾶσται τὰς ὁμαρτίας αὐτοῦ;» (Σοφ. Σειρ. 28, 3-5).

Ἦθελα νὰ σημειώσω λοιπὸν καὶ πᾶσις εἰς ἐξὸς τὸν λόγον μου· τόσον ἐντρέπομαι καὶ κοκκινίζω νὰ προχωρήσω παρὰ πέρας. Διότι, τὸν πόλεμον Β τὸν ὁποῖον ἤρξασαμεν κατὰ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὴν ἀκήρυκτον ἔαθραν κατ' αὐτοῦ, ὁ λόγος θὰ τὴν βεβῇ ἐν συνεχείᾳ τρανότερον. Ποῖον κέρδος ὅμως θὰ προήρχετο ἀπὸ τὴν σωσθῇ μου, ἐὰν ὅσον τὰ πράγματα τόσον σαφὲς διακηρύττουν τὴν διαμάχην καὶ

πρὶν ἀπὸ αὐτὰ αὐτοὺς ὁ μέλλων νὰ κρίνῃ ἡμᾶς γνωρίζει τὰ πάντα καλῶς.

Τὸ νὰ μὴ ἀποθρασυρίζῃ λοιπὸν κανεὶς εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ εἰς τὸν οὐρανόν, ἔστω καὶ ἀλίγους, ὅπως θὰ εὕρῃ κανεὶς περικοπὴς νὰ τὸ ἔχουν κατορθώσει καλῶς. Ὅλοι ὅμως οἱ ἄλλοι, ὡς νὰ ἔχουν ἀκούσει τὸ ἀντίθετον καὶ νὰ ἔχουν λάθει παραγγέλλαν νὰ θρασυρίζουν ἐπὶ τῆς γῆς, τίσαν ἀφῆσαν τὸν οὐρανὸν καὶ προσηλώθησαν εἰς βλατὰ γῆν ὥστε μιλῶνται νὰ συλλέγουν χρήματα **Γ** καὶ τὸν Θεὸν μισήσαντες, ἄγαποῦν τὸν μαμωνά.

Τὸ δέ, «Μὴ μεριμνήσητε περὶ τὴν αἰρίαν» (Ματθ. 6, 34), ἐγὼ οὕτε ἤκουσα, οὕτε γνωρίζω κανένα νὰ τὸ ἐπίστευσεν, ἔνεκα τῆς ἀλιγοστασίας μας. Διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ κώπτονταις τὸ πρόσωπον ἀπὸ ἐντροπῆν θὰ τὴν προσπεράσω αὐτὴν τὴν ἐντολήν. Διότι θὰ ἔπρεπε καὶ ἀπλῶς μόνον εἶπαν ὁμολογῶν διὰ κάτι ὁ Χριστὸς νὰ τὸν πιστεύωμεν. Τώρα δὲ παρὰ διετύπωσεν λογισμοὺς ἀναντηρήτους, ἔδωκε δὲ καὶ παραδείγματα, ὅπως π.χ. τῶν πετεινῶν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ κόρτου, δὲν τὸν πιστεύωμεν, ἀλλ' ὅπως οἱ Ἑβραῖοι, Ἰσραὴλ δὲ καὶ μὲ περισσότερην μικροψυχίαν, ἀγωνιζόμεθα φροντίζοντες δι' αὐτὰ καὶ ἐνῶ ἔχομεν παραγγέλλαν οὕτε εἰς τὰς προσευχὰς μας νὰ μὴ τὰ ζητῶμεν, ἐν τοῖσι καταναλίσκομεν ἑλπὴν μας τὴν φροντίδα εἰς αὐτὰ. Αὐτὴν λοιπὸν τὴν ἐντολήν ὅπως εἶπα, ἐπειδὴ ἐντρέπομαι, θὰ τὴν παραλείψω. **Δ** Θὰ ἔλθω ἡμᾶς εἰς τοὺς ἐπιμένονας στίχους μήπως καὶ εἴρω εἰς αὐτοὺς κάποια μικρὰν παραγορίαν.

Τί λέγει λοιπὸν ἐν συνεχείᾳ; «Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθήτε» (Ματθ. 7, 1). Ἐγὼ λοιπὸν ἐνόμизον ὅτι θὰ εἴρω παραγορίαν εἰς τὴν ἐντροπὴν μας, θάλεω ὅμως νὰ προστίθεται ἐντροπὴ δὴ μικρότερα ἀπὸ τὴν προηγουμένην. Καὶ ἐν λοιπὸν κανὲν ἄλλο σφάλμα δὲν εἶκομεν διαπράττει, τοῦτο εἶναι ἀρκετὸν νὰ μὴς δειγνῇ εἰς τὴν μεγαλύτεραν κόλασιν. Ἔτσι εἰς τὰ ἁμαρτήματα τῶν ἄλλων γινόμεθα μικροὶ δικασταί, τὰς δοκοῦς ἡμᾶς πῶν ἰδικῶν μας σφαλμάτων ποῦ ἔχομεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν μας τὰς παραδόμεναι καὶ ὅλος ὁ βίος μας ἐξοδεύεται εἰς τὸ νὰ αἰχμαρῶμεν τὰς ὑποθέσεις πῶν ἄλλων καὶ νὰ τοὺς καταδικάζωμεν. Καὶ κανένα σκεδὸν δὲν θὰ εἴρῃς οὕτε κοσμικόν, **Ε** οὕτε μονακόν, οὕτε κληρικόν ἀπηλλαγμένον ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν αὐτὴν, ἐνῶ τόσοι μεγάλοι ἀπειλὴ ἐτέθη διὰ τὴν κατὰκρισιν. Ἐν ᾧ γὰρ κρίματα κρίνεται, κριθήσεται, λέγει καὶ, «Ἐν ᾧ μέτρη μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. 7, 2). Ἀλλ' ἐνῶ ἡ ἁμαρτία αὐτὴ ἔχει ὡς συνέπειαν πῶσιν τιμωρίαν, ἥσαντ' ἂν καμμίαν, ὅλοι προαιρέκαμεν εἰς τὸ κακόν, ὥσάν νὰ βασίζομεθα καὶ νὰ φιλονεύ-

κοῦμεν, ὅχι μόνον διὰ μᾶς αὐτοῦ, ¹²¹ **Α** ἀλλὰ διὰ πολλῶν νὰ εἰσελθῶμεν εἰς τὴν κἀμινον τῆς γενένης. Καὶ οὐ εἰς ἐκεῖνα μόνον ποῦ φαίνονται κοπιῶδη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐλαφρότερα ἐκείναι ἐξ Ἰσραὴλ ἔχομεν περιπέσει, παραβαίνοντες μὲ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ αὐτὰ καὶ ἐκεῖνα καὶ δεικνύοντες διὰ τῶν εὐκόλων ὅτι καὶ τὰ ἐπιπικνότερα ἐπειδὴ τὸ περιφρονούμεν καὶ ἔτσι διότι εἶναι βαρεῖται αἱ ἐντολαὶ δὲν τὰ πράττομεν. Διότι, εἰπέ μου, πόσον κῆπον ἔχει τὸ νὰ μὴ πολυπραγμασώμεν διὰ τὰς ξένας ὑποθέσεις καὶ νὰ μὴ καταδικάζομεν τὰ σφάλματα τοῦ πλησίον; Ἀντιθέτως μάλιστα, χρειάζεται κόπος διὰ νὰ περιεργασθῶμεν καὶ νὰ κρίνωμεν τοὺς ἄλλους. Ἰσοῦς λοιπὸν ἀκούοντας αὐτὰ θὰ μᾶς πιστεύσῃ ποτέ. **Β** ὅτι διαπράττομεν αὐτὰ ἀπὸ ῥθυμῶν καὶ ὅχι ἀπὸ φροντίδα καὶ θέλησιν νὰ ἔλθομεν εἰς ἀνάθεσιν μὲ τὸν νόρον, διότι εἴταν ὅσα παραγγέλλει νὰ πράττωμεν, εἶναι εὐκόλα εἰς ῥοὺς θέλουν, ὅσα δὲ ἀπαγορεύει, δυσκολώτερα καὶ κοπιώδη, ἡμεῖς δὲ ἀφῆνομεν τὰ προσταγμένα καὶ διαπράττωμεν τὰ ἀπαγορευμένα, πῶς καὶ μὴ μᾶς κατηγορήσουν λοιπὸν οἱ ἔχθροι ὅτι κἀμνομεν αὐτὰ διότι θέλομεν νὰ φιλονεικῶμεν μὲ τὸν νομοθέτην.

Ὅτι δὲ κανένα κόπον δὲν θέλει ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, τὸ εἶπεν ὁ ἴδιος λέγων: «Ἄρατε τὸν ζυγὸν μου ἐλαφρόν ἐστιν» (Ματθ. 11, 20). Ἡμεῖς ὅμως ὑπὸ ἀπάτου ῥυθμίας κατεχόμενοι, κἀμνομεν νὰ φαίνονται βαρεὰ εἰς πολλοὺς ὅσα εἶναι ἐλαφρά. **Γ** Διότι εἰς ἐκεῖνον ποῦ θέλει νὰ μὲν ἄργος καὶ νὰ κοιμᾶται συνεχῶς καὶ νὰ τρώῃ καὶ πίνῃ φαίνεται γενικῶς ὅτι εἶναι κοπιώδες. Οἱ ἔκοντες ὅμως πάντοτε ἐγγήγορον τὸ ὅμα τῆς ψυχῆς καὶ νήφοντες οὕτε ἀπὸ αὐτὰ τὰ θαυμασιὰ καὶ δυσκατόρθωτα ἀποδοροῦνται, ἀλλὰ τὰ ἀναλαρβάνουν μὲ περισσότερην τόλμην, παρ' ὅσον τὰ εὐκόλα οἱ ἀποκοιμημένοι καὶ ὑπνηλοὶ. Διότι δὲν ὑπάρχει τίποτε ἰσοῦς εὐκόλῳ ποῦ ἡ μεγάλῃ μας ἀσκηρίᾳ νὰ μὴ μᾶς τὸ παρυσιάξῃ τόσοι πολλοὶ βαρὺ καὶ ἐποχθῆς, ὅπως πάλιν ἐπιπύον καὶ δυσχερές, τὸ ὅποιον ἡ σπουδὴ καὶ ἡ προθυμία νὰ μὴ τὰ κἀμνῃ πολλὸ εὐκόλῳ. Διότι, εἰπέ μου, τί χειρότερον ὑπάρχει ἀπὸ τοῦ νὰ διαπρέχῃ κανεὶς καθημερινῶς κινδύνους θάνατον ἀπειλοῦντας, ὅπως καὶ τοῦτο ὁ μακάριος Παῦλος **Δ** τὸ ἀπεκάλεσεν ἐλαφρόν, λέγοντας: «Τὸ γὰρ παρυσιακὸ ἐλαφρόν τῆς θλίψεως, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν ἀνάγειν χάρις δόξης καταργάζεται ἡμῖν» (Β' Κορ. 4, 17-18). Μολοντί δὲ ὡς πρὸς τὴν φύσιν του τὸ πρᾶγμα εἶναι βαρὺ, ὅμως διὰ τῆς ἐλευθέρως τῶν μελλόντων γίνεται ἐλαφρότερον. Αὐτὴν δὲ τὴν αἰτίαν τῆς ἐλαφρώσεως τὴν παρέθεσε καὶ αὐτοὺς

λέγων: «Μὴ ἀκοπούντων ἡμῶν τὰ βλέποντα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλέπομενα» (Β' Κορ. 4, 18).

8. Ἄς ἴδωμεν καὶ τὰ ὑπόλοιπα. «Μὴ δότε, λέγει, τὰ ἄγια τοῖς κυσί, μηδὲ πώπητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἐμπροσθεν τῶν κούρων» (Ματθ. 7, 6). Ὁ μὲν Χριστὸς λοιπὸν μᾶλλον ἐδίδασκε τὴν ἐντολὴν αὐτὴν ὡς προσταγὴν τρόπου τινός. Ἐμμεῖς ὅμως ἀπὸ κενοδοξίας καὶ παράλογον φιλοτιμίαν καταπατήσαμεν καὶ αὐτὴν τὴν ἐντολὴν, καὶ ἐδέχθημεν εἰς τὴν κοινωνίαν τῶν μυστηρίων ἀνθρώπους διεφθαρμένους καὶ ἀπίστους καὶ πλήρεις πολλῶν κακῶν ἀπλῶς καὶ χωρὶς ἐξετάσεων, καὶ πρὶν ἀκόμῃ δώσουν ἁκριβῆ ἀπόδειξιν τῆς πίστεώς των, ἐρανερρώσαμεν εἰς αὐτοὺς ἑλθὼν τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐνῶ ἀκούει δὲν εἶχαν ὀντισκῶσαι τὰ προύλαλα τοῦ οἰκοδομηματος τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς, ἡμεῖς δὲ μὴς τοὺς ἀληγήσαμεν εἰς τὰ ἄντα αὐτοῦ. ¹³² Ἀ δὲ αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον μερικοὶ πολλοὶ σύντομα ἐγκατέλειψαν τὴν κριστιανικὴν πίστιν, καὶ διετραφάν πολλὰ κακά. Καὶ ἔτι μόνον διὰ τοῦς ἄλλους, ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς τοὺς ἰδίους παραδόλογοι μὲν τὴν φρικτωδεστάτην αὐτὴν ἐντολὴν, ὅταν πρόκειται νὰ μετέσκηψαν πῶν ἀθανάτων μυστηρίων, διότι κήνουμεν πολὺ ὥς τοῦτο μὲ τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς ἡμᾶς ἀκαθαρσίαν καὶ ἀνασκυντίαν.

Ὅχι δὲ μόνον αὐτὰς τὰς ἐντολάς, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐξῆς ἀπὸ ὧν καὶ θὰ ἴδῃ κανεὶς νὰ ἔχουν ἀνατραπῇ. Ἐνῶ δηλαδὴ ὁ Χριστὸς εἶπε: «Ὅσα ἐὰν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς» (Ματθ. 7, 12). Ἐμμεῖς κἀνομεν ὅλα ὅσα δὲν θέλωμεν οἱ ἴδιοι νὰ πάθωμεν καὶ ἐνῶ διετάξιμεν νὰ ζήτῳμεν ἐκ τῆς στενῆς πόλης νὰ διέλθωμεν, ἡμεῖς παντοῦ τὴν εὐρύχωρον ἐπιζητοῦμεν. Καὶ ὅτι μὲν μερικοὶ κοσμικοὶ ἄνθρωποι αὐτὴν ἀγαποῦν καὶ ἐκτιμῶσιν, τοῦτο δὲν εἶναι καὶ πολὺ περίεργον. Τὸ ὅτι ὅμως ἄνθρωποι ποὺ θεωροῦνται ὅτι ἔχουν σπουδαίῃ³ κατὰ κόσμον ἀκαλουθῶν αὐτὴν περισσότερο τῶν κοσμικῶν, τοῦτο εἶναι ἐκεῖνο ποὺ περιέχει πολλὴν ἑκπλήξιν, μᾶλλον δὲ δροιάζει καὶ μὲ ἀνίγμω.

Διότι, περισσότερο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους θὰ ἀκούσῃ αὐτοὺς τοὺς λόγους ἀπὸ τοῦς μοναχοῦς, ἐὰν ποτε τοὺς παρε-

α. Το ἐσκαρπῶσαι σημαίνει τὴν μοναχικὴν ἀγίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν κριτικὴν τῶν λόγων διὰ τὴν μοναχικὴν καὶ τὴν μοναχικὴν διὰ τὸν κόσμον, καθὼς τὴν περιγράφει ὁ 6. κατὰ τὴν ἐν τῇ Πρὸς Ρωμ. ἐπιστολὴν Παύλου. Ἐπειδὴ οὖν δεύμεν καὶ ἀποφύγεμεν 9. ὅταν καὶ ὁ μοναχὸς εἶναι καλὸς ἀποκαταστάσεως κατὰ τὸν λόγον τοῦ ἀπ. Παύλου, καὶ δὲ τὸν Χριστὸν εἶναι ὁμοῦ ἀποκαταστάσεως τὴν τὸς ποιήσας καὶ τὸς ἐπιθυμίας. (Ρωμ. 8, 24 καὶ 8, 14).

κάλεε νὰ ἔλθουν διὰ κάποιοι ἐξυπηρετήσιν⁴ ἐρωτοῦν διηλαδῇ ἐὰν θὰ εὐροῦν ἀνάπαυσιν καὶ ἐὰν ἡμπορῇ αὐτὸς ποὺ τοὺς καλεῖ νὰ τοὺς ἀναπαύσῃ καὶ διαρκῶς ἀκούει τὴν λέξιν ἀνάπαυσιν.

Τί λέγεις, ἄνθρωπε; **Σ** Σὺ ποὺ διετάχης νὰ καθύγῃ τὴν τεθλιμμένην ὁδόν, ἐνδισφύρεσαι διὰ ἀνάπαυσιν καὶ ἐνῶ ἐκεῖς ἐντολὴν νὰ εἰσέλθῃς διὰ τῆς στενῆς πόλης ἀναζητᾷς τὴν εὐρύχωρον; Θὰ ἡμπορῶς νὰ ὑπάρξῃ χειρότερον πράγμα ἀπὸ τὴν διασπρέβλυσιν αὐτὴν; Διὰ νὰ μὴ νομίσῃς ὅτι τὰ λέγω σήμερον αὐτὰ διὰ νὰ καταδικάσῃς ἄλλους μᾶλλον, θὰ σοῦ εἴπω λοιπὸν τὸ ἴδιόν μου.

Ὅταν κάποτε ἐγὼ εἶχα ἀποφασίσαι, νὰ ἐγκαταλείψω τὴν πόλιν καὶ νὰ ἔλθω εἰς τὰ ἀπηκρήσια τῶν μοναχῶν, ἐμενοῦσα καὶ ἐξήταξα μὲ προσηλὴν διὰ νὰ μάθω, ἀπὸ ποῦ θὰ ἔκτισεν τὴν προμήθειαν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὴν ζωὴν μου καὶ κατὰ πόσον εἶναι δυνατόν νὰ τρώγῃ κανεὶς καθημερινῶν καὶ φρέσκων ἄρτων **Δ** καὶ ἐν ὑπάρξει κανεὶς ποὺ νὰ ἐξαναγκάσῃ νὰ πρῶγουμεν τὴν ἴδιον ἔλαιον ποὺ χρησιμοποιοῦμεν διὰ τοὺς λύχνους, ἐὰν ὑπάρξῃ κανεὶς ποὺ νὰ μᾶς ὀφείλῃ εἰς τὴν τολαιπωρίαν τῆς θρώσεως τῶν ὁσπρίων καὶ νὰ μᾶς ἀναγκάσῃ θάρειας ἐργασίας, δηλαδὴ νὰ σκαπόμεν ἢ νὰ μεταφέρωμεν ἔλαιον, ἢ νερόν καὶ ὅλα τὰ παρόμοια ἔργα καὶ γενικῶς μὲ ἐνδισφύρεται πολλὴ τὸ θέμα τῆς ἀναπαύσεως. Καὶ ἐκεῖνοι μὲν ποὺ ἀναλαμβάνουν νὰ ἐκτελέσωσι τὰς υπηρεσίας εἰς ἱερῶνται, καὶ τὰς δημοσίας ἐξουσίας διὰ τίποτε ἐξ αὐτῶν δὲν πολυπραγμονοῦν, παρὰ μόνον ἐν ἑκῇ δι' αὐτοὺς κάποιο κέρδος ἢ ὑπόθεσις, κέρδος οὐσιώδες, καὶ ἐν ἑκῇ τούτου ἡμποροῦσιν ποτὲ νὰ θεωρῶσιν ἐαυτοὺς ὄξλους, τότε οὕτε κόπους, οὕτε κινδύνους, οὕτε ἀπηνόητες, οὕτε δουλοπρεπεῖς τιμωρίας, οὕτε τὴν εἰς τὴν ἑξῆς χάριν ζωῆς, οὕτε ὑβρίεις, οὕτε βασάνους, οὕτε καιρικὰς μεταβολάς, οὕτε τὴν ἀποτυχίαν τοῦ ἐπιζήσαντος σκοποῦ. **Ε** οὕτε ὅσον θάνατον, οὕτε τὸν χωρισμὸν ἀπὸ τοῦς συγγενεῖς, οὕτε στέρησιν τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων, οὕτε ἄλλο κανὲν ἐκ τῶν διασκεῶν ὑπολογίζουσιν λοιπὸν, ἀλλὰ γινόμενοι ἐκτελεστικοὶ ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν χρημάτων, ὑπομένουν ὅλα ἐκεῖνα διὰ τὴν ὁποίαν ἀνομιάνουν νὰ πραγματοποιήσιν αὐτήν. Ἡμεῖς ὅμως, ποὺ οὕτε χρήματα, οὕτε τὴν γῆν ἔχομεν ὡς σκόπον, ἀλλὰ τὸν οὐρανὸν ¹³³ καὶ τὴν σὴν ὁδοὶν ἀνοήτῃ, τὸ ὅπως οὕτε ἀσθενεῖς, εἶδε, οὕτε οὐς ἡκουσε, οὕτε τὰ δημοθέντα ποτὲ ἀνθρώπου καρδίαν, ζητοῦμεν πληροφορίας περὶ ἀναπαύσεως. Τόσον ἐλπινοὶ καὶ μαλθακώτεροι εἴμεθα ἀπὸ ἐκείνους.

Τί λέγεις λοιπὸν, ἄνθρωπε; Ἐνῶ πρόκειται νὰ μεταβῇς εἰς τὴν οὐρανὸν καὶ νὰ ἀποκτήσῃς τὴν βασιλείαν τοῦ ἐν-

σκεται εκεί, έρωτης εάν υπάρχει εκ τήν οδόν και τὸ ταξίδι αὐτὸ κυμαία δυσκολία καὶ δὲν ἐντρέπεται καὶ δὲν ἐπιθυρεῖ, οὐτε παγαίνεαι νὰ ἐξαφανισθῇς ὑπὸ τήν γῆν. Αἱοι καὶ ἐάν συνεκεντρωνοῦτο ὅλα τὰ δεινὰ ποὺ ὑφίστανται οἱ ἄνθρωποι, εἴτε λοιδορία, εἴτε θόρυβοι, εἴτε ἀπαιμαί, εἴτε συκοφανταί, εἴτε ξηρος εἴτε πῦρ, εἴτε ἀλυσάδες καὶ θηρία καὶ καταπονησίαι, εἴτε πείνα καὶ ἀσθενεαί. Ἡ καὶ ὅσα ἀπὸ κτίσεως κόσμου ὁ παρὼν εἶδος ἐδοκίμασε κακὰ, δὲν θὰ τὰ περιγελάσῃς ὅλα αὐτά, εἰπέ μου καὶ δὲν θὰ τὰ καταφρονήσῃς. Θὰ σκεφθῇς λοιπὸν αὐτά.

Καὶ τί ποὺ ἀνίστην θὰ ἡμπορούσε νὰ ὑπάρξῃ ἀπὸ μίαν τοιαύτην ψυχὴν τὴ δὲ ταπεινότερον καὶ ἀθλιώτερον. Διότι ἐκεῖνος ποὺ ἔχει καταλαβῇ ἀπὸ τήν ἐπιθυμίαν τῶν οὐρανῶν δὲν λέγει ἀπλῶς ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητῇ ἀναστήσων, ἀλλ' οὐτε νὰ τήν ἀισθάνεται καὶ ἐν ὁκῶν εἶναι παρούσα. Ἡ, πῶς δὲν εἶναι ἀποπν ἐκεῖνος μὲν ποὺ ἔχουν τὸ πάθος τοῦ ἔρωτος νὰ παραδίδονται ὁλοκληρωτικὰ εἰς τὰ ὑποκείμενα πρόσωπα, ὥστε ἐκτός ἀπὸ ἐκεῖνα καὶ τήν συνιστάσιν των μὲ ἐκεῖνα τίποτε ἄλλο νὰ μὴ θεωροῦν ἐσχάριστον εἰς τὸν παρόντα βίον· μολονθ' δευτέρως ὑπάρκουν πολλὰ, ἡμεῖς δὲ αὐτὸ διακατεχόμεθα ὅχι ἀπὸ τοιοῦτον ἀποπν ἔρωτα, ἀλλ' ἀπὸ ἐκεῖνον ποὺ εἶναι ἵπερ βίως ὅλων. Ὁ δὲ μόνον βίον ἔκαστην τήν παρούσαν ἀνάπαυσιν νὰ μὴ τήν καταφρονῶμεν. Ἄλλα καὶ ἀποῦσαν νὰ τήν ἀναζητῶμεν.

7. Ποτε, κανένα, ἀγαπητὲ μου δὲν τον κατέλαβεν ἡ ἐπιθυμία τῶν οὐρανῶν καθὼς πρέπει. Ἄν πράγματι τὸν κατελάμβανεν, ὅλα ὅσα φαίνονται ὅτι εἶναι, δυοῖς, θὰ τὸ ἐνδύμει σκαὶν καὶ γέλωτα πολλόν. Διότι ὅποιος θαυμάζει τὸ ἐπιγεια, ποτε δὲν θὰ αἰσθῇ νὰ γίνῃ θεατὴς τῶν μελλόντων. Ὁ περὶ φρονῶν ὅμως καὶ νομίζων, ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν εὐρίσκονται εἰς καλύτεραν κατὰστασιν ἀπὸ τὴν σκαὶν καὶ τὸ ὄνειρον ταχέως θὰ ἐπιτύχῃ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καὶ πνευματικὰ. Διότι εἰς ὅσους ἔλθῃ ἀληθῶς τοῦτο τὸ καλόν, τόσην μεγάλην δύναμιν ἐμφανίζει, ὅσην εἰς τὸς ὀκάνθος τὸ πῦρ. Ὁ καὶ εἴτε εὐρηγ τὸν ἄνθρωπον νὰ περιφρίγγεται ἀπὸ ὅτι κακὰ, εἴτε μὲ πολλὰ σχοινὰ ἀμαρτημάτων νὰ περικυκλωταί, εἴτε νὰ καὶ σφοδρὰ ἡ φλογα τῶν ἐπιθυμιῶν καὶ γιγαντωμένος ὁ θόρυθος τῶν θυστικῶν πραγμάτων νὰ τὸν περιτριγρῇ, ὅλα αὐτὰ εὐθὺς μὲ φασερὸν ραστίγιον τὴ διασκορπίζει· καὶ τὰ ἀπομακρύνει ἐκ τῆς ψυχῆς. Καὶ ὅπως δὲν θὰ ἡδύναιτο νὰ ἀνθῇ λοιπὴ κίνησι ἐκ τῆς οὐρανόθεν ἀρχῆς τοῦ ἀνέστη. ἔτσι καὶ τὸ ἡλθὼς των αἰσμάτων ἐπαθ. αὐτὸν δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀνθῇ τὴν ἀρχὴν τῆς κατανύξεως ποὺ ἐπιπλήττει. Ἄλλα ἀφανίζεται καὶ ὁκ ῥιπίζεται. ταχύτερον ἀπὸ κόνιν καὶ καπνόν. Εἰς δὲ ὁ

αμαρτωλὸς ἔρως ὑποδουλώνει τόσον πολὺ τὴν ψυχὴν. Ἐ ὥστε εἰ δάμν νὰ τήν ὁπομακρύνῃ καὶ νὰ τήν προσηλῶσῃ εἰς μόνον τήν τυραννίδα τῆς ἐρωμένης. Τί δὲν θὰ ἐπιτέλει ὁ πῦρ τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ φόβος μὴπως ἀποκρινώμεν ἀπὸ ἐκεῖ.

Ὅπως εἶναι δύσκολον, μᾶλλον δὲ ἔδονατον, νὰ ἀναμείξῃ κανεὶς εἰς τὸ ὕδωρ τὸ πῦρ, ἔτσι νομίζω εἶναι ἀδύνατον νὰ κάμῃ νὰ συνωτῶσιν τριπλὴ καὶ κατάνυξις. Διότι αὐτὰ εἶναι ἀντίθετα καὶ τὸ ἐν καταργεῖ τὸ ἄλλον. Ἡ μὲν κατάνυξις εἶναι μῆτηρ τῶν δακρύων καὶ τῆς νήψεως. Ἡ δὲ τριπλὴ τοῦ γέλωτος καὶ τῆς ἀπερισκέπτου ἐπιθυγῆς. Καὶ ἡ μὲν κάμνει, ἐλαφρὸν τὴν ψυχὴν καὶ τήν ἀνασπεράνει, ἡ δὲ τήν καθιστὰ βαρυτέραν καὶ ἀπὸ τῶν μολυβδόν. Καὶ τοῦτο θὰ προσπαθῶσιν νὰ τὸ κάμῃ καταναπνὸν δει μὲ τὰς ἰδικαίς μοι, ὅλλο μὲ τοὺς λόγους ἐκεῖνου ποὺ κατεσέχθη ὡπ' οὐτῆς τῆς καλῆς ἐπιθυμίας.

Ὁ διάπυρος ἔραστής τοῦ Χριστοῦ Παῦλος, ὁ ὁπίως τόσον ἐπρόσθη ἀπὸ αὐτὸν τὸν πόθον ὥστε νὰ στενάζῃ διὰ τὴν κρονοντῆσιν τῆς ἐκ τῶν παρόντων ἀσκησίας, ἔκα. γὰρ ὁν ιε, λέγει, ἐν τῷ σκῆνει ταυτὶ, στενάζομεν» (Β' Κορ. 5, 4). ἐπὶ τῇ καὶ ἤθελεν ὁκῶν νὰ μείνῃ εἰς τὸν παρόντα κόσμον διὰ τὸν Χριστόν. «Τὸ γὰρ ἐπιμένειν, ἰε, λέγει, τῇ σαρκὶ ἀναγκαϊότερον δι' ὁμάς» (Φιλιπ. 1, 24). Ἡ δὲ ἡλοδὴ διὰ νὰ προοδεύσῃ ἡ πίστις ἡ εἰς τὸν Χριστόν. Διὰ τοῦτο καὶ πείναι καὶ διψᾶν καὶ γυμνότητι καὶ δεσπὰ καὶ θανάτους καὶ διαπονητοῦ, ἀποδομίας καὶ ναυάγια καὶ ὅλα τὰ ἄλλα. τὰ ὅσα ἀνέφερεν, ὑπέφερε καὶ ὁκ μόνον δὲν ὅποτενοκαρτεῖτο μὲ αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἔκαιρε. Διὰ τοῦτο καὶ ἔλεγεν. «Ἐν ταῦτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς» (Ρωμ. 8, 37). Καὶ μὴ θαυμάσῃ δι' αὐτὰ. Διότι ἔστιν ἡ φίλια τῶν ἀνθρώπων. ἔκαπε πολλὰ καὶ νὰ περιφρονῇ κανεὶς καὶ τὸν θάνατον. Τί δὲν ἡμπορεῖ νὰ πραγματοποιήσῃ ἡ ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ. Ποῖαν δυσχέρειαν δὲν ἡθελεν ἐλαφρύνει, Τόσον παλὺ ὑπερπέρα ὅλα ἔσαν. Ὁ εἰς αὐτόν ποὺ ἔβαλε μόνον πρὸς τὸν ποθῶμενον καὶ τὸ νὰ ὁφασαίται δι' ἐκεῖνον τὰ πάντα τὰ ἄθεωρα ἀντίτερον ἀπὸ κάθε ἡδονῆς καὶ ἀπάλας, ὅπως ἔλλαττε καὶ εἶναι. Διότι ἐνόμωζεν ὅτι δὲν εὐρίσκειται πλῆρον εἰς τὴν γῆν καὶ τὸν παρόντα βίον, οὐτε δὲ συναναστρέφεται μετὰ τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ὥσων νὰ εἶκεν ἡδὴ μεταβῇ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ ἔξῃ μετὰ τῶν ἀγγέλων καὶ νὰ ὁ, ἔλαβε τὴν θάλασσαν καὶ νὰ ἀπῆλαυε τὴν θῆαν ποτὶ θείον προσώπου, περιεφρόνη τὰ τοῦ παρόντος βίου ἡδῆ καὶ ἡμᾶς καὶ περὶ ἀνακαύσας οὐδένα ἔκαμνε λόγον πράγμα ποὺ συνεχεῶς ἐπὶ τῇ κατὰ ἀπὸ ἡμᾶς, ἔλλ' ἔλεγεν. «Μέχρι τῆς ἄκρης ὅρας καὶ περὶ νῆμεν καὶ ἐπιφύμεν καὶ γυμνῶμεν» (1). καὶ καλοφρόμεθα

καὶ ἀποκαταστήσει καὶ κοπιῶντες ἐργαζόμενοι τοῖς ἰδίαις χερσὶν ἀποδορυσόμενοι, εὐλογοῦμεν διακόμενοι ἀνεκομῆθα βλασφημώμενοι πακαλοῦμεν· καὶ πάλιν ἐξομώμεθα καθάρματα τοῦ κόσμου ἐγεννήθημεν πάντων περιωπτα ἔσθ, ὅπως Ἀ Κορ 4, 11-13

Διότι ἀφ' οὗ ἐστρεψέ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐξεπλάγη ἀπὸ τοῦ ἐκεῖ κάλλος τὸν ἡνεῖκετο ἐν ταύτῃ στρέψει πάλιν κάτω εἰς τὴν γῆν. Ὅπως δὲ ὅταν καὶ ποιοὺς πτωχοὺς καὶ πένθης κλεισμένους εἰς σκοτεινὸν καὶ σπινθηρικοὺς οἰκιστοὺς ἴδῃ βασιλεὺς λαμπρὰν εἰς τὸν κόσμον καὶ εἰς τὸς ἀνταρκειῶν ὡς πολλοὺς λαβὼν δὲν θά προσημασι πλάσῃ οὕτε εἰς τὸν οὐρανόν· τὸ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν εἰκόνα τῆς ἰδικῆς τοῦ πτωχοῦ οἰκίας, ἀλλὰ θά ἔσθαι τὸ πᾶν. Ἐδὲ νὰ ἐκρηθῇ εἰς ἐκείνην τὴν κατωμένην ἢ ἡμπορούσας ἔσθαι καὶ ὁ μακάριος Παῦλος ὅσοι εἶδε τὰ ἐν οὐρανόσιν, καταφρόνουν· ἢν περὶ τῆς παρουσίᾳς Ἰησοῦ καὶ ἐν ὧσιν ἐναντιστρέφεται μὲ τοὺς ἀνθρώπους διὰ τὴν ἀνάγκην τῆς ἀνθρώπινης φύσεως, διὰ τίποτε τὸ ὁλικὸν δὲν ἐνδυναμεῖτο. ὅλα ὁλόκληρον τὸν ἐ τὸν τῶν μετέθεσαν εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν.

Καὶ τὸ λέγειν διὰ τὰς λεπτομέρειας τοῦ παρόντος ἔσθαι. Ὅσοι πολλὸν κατέλαβον τὸ ἴδιον τοῦ Χριστοῦ ὥστε ἐὰν ἐπικρατοῦν τὸ νὰ παρῇ καὶ αἱ αἰωνίους ἐκείνας καλῶσεις. Ἐνεκεν τοῦ Χριστοῦ οὕτε ὅτι αὐτὸ δὲν θά παρῇ ποτὲ Διότι ἔστιν ἡ ἐπὶ τῇ 193 Α' ἐκείνος τὸν Χριστὸν ὅπως ἡ εἰς αὐτὸν προσημασι τὴν γέννησιν καὶ ἐπιθυμήσαν τὴν βασιλείαν, ἀλλ' ὅτι δὲ κατελήφθη ἀπὸ καποῖον ἄλλον πόθον, πολλὸ ἀναισθητόν ἀπὸ τῆς ἐπιθυμίας τῆς, ἀποβῆς δι' ἧς ἄλλο ἔπαυσε καὶ ἐπαύσε τὰ πάντα εἰ μὴ διὰ τὴν ἀνακοπήν μόνον τὸν σφοδρὸν πόθον τοῦ τοῦ εἶχε διὰ τὸν Χριστὸν καὶ ὁ ὅπως πῶς τὸς πόθον ἀλασκαρῶς εἶχε καταστήσει τοῦ λογισμοῦ. ὅτι ὥστε καὶ αὐτὸ ποῦ δὲ δύναιτο δὲ αὐτὸν ἡμιτελὲς, τὸ νὰ εἶναι ἡλικιὸς τοῦ μετὰ τὸν Χριστὸν ἢ τὸ ὅπως καὶ τὴν γέννησιν κατεπρόβλεπε καὶ τὴν ἰκανοποιεῖ. ὡς οὐρανόθεν καὶ ἀπὸ αὐτοῦ πάλιν νὰ γῇ ἐξ ὅσων ἐθελευστικῶς προστάτων διὰ τὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀπ' αὐτοῦ ἐκτίσιν· ὡς καὶ ποῦ νὰ ἀπετῇ ἀντιμετωπίζοντες εὐχῇ. Αὐτὸ λοιπὸν τὸ ἀπεδέχθη καὶ τὸ προσημασι εἰς πολλὰν προθυμίαν.

Β δ. Καὶ ἵσως τινα φησὶ εἰς πολλοὺς ἀσφαρῆς τὸ λέγειν, ὅταν δὲ τὸ κόσμὸς σαφέστερον τότε ἡλὶν θά φανῇ ἀπὸ στείλων εἰς ἐκείνους εἰς τοὺς ὀπίσθιους, καὶ προηγουμένως ἢ ο

7 Ἀρκετὸν ἐπισημασι εἶναι τὴν ἀποκάλυψιν τῆς βασιλείας τὸν οὐρανόν. Τοῦτο εἶχεν ὁ Παῦλος ἀπὸ ἀνάγκης πρὸς τὸν Χριστὸν καὶ τὸν ἐκ κληρονομίας τοῦ.

ἀσφαρῆς. Καὶ ἔστιν εἶναι τοῦτο καθόλου περιέργον. Διότι καὶ ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἐπειδὴ περιέμενε ὅτι δὲν θά γῇ πιστευτὸς ὅτι αὐτὰ, ἐπρόλαβε καὶ εἶπε· Ἐλθέτωσαν λέγων ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, ἀμαρτυροῦμαι μοι τῆς συνεπιδησίας μοι ἐν Πνεύματι ἁγίῳ» (Ρωμ. 9, 1). Καὶ ὁμοίως ἂν καὶ προσέθεσε τότε εἰς τοὺς λόγους τοῦ καὶ ἀπέλασε τέτοιους μάρτυρας τῆς συνεπιδησίας τοῦ καὶ παρακαλῶν δὲν γίνεται πιστευτὸς.

Τί εἶναι λοιπὸν αὐτὸ ποῦ λέγει· ἀκούε· Ἀφ' οὗ ἐλθὼν διὰ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ δεινὰ καὶ εἶπε, C «εἰς ἡμᾶς κωρήσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ ἡλικίας, ἢ στενοχωρία ἢ διανομή ἢ λαμός, ἢ γυνήτις, ἢ κηδύνος, ἢ μάκαιρα» Ρωμ. 8, 35 καὶ ἀφ' οὗ ἀνεφάρθη εἰς ὅλα τὰ γῆναι ἀνῆλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν θέλων νὰ δεῖξῃ, ὅτι δὲν εἶναι καὶ τόσον μεγάλον πρῶγμα τὸ νὰ καταφρονῇ κανεὶς τὰ ἐντοῦθα δεινὰ διὰ τὸν Χριστὸν προσέθετεν ὅτι «Ὅτι εἰς ἀγγελιοὺς οὕτε ἀρχαὶ οὕτε δυνάμεις, οὕτε ἀντιστάται οὕτε μέλλοντα οὕτε ὄψια· οὕτε θάθος, οὕτε τις κτίσις ἐτέρα δυνάμει ἡμᾶς κωρήσει, ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἡς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν» Ρωμ. 8, 38-39.

Αὐτὸ δὲ ποῦ λέγει, τοῦτο σημαίνει· «Ὅτι μόνον ἀνθρώποι δὲν θά δυνήσων νὰ με κωρήσιν ἀπὸ αὐτῆς τὴν ἀγάπην. Ὅ ἀλλ' οὕτε οἱ ἀγγελοὶ, οὕτε καὶ ἂν συνηθροῦντο ὅλα, ὁμοῦ αἱ οὐράναι δυνάμεις θά κατορθώσιν ἐν τούτῳ. Τί λέγω, οὕτε καὶ ἂν χρειασθῇ νὰ στερεωθῇ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ νὰ πέσῃ εἰς τὴν γέννησιν τοῦ πυρὸς διὰ τὸν Χριστὸν, οὕτε καὶ αὐτὸ ποῦ εἶναι φοβερόν· Διότι αἱ λέξεις ὕψους καὶ βάθος καὶ ζωῇ καὶ θάνατος· τίποτε ἄλλο δὲν δηλοῦν παρὰ τοῦ οὐ μόνον. Τὰ ἔλεγε δὲ αὐτὸ ὅτι διότι θά ἐπεχειροῦν ποτὲ οἱ ἀγγελοὶ νὰ τὸν κωρήσων ἀπὸ τὸν Χριστὸν, ἀλλὰ ὑποθέτει διὰ τῶν λόγων καὶ ἐκεῖνα ποῦ ποτὲ δὲν θά συνθεσώσιν, διὰ τὴν παραστήσῃ καὶ κῆρυξ ὁλοφάνερων εἰς ὅλους τὸν μέγιστον πόθον καὶ εἶχε διὰ τὸν Χριστὸν. Διότι, τέτοια εἶναι, ἢ συνήθεια ἐκείνων ποῦ ἀγαποῦν. Ἐδὲν ἀνέχονται νὰ κρατῶσιν τὴν ἀνάγκην τῶν ἄλλ' εἰς ὅλους τοὺς φίλους τῶν φανερώσων τὴν φλόγα καὶ μετὰ τὸ νὰ διηγοῦνται συνεχῶς τὴν υπερβολὴν τοῦ πόθου τῶν ἀναπαύων τὴν ψυχὴν τῶν. 193 Α' πρῶτον τοῦ ἔκαμε τότε καὶ ἐκείνος ὁ μακάριος Ἀφ' οὗ συμπεριέλαβεν ὅλα εἰς τὸν λόγον τοῦ, τὰ παρόντα, τὰ μέλλοντα, ὅσα συνέβησαν· ὅσα δὲν θά συμβῶσιν ποτὲ τὸ ἀράτῃ καὶ τὸ ἀόρατα, καὶ ἐκείνους καὶ καθε ἀνάπτουσιν καὶ νὰ μὴ τοῦ ἦσαν ἀρκετὰ ὅλα αὐτὰ διὰ τὴν παραστήσῃ τὸ πάθος τῆς ἀγάπης τοῦ καὶ ἀφ' οὗ διὰ τοῦ λόγου ἔδωκεν ὑπαρξιν εἰς τόσα ἄλλα ποῦ δὲν ὑπάρχουν καὶ τὰ συμπεριέλαβε (διότι, τὸ ἐκτίσιν ἐτέρα) ὅτι νῆκε εἰς τὰ μὴ υπάρχοντα τότε ἔταξε καὶ τοῦτο, δηλώων

ὅτι ἐξ ὧν τῶν ἀνωτέρων ἵπστε δὲν θά ἤμπορεση νά μᾶς χωρίσῃ ἀπὸ τῆν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ τῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν.

Καὶ ἐκεῖνος μὲν εἰς τόσον ὕψος ἦλθε τὸν πόθον του. Ἡμεῖς δὲ οἱ προσπαθεῖντες νά εἰμεθα μνηστὰι του, οὔτε τὰς παρούσας θλίψεις ὑποφέρομεν μὲ καλὴν διάθεσιν, ἀλλὰ παρορνοῦμεθα καὶ δυσσυνασκετοῦμεν. **Β** ὅτι ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐκείνους ποῦ κατέκονται ἀπὸ πυρετῶν Διότι ἡ μακρὰ αὐτῇ νόσος, ἡ ὅποια ἐκεῖ καταλάθει τὰς ψυχὰς μας, ἔσκει γίνεαι μὲ τὸν χρόνον ἀνίατος, ὡς θά ἐλέγομεν, καὶ τῆς πραγματικῆς ὑγείας δὲν ἤμποροῦμεν οὔτε ἰδεῖν νά λάθωμεν, ἀλλὰ καὶ μᾶς φαίνεται ὅτι εἶναι λοιπὸν ἡ ἐπανάκτησις αὐτῆς ἀδύνατος. Καὶ οἷον δοκούμεν χάπαιον νά προσφέρῃ ὡς παράδειγμα τοὺς ἀποστόλους καὶ νά ὁμιλῇ διὰ τὰ κατορθώματά των ἐνφ' ὧν πρέπει εὐθὺς καὶ νά πενήτησμεν ἀκόμη διὰ τοὺς εἰρη- τοὺς μας, διότι τόσον ἀπεμακρόνθημεν ἀπὸ αὐτοῦ, ἐν τοσ- τοῦς οὐδὲ κἀν θεωροῦμεν ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἁμάρτημα καὶ οὔτε ἔχομεν τὴν διάθεσιν νά φθάσωμεν εἰς ἐκεῖνο τὸ ὕψος. Καὶ ἂν κοινῇ μᾶς εἴπῃ τῆν αἰτίαν, εὐθὺς προβάλλομεν τὴν παράλογον αὐτῇν δικαιολογίαν λέγοντες. **Γ** Εἰς ἐκεῖνος ἦτο Παῦλος καὶ ἐκεῖνος Πέτρος καὶ ὁ ἄλλος Ἰωάννης. Πῶς εἰ- πῇ, ἐκεῖνος ἦτο Παῦλος καὶ ἐκεῖνος ἦτο Πέτρος. Δὲν ἦσαν εἰσὶ μοι, καὶ αὐτὰ τῆς ἰδέας φύσεως μὲ ἡμᾶς ἄνθρωποι. Δὲν ἦλθαν μῆπως καὶ αὐτὰ διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ εἰς τὸν πα- ρόντα θῖον καὶ δὲν ἐτράφησαν μὲ τὰς ἰδίας τροφάς, Δὲν ἀνε- πνευσαν τὸν ἴδιον ἁέρα, Δὲν ἐκρημασμοποίησαν τὰ ἴδια πρά- γματα. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοῦ δὲν εἶχαν μῆπως γυναῖκας καὶ τέκνα, ἄλλοι δὲ καὶ θιοκρασιακὰ ἐπαγγέλματα. ἄλλοι δὲν πε- ριέτρεψαν καὶ εἰς αὐτὸ τὸ θάραυρον τῆς κακίας.

Ἀλλὰ ἀπῆλθον θά εἴπῃ πολλὴν χάριν παρὰ τοῦ Θεοῦ. Ἀλλ' ἐὼν διετασσόμεθα νά ἀναστήσωμεν νεκρούς, **Δ** ἢ νά ἀνοήσωμεν ὀφθαλμοὺς τυφλῶν, ἢ νά ἀνορθώσωμεν κα- λούς, ἢ νά φυγαδεύσωμεν δαίμονας καὶ νά θεραπεύσωμεν καὶ τὰς ἄλλας παρορισίας νόσους. θά ἦτο εὐλογος αὐτῇ ἡ δι- καιολογία. Τώρα ὅμως ποῦ πρόκειται διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ θείου καὶ τὴν ἐπιδείξιν ὑπακοῆς, ποῖαν οὐκ εἶχαν αὐτὰ πράξ ἐκεῖνα, Διότι καὶ οὐ διὰ τοῦ θαυτάσματος ἀπῆλθοντες τῆς θείας χάριτος⁸ καὶ μετέωκας τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἂν καὶ

⁸ Ἡ χάρις εἶναι ἡ αὐτήριος δωρεὰ τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς ὁποίας ὁ θα- πειζόμενος εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἁγίας Τριάδος αἰτῆται κατὰ χάριν σωτηρίαν. Εἶναι καὶ ἡ χάρις αὐτῆς. Χάρις σωτηρίας, κατὰ τὴν λόγον τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Τίτ. 2, 11) χάρις διαφύου ἑλλαν χρησιμότητων καὶ δωρεῶν (ἱάρις κλημάτων, προστηκῶν χάριτων, διδασκαλικῶν χάρισμα καὶ ὅς ἐκείθενται, ταῦτα εἰς τὸ Ἄ' Κορ. 12, 27).

ὅτι μέχρι σημείου νά κάμνῃς θαύματα, ἀλλ' ὅσον ἄρκει διὰ νά κατορθώσῃς πολιτείαν ὁρθὴν καὶ μετὰ ἀκράτειας θετω- μένην. Ὡστε ἡ διαστροφή προσέρχεται ἐκ τῆς ἰδικῆς μας ρα- θυμίας. **Ε** Καὶ ὁ Χριστὸς δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην δὲν θά δακνῇ τὰ βασθεῖα εἰς ἐκείνους ποῦ ἀπλῶς ἐπετέλεσαν θαύ- ματα, ἀλλ' εἰς ὅσους ἐξετέλεσαν τὰς ἐντολὰς του. Διότι λέ- γει, «Ὡστε οἱ ἐβλογημένοι τοῦ Πατρὸς μου, κληρονομῶσατε τὴν αἰτορσμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου» ὅτι διότι ἐθαυματουργήσατε, ἀλλὰ διότι ἐἐπεινάσατε καὶ ἐδά- κατέ μοι φαγεῖν⁹ δόξα μου καὶ ἐπορεύσατέ μοι. Ἐξυς ἡμῶν καὶ συνηγάγετέ με· γυμνός καὶ περιεβόλητέ με ἡσθνήτῃ καὶ ἐπισκέψασθέ με ἐν φυλακῇ ἡμῶν καὶ ἦλθετε πρὸς με» (Ματθ. 23, 34). ¹⁰ **Α** Εἰς δὲ τοὺς μακαρισμοὺς ποιεῖν δὲν μακαρίζει ἐκείνους ποῦ ἔκριναν θαύματα, ἀλλὰ τοὺς ἔχον- τας ὁρθὸν βίον.

Β Ὡστε ἂν καὶ ἐκείνη ἡ χάρις ἔχη τώρα ἀνασταλῇ, τοῦτο οὐδὲν ἔστιν ὅτι ἡμποροῦσε νά μᾶς θλάσῃ, οὔτε δὲ καὶ νά ἀποτελέσῃ ἀπολογία πρὸς χάριν μας, διὰν ἡμεῖς φέρωμεν ἰὸς εὐθύνους τῶν πράξεων μας. Διότι καὶ τοὺς ἁγίους ἐκεῖ- νους δὲν τοὺς θαυμάζομεν διὰ τὰ θαυράτά των, καθότι βίον τοῦτο ἦτο ἀποτέλεσμα τῆς δυνάμεως τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ διότι ἐπέδειξαν θῖον ἀγγελικόν. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἔργον δύο παρ- γόντων, τῆς ἀνυψέν ἐνίσχυσεως καὶ τῆς ἰσχυρῆς μας φρονι- τῆς. Καὶ δὲν τὸ λέγω τοῦτο ἡμέ, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεὸς ὁ μνη- τῆς τοῦ Χριστοῦ. Διότι εἶταν ἀπέκρουε τοὺς ψευδοπροφήτας. **Γ** ὅτι ἐπιστολῆς πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεθύμει νά πα- ρουσιάσῃ τὴν διαφορὰν μεταξὺ τῆς ἰσχυρίας καὶ τῆς νόθου διακονίας, δὲν τὸ ἔκαμεν αὐτὸ ἐξετάζων τὰ θήματα, ἀλλὰ τὰ κατορθώματα τοῦ θείου του, λέγων τὰ ἑξῆς: «Διὰ τὸν Χρι- στοῦ εἰσι, παραφρονῶν λαὸς, ὑπὲρ ἁγῶν ἐν κόποις περισσο- τέρω, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρας, ἐν πληγαῖς υπερβαλλόν- τας, ἐν θανάτοις πολλὰς ὑπὸ ἰουδαίων πεντάκις τεσσαρά- κοντα παρὰ μίαν ἐλαβόν, τρις ἐρροβίσθη, ἀπῆλ' ἐλυθίσθη, τρις ἐνεαυάνθη, νικητημερὸν ἐν τῷ θυφῇ πεποίηκα ὁδοπο- ρίας πολλὰς, κινδύνους ποταμῶν, κινδύνους ληστῶν, κινδύ- νους γένους, κινδύνους ἔθνων κινδύνους ἐν πόλει, κινδύνους ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνους ἐν βολάσῃ, **Δ** κινδύνους ἐν ψευδαβέλ- φοις, ἐν κόπῃ, ἐν μόκῃ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλαῖς, ἐν φρεσὶ καὶ γυμνάσῃ. Χωρὶς τῶν παρεσόντων, ἡ ἐπιστάσις μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν ὡς ἐκκλησιῶν. Τίς ἀσθενεῖ καὶ οὐκ ἀσθενεῖ τῆς σκανδαλισμα, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι.» (Β' Κορ. 11, 23-29).

Διὰ ταῦτα θαυμάζω ἐγὼ τοὺς ἀποστόλους. Ὡστε λοιπὸν αὐτοὶ κατὰ τὰ κατορθώματα τοῦ θείου των, μολόντι τοὺς

ἐπιτρέψει καὶ οικονομίαν νὰ ἐπιτελέσουν θαυμάσια, ὅσα μόνον δὲν θὰ ἀπέβαινον ἀξιοθαύμαστοι, ἀλλὰ θὰ ἦσαν καὶ ὅσοι ἀποδοκιμασίας, καθὼς φανερώνει καὶ ὁ Χριστὸς λέγων, «Πολλοὶ ἐροῦσι μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ Ὁ Κύριε, Κύριε, σὺ τῷ σὺ ὀνόματι, προσηλυτισάμεν καὶ τῷ σὺ δυνάμει, θαυμάσια ἐξομῶμεν καὶ τῷ σὺ δυνάμει πολλὰς δυνάμεις ἐπαύσαμεν. Καὶ ἐρῶ αὐτοῖς Ὑποκαταλείτε ἅπῃ ἐμοὶ πάντες οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν, ὅπως οὐδεὶς ἔργων ὑμῶν» (Ματθ. 23, 23). Δι' αὐτὸ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς τοῦ ἔδωκε παραίνουσαι, λέγων, «Μὴ χαίρετε ὅτι τὰ θαυμάσια ὑμῖν ἐπιτάσσεται, ἀλλ' ὅτι τὰ δυνάμει ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς ὑμνοῖς» (Λουκ. 10, 20). Ὡς ἐνέρεται καὶ χωρὶς αὐτὰ θὰ λάβῃ τοὺς στεφάνους καὶ δὲν θὰ ζημιωθῇ καθόλου ἀπὸ τῆν ἐλλείψει των. Βίος παράνομος ὅμως οὔτε καὶ ἂν σ. νοθεύεται με θαυμάσια θὰ δυνήσῃ νὰ ἀποφυγῇ τὴν κόλασιν. Ὡς εἶνα περὶ τὴν νὰ ἀμείνων ἐπ' αὐτοῦ καὶ οὐ μόνον περὶ τὴν. Ἐ ἀλλὰ καὶ ἐπικινδύνει καὶ εἰς πολλοὺς ἀρετικῶν παρέχει ἀφορμὰς. Αὐτοὶ ἐάν ἐκεῖνοι δὲν γίνωνται με τὴν διδασίαν των προαίρεσιν θαυμάστοι. ἀλλὰ με τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ μόνον, πὶ ἐμποδίζει νὰ γίνωμεν ἄλλοι παρόμοιοι των.

Εάν ἀγλαὴ ἡ χάρις προηγουμένως δὲν εἴχεται καὶ τὴν ἰδικήν μας συγκατάθεσιν, θὰ εἴπαι διὰ μίαν ἐκκυσθὴ εἰς τὰς ψυχὰς ὧν, καθὼς δὲν εἶναι προσωπολήπιτος ὁ Θεός. Ἐπει δὴ ὅμως ζητεῖ καὶ τὴν ἰδικήν μας συγκατάθεσιν, διὰ τοῦτο εἰς ἄλλους μὲν ἀκαλουθεῖ καὶ παραμένει, ἐξ ἄλλων δὲ ἀπομακρύνεται καὶ τοὺς λοιποὺς οὔτε καὶ ἐπισκέπτεται. 139 Α. Ὅτι δὲ ὁ Θεὸς ἀρῶν εἰκότασε πρῶτον τὴν προαίρεσιν ἔδωκε κατόπιν τὴν χάριν, πρὶν ἀκόμη ἀπαδείξῃ κανέν θαυμαστόν σημεῖον ὁ μακάριος ἐκεῖνος (ὁ ἀπ. Παῦλος, ἔκρινεν πὶ λέγει περὶ αὐτοῦ «Ἐκεῖνος ἐκλογῆς μοι ἔσται, τοῦ βαστάσαι τὸ θνῶμά μου ἐν ὧν ἐθνῶν, τε καὶ βασιλέων καὶ παντὸς γένους Ἰσραὴλ» (Πραξ. 9, 15). Ἀντὰ τὰ ἐμαρτύρησε πρὶν ἀκόμη εἰλεῖν ἡ χάρις αὐτοῦ πὸν γνωρίζῃ ἐπακριβῶς τὸν ἐσωτερικόν μας κόσμον.

Ἄς μὴ πλανώμεν λοιπὸν τὸν ἑαυτὸν μας, ἀγαπητοί, λέγοντες ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ γίνῃ κανεὶς σὰν τὸν Παῦλον. Ὡς πρὸς τὴν χάριν καὶ τὰ θαύματα δὲν θὰ ὑπάρξῃ θεοβίως ἄλλος Παῦλος, ὡς πρὸς τὴν ὀρθότητα τοῦ θείου ὅμως, ὁ καθένας μας πὸν θὰ ἤθελε, θὰ ἤδυνάτο νὰ γίνῃ τοιοῦτος. Καὶ ἐάν δὲν ὑπάρκωι τέτοιοι, εἴται ἐπειδὴ δὲν θέλουσι. Δὲν γνωρίζω ὅμως πῶς ὠλισθήσα εἰς τέτοια παραλογισμὸν, ὅ νὰ ζητῶ σήμερον ὡσὰν τὸν Παῦλον ἀνθρώπους, ἀφοῦ δὲν δύναμαι νὰ εἶδω ἀνθρώπους ἐρίτης ἢ τετάρτης σειράς μετὰ ἀπὸ ἐκεῖνον ὅς πρὸς τὸν θίον.

Δι' αὐτὰ ὅλα πρέπει λοιπὸν νὰ πενθώμεν καὶ νὰ κλαίωμεν καὶ νὰ ὀδυράμεθα, ὅτι ἐπὶ μίαν ἢ δύο μόνον ἡμέρας, ἀλλὰ καὶ ἄλλων τὸν θίον μας Διότι, ἐάν κανεὶς συνιθίσῃ εἰς τοῦτο, τότε δικαίως θὰ ἐμαρτύρησῃ εἰς τὸ εἶπε. Καὶ ἐάν ἐμφανίσῃ εἰς τὰ λεγόμενά σου, εἰκότασε τοὺς πενθούντας ἐν ὧν τὰ κοσμικὰ πένθη, ὅς θεοβίως κάποιον ἐκ τῶν πολλῶν πὸν ζοῦν τὸν κοπιῶν τούτων θίον, ἀλλὰ κάποιον ἐξ ἐκείνων τῶν τρωφῶν, πὸν τίποτε ἄλλο δὲν γνωρίζουν παρὰ νὰ τρωφῶν. Αὐτοὶ δηλαδὴ, αὐτοὶ πὸν μελετοῦν πῶς νὰ μεθυσῶν καὶ νὰ περιποιῶνται τὴν κοιλίαν των, αὐτοὶ πὸν τὰ μὲν γεύματα παρατείνουν μέχρι τῆς ἑσπέρου, ὅ νὰ δὲ δεῖπνα μέχρι τοῦ μεσονυκτίου, πὸν ἀρπάζουν τὰ πρῶτα τῶν ἄλλων καὶ οὔτε χίρην, οὔτε πένθη, οὔτε ἀδύνατον ὑπολογίζων καὶ ἐπαθεύοντων πολλὰν ἁμαρτίαν, αὐτοὶ, ἐάν ποτε τοὺς συμβῇ νὰ καταληφθῶν ἀπὸ βαρὺ πένθος ἱκανὸν νὰ τοὺς ἀνατρέξῃ καὶ τοὺς συνταράξῃ τὴν ψυχὴν, ὁποῦ ἐγκαταλείψωι ὅλας ἐκεῖνας τὰς ἀνοήτους καὶ παρανοήτους ἐπιθυμίας ἀσπάζοντες τότε τὴν φιλοσοφημένην ζωὴν, σκληρογυγῶν. Ἀγρυπνίαν, καμεινίαν, ὑπομονήν, νηστειαν, σωπὴν, ἐπεικειαν, ταπεινώσιν καὶ φιλιανθρώπων γενάλην ἐπιδείκνυσιν. Παρ' ἄλλων δὲ ἀρπάζωι τὰ τῶν ἄλλων ὅμως ἐκείνην τὴν ὥραν καὶ τὰ ἰδικά των θὰ πετοῦσαν. Δ. Καὶ ἐάν ἤθελε κανεὶς νὰ τὰ περπαλῇ μαζί με ἄλλων τὸν οἶκον, αὐτοὶ καθόλου δὲν θὰ ἐθάρμυναν. Ἐγὼ τοῦλάχιστον γνωρίζω πολλοὺς, οἱ ὅποιοι μετὰ τὸν θάνατον προσφίλων των προσώπων, ἄλλοι μὲν ἀντήλλαξαν τὴν ζωὴν τῆς πόλεως καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς με ἐκείνην τῆς ὑποθήρου, ἄλλοι δὲ ἔκπασαν τὰς οἰκίας των πλησίον τῶν μνημάτων των μεταστάτων καὶ διήλθον ἐκεῖ τὸν υπόλοιπον βίον των. Αὐτὰ ὅμως ἐπιστηθεύουν ὥστε πὸν ὅσον ὅμως ἀμύζει τὸ πένθος διὰ τίποτε δὲν ἐνδιαφέρονται. λοιπὸν αὐτοὶ. Τὴν μονίαν δὲ τὴν ὁσίαν εἶχον διὰ τὴν φροντίδα καὶ τὴν συγκέντρωσιν τῶν χρημάτων, τὴν ἀπάτησιν τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς τιμῆς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἀφοῦ τὴν κατέφλεξαν ὡς κάρτον ἢ ὡς ἄνθος κάρτου εἰς τὴν φλόγα τῆς λύπης. Ἐ τὴν ἀπέδωκαν ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Καὶ ὁ νοθεὶς τότε μεταφέρεται εἰς τὴν φιλοσοφημένην διαγωγὴν, ὥστε οὔτε νὰ νινεται λόγος διὰ κατὰ ἀπὸ τὰ τερπνὰ τοῦ παρόντος βίου δὲν ἀνέκεται. ἀλλ' ὅλα ὅσα προηγουμένως ἐθεωροῦντο εὐχάριστα νὰ τοὺς ἐνοκλῶν καὶ νὰ τοὺς φαίνωνται, παλὸν πικρά. Καὶ κανεὶς, οὔτε βούλος οὔτε φίλος θὰ τολμῶσε τότε νὰ κάμῃ λόγον ὑπὲρ τῶν κοσμικῶν τοι των πραγμάτων καὶ λίαν ἀναγκάσιον. Διότι ὅλα αὐτὰ ἐξαφανίζονται, καὶ παραχωροῦν τὴν θέσιν των εἰς λόγους περὶ 139 Α. τῆς φιλοσοφημένης ζωῆς. Ἡ ψυχὴ τότε διδάσκειται διὰ τοῦ πένθους ὡς εἰς

ιερόν πινυ ἰσχυρὴν τὴν μηδὲ μὲν πτα εἰς ἀνθρώπινος φύσεως τὸ παροξυσμὸν τοῦ παρόντος κόσμου, τὸ ὅστις καὶ τὸ εὖ θρασυτὸν τῶν βιωτικῶν πραγμάτων, τὴν ὑπερηλικότητα τοῦ θεότρου ποδὲ λέγεται ζωῇ. Τότε περικρανοῦντα μεγάλως τὰ χρήματα, τότε εξαφανίζεται ἡ δυνή, τότε ἀμελεῖται ἡ φιλοτιμία καὶ οὔτε φόβος θὰ ἤδυνάτο νὰ ἐμφανεύσῃ οὔτε ἡ υπερηφάνεια νὰ συλῇσιν τὸν συντετριμμένον ἀπὸ τὸ πένθος, οὔτε πόθος σαρκικός νὰ πυρώσῃ τὸν ἀκόλαστον, ἀλλὰ ἐξαφανίζονται, ὅλα αὐτὰ ἀπὸ ἐκεί, καὶ εἰς μόνον λονισμὸς ἐγκαθίσταται, ὅς ἐκεῖνος ποδὲ διατρεφεί συνεχῶς τὴν μορφὴν τοῦ ἀποθανόντος, πρὸ τῶν ἀφάλαμων. Αὐτὸ εἶναι καὶ τροφαὶ καὶ ποτὲ καὶ ὕπνος καὶ ἡδονὴ καὶ ἀνάπαυσις καὶ παραμυθία μεγάλη. Τοῦτο δόξα καὶ τρυφή καὶ δυναστεία καὶ τρυφή.

10. Ἔτσι ἔπρεπε νὰ πενθῶμεν τὴν ἀπώλειαν τῆς σωτηρίας μας, διὰ νὰ μὴ εἴπω τιποτε περισσύτερον. Μὲ τὸσον μεγάλην ἐπιθυμίαν καὶ προθυμίαν ἔπρεπε ὅλων τῶν ἀνθρώπων ἐκεῖ νὰ εἶναι προσηλωμένοι τὸ βλέμμα τῆς ψυχῆς καὶ ὅλα νὰ μᾶς εἶναι ἐνθύμησις καὶ ἀναπαράστασις τῆς. Τώρα ὅμως ἐνθ' ὅσοι κάνουν τέτοιαν καὶ γυναικας μὲ τίποτε ἄλλο δὲν ἀπασκολοῦν τὸν νοῦν των, εἰ μὴ μόνον μὲ τὸ νὰ ἀναπλάθωσι εἰς τὴν μνήμην των τὴν μορφὴν των ἀποθανόντων, ἡμεῖς ἀντιθέτως οἱ ὅποιοι ἀπολέσκαμεν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν περισσύτερον ὅλα τὰ ἄλλα μάλλον παρὰ ἐκεῖνην σκεπτόμεθα. Ὁ ἔξ ἐκεῖνων κανεὶς θεόλας, καὶ ἂν ἀκόμη ἀνὴρ εἰς βασιλικὸν γένος, δὲν ἀσπένεται διὰ τὸν νόρον τοῦ πένθους, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἔδαφος θὰ καθίσῃ καὶ πικρὰ θὰ θοιρήσῃ καὶ ἐνδύματα θὰ ἀλλάξῃ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα τῆς τιμωρίας ἐκεῖνης μὲ πολλὴν προθυμίαν θὰ τὰ υπομείνῃ. Δὲν θὰ ὑπολογίσῃ δὲ οὔτε ἀνατροφὴν, οὔτε τὴν συνήθειαν τοῦ σώματος, οὔτε τὰς μετὰ ταῦτα νόσους ποδὲ τυχὸν προσέρχονται ἀπὸ ἐκεῖνην τὴν ταλαιπωρίαν, ἀλλὰ μὲ μεγάλην εὐκολίαν θὰ τὰ υπομείνῃ ὅλα.

Αὐτὰ θεοὶς ἔχει μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ γυναῖκες τὰ πράττουσι καὶ ἂν ἀκόμη εἶναι πολὺ ἀσθενεῖς, καὶ περισσύτερα ἀπ' αὐτὰ. Ἡμεῖς δὲ ποὺ πενθούμεν ὅχι τέκνα, οὔτε γυναῖκες ἀλλὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς ψυχῆς καὶ μάλιστα ὅχι ξένης ψυχῆς, ἀλλὰ τῆς ἰδικῆς μας, προφασίζομεθα ἀσθενεῖαν σώματος καὶ τρυφερότητα ἀνατροφῆς. Ὁ καὶ εἴθε νὰ ἦτο μόνον τοῦτο τὸ κακόν! Τώρα μάλιστα δὲν πρότιπον οὔτε ἐκεῖνα διὰ τὰ ὅποια καμμίον σωματικῶν προστάθειαν δὲν χρειαζόμεθα. Διότι, εἰπέ μοι, ποῦ ἀπαιτεῖται σωματικὴ δύναμις, ὅταν πρέπη κανεὶς νὰ ἀποθανῇ σὺν τριβῇ τῆς καρδίας ὅταν πρέπη νὰ προσευχήσῃ μὲ τὸ πνεῦμα νηφάλιον καὶ ἐγρήγορον ὅταν πρέπη νὰ ἀναλογισθῇ τὰ ἁμαρτήματά του, ὅταν πρέπη

νὰ καταργήσῃ τὴν αἴσθησιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν, ὅταν πρέπη νὰ ταπεινώσῃ τὸν υπερήφανον λογισμὸν, διότι αὐτὰ εἶναι ἐκεῖνα ποῦ καθίστανται καὶ τὸν Θεὸν ἀπέναντί μας ἔχουσιν καὶ δὲν χρειάζονται πολὺν κόπον καὶ πάλιν καὶ αὐτὰ δὲν τὰ κόμνομεν.

Διότι οὔτε τὸ νὰ ἐνδυθῇ κανεὶς τὸν πένθιμον σάκκον, οὔτε ἡ ἐγκλεισις εἰς κελλίον, ἢ οὔτε τὸ νὰ καθίσῃ κανεὶς εἰς τὸ σκότος αὐτὰ μόνον εἶναι, τὸ πένθος, ἀλλὰ τὸ νὰ φέρῃ κανεὶς συνεχῶς εἰς τὴν μνήμην τοῦ τὰ ἴδια τοῦ ἁμαρτήματός καὶ νὰ βασανίσῃ τὴν συνείδησιν μὲ αὐτὰς τὰς σκέψεις, τὸ νὰ μετρήσῃ ἀδικήματα τὸ μέγεθος τῆς ὁδοῦ, πόσον μακρὸν ἀκόμη εἰσπράττεται ἀπὸ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Καὶ πῶς θὰ γίνῃ αὐτὸ λέγει Πάρις, "Ἄν πάντοτε ἔχωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν μας τὴν γέννησιν καὶ τοὺς περιφερομένους, τότε παντοῦ ἀγγέλους καὶ συναθροισμούς ἀπὸ τὰ πέλας τῆς οἰκουμένης τοὺς μέλλοντας νὰ δόγηθῶσι εἰς τὴν γέννησιν. Ἄν ἀναλογισθῶμεν τὸν ἀποκλεισμόν μας ἀπὸ τῆς βασιλείας ποῦ εἶναι τόσον μέγα κακόν, 140 Α καὶ ἂν ἀκόμη ἔνθ' ὡρῶμεν μὲ τὴν γέννησιν αὐτῆς, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν εἰκομεν τὴν ἀπειλήν ἐκεῖνου τοῦ τιμωρὸς καὶ δὲν μᾶς ἀνέμενον αἰωνίαι τιμωρίαι, αὐτὴ καὶ μόνη ἡ ἀποδείνωσις ἀπὸ τὸν Ἰησοῦν, τὸν πρῶτον καὶ φιλόανθρωπον ποδὲ ἀπέθανε διὰ τὰς ἁμαρτίας μας καὶ ἔπαθε τὰ πάντα διὰ νὰ μᾶς ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τῆς κόλασιν ἐκεῖνης καὶ πῶς συμφιλίωσῃ μὲ τὸν Θεὸν πατέρα του, ποδὲ λόγῳ τῶν πταισμάτων μας εἰμεθα ἐκείρα, καὶ ἂν δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἐκπέσωμεν ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ ἀνεκδιέλητα καὶ ἀθάνατα ὀνόμα, εἶναι μεγαλύτερα ἀπὸ κάθε τιμωρίαν καὶ ἱκανὴ νὰ ὡρεγῇ τὴν ἰδίαν ψυχὰς μας καὶ τὰς κόρη νὰ εἶναι ἀνυστασις διὰ παντός.

Εάν δὲ καὶ μόνον ποῦ ἀνανηώσκουμεν τὴν ἱστορίαν τῶν πέντε παρθένων. Ὁ ὅς ὅποιας ἡ ὁμοιοσύνη τοῦ ἔλαίου ἀπέκλειαν ἀπὸ τῶν νυμφῶν, λυπούμεθα ὅσον καὶ ἐκεῖνοι διὰ τὴν στερὰν των καὶ θαυμάζομεθα δὲν ἀναλογισθῶμεν ὅτι καὶ ἡμεῖς θὰ πώσομεν τὸ ἴδιον ἂν δεῖξαιμεν μαρτυρίαν πῶς οὐκ εἶναι λοιπὸν ἔσπον ἀκλήρος ὡς λίθος ὥστε νὰ δεῖξῃ ὁμοίαν κατ' ἡν σπινθὴν οὐδὲν τὸ ἴδιον τὸ παρόδειγμα βασανίζει τὴν ψυχὴν.

Θὰ ἦτο δὲ δι' αὐτὸν νὰ μακρύνει περισσύτερον τὸν λόγον μου, ἀλλ' ἐπεὶδὲ μόνον συνημφορούμενος εἰς τὴν παρὰλληλιν αἰετὴν καὶ ὅτι ὁ ὁ κομῆται ἄλλαν αἰτίαν ἔχω εἶπε αὐτὰ καὶ εἰς αὐτὴν γρηγορῶναι ἔβρον τοῦ θέοντος. Διότι, γνωρίζω καὶ λέγω, ὅτι δόξακληρον τὴν ἁγίαν τῆς κατανύξεως κατέχεις καὶ καλῶς καὶ εἰς ἄλλους θὰ ἠμπορούσες νὰ τὴν μεταδίδῃς καὶ σιωπῶν ὡς ἡμεῖς ἂν ἤθελον ἔστω καὶ ὀλίγον νὰ

ζησουν μαζί σου και να γνωρίσουν τον εξαπατημένον βίον C "Όποτε λοιπόν έαν έπρεπε να πληροφορηθούν περί κατανόξεως οι μὲν σύγχρονοί μας πρέπει να έλθουν εις τὸ ἴσου κατήμιόν σου, οἱ δὲ μεταγενέστεροι να ἀκούουν τὰ ἰδικά σου ἀσκητικά κατωρθώματα Διότι νομίζω, ὅτι καὶ μόνη ἡ διήγησις περί τοῦ βίου σου θά δώσῃ μεγάλην ὠφειαν εἰς τοῦτο

Δι' αὐτὸ σὲ παρακαλῶ καὶ σὲ ἱκετεύω να μὴς παράσχω αὐτὴν τὴν ἡμιοῦσιν καὶ να μὴς στελεχῇ τὸς εὐχάς σου ὥστε να μὴ ἐμὲ μόνον περί κατανόξεως, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὰ ἔργα μας να παρουσιάζωμεν τὸ πρᾶγμα τοῦτο Ἐπειδὴ ἡ θύρα σκαλίς χωρὶς τὴν ἐφαρμογὴν οὐκ μόνον δὲν δίδει κανὲν κέρδος, ἀλλὰ καὶ ζημίαν μεγάλην καὶ κατὰ τὴν προένοι εἰς ἐκείνον που μετὰ τὴν ἀποσεχίαν περὶ τὸν θιον του «Οὐ γὰρ πᾶς ὁ λέγων μοι, D Κύριε Κύριε ἀλλ' οὐ δ' ἂν ποιῇσιν καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν» (Ματθ' 7' 21 καὶ 5' 19

ΠΡΟΣ ΣΤΡΑΤΕΚΙΟΝ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΚΑΤΑΝΟΞΕΩΣ

ΛΟΓΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

I Πῶς ἡμπορεῖ νὰ γίνῃ αὐτὸ ποὺ παρήγγειλες ἄγιο τοῦ Θεοῦ ἀνθρώπῳ Στελέκιε, ²⁰ E καὶ ἀπὸ ψυχὴν τόσοσιν ἴσως νῆ καὶ ψυχράν νὰ προέλθουν λόγος περί κατανόξεως, Διότι νομίζω ὅτι ἐκεῖνος ποὺ πρόκειται νὰ εἴπῃ κάτι σπουδαῖον κατὰ τὴν πρῶτην, πριν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἄλλους νὰ ἔχη πυμολὸν ὁ ἴδιος ἀπὸ αὐτὸν τὸν ζῆλον καὶ νὰ ἀναλαμβάνῃ συνεχὲς νέας δυνάμεις, ὥστε οἱ λόγοι του νὰ ἐγγιζοῦν τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν ὑπερῶς καὶ ἀπὸ κάθε πυρκαϊσμένον σίδηρον ¹⁴¹ A Εἰς ἐμὲ ὅμως δὲν ὑπάρχει τοῦτο τὸ πῦρ, ἀλλὰ ὅλα ἐντὸς μου εἶναι στάσις καὶ σκόνη. Ἀπὸ τοῦ λοιποῦ, εἰπέ μου, ἀπὸ ποῦ νὰ ἐκστανῶμαι αὐτὴν τὴν φλόγα, καθ' ἣν σπινθὴρ οὔτε σπινθὴρ ὑπάρχει ἐντός μου, οὔτε καυσίμος ἔστι, οὔτε πνοὴ ἀνέμου διὰ νὰ τῇ ἀναρρίψῃ λόγῳ τῆς μεγάλης κατακνίσεως, τὴν ὅποιαν ἐξήπλωσεν ἐπάνω εἰς τὴν ψυχὴν μου τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτημάτων Ἐγὼ λοιπόν δὲν γνωρίζω πῶς Δι' αὐτὸ ἰδικόν σου ἔργον εἶναι τὸ πῶς θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ προσογὴ καὶ θὰ φθάσῃ εἰς τὸ κατάλληλον τέλος Καὶ ἐγὼ μὲν θὰ διαθεσῶ τὴν διακονίαν τῆς γλώσσης, ἐστὶ ὅμως παρ' ἐκάλει τὸν ἱατροῦντα τοὺς συντητρίμηνους τὴν καρδίαν, τὸν παρέχοντα μακροθυρίαν εἰς τοὺς ἀλιγομυλαχοὺς B τὸν ἐγείροντα ἀπὸ γῆς πτωχὸν νὰ ἀνάσῃ καὶ εἰς ἐμὲ ἐκεῖ να τὸ πῦρ, τὸ ὅποσον συντηθῇ νὰ κατατρέφῃ κάθε ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καὶ κάθε ὕπνον, ἀκηδίαν καὶ ὀκνηρίαν σωματικὴν, μετεωρίζει δὲ τὴν ψυχὴν εἰς τὸν οὐρανόν καὶ ὅτι ἐκείνον τὸν θάλλον τῆς δεικναι, ὡσάν ἀπὸ κάποιο παρατηρητήριον, εἴπῃ τὴν φαντασμαγορίαν καὶ ἀπατηλότητα τοῦ βίου Διότι ὅποιοι δὲν ἡμύρρεσε νὰ ἀνεστῇ ἐκεῖ ἐπάνω καὶ καθίσῃ εἰς τὸ ὑψηλὸν ἐκεῖνο μέρος, δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἴδῃ τὴν γῆν καὶ ὅσα ὑπάρχουν ἐπάνω εἰς αὐτήν, ὅπως εἰκάζει νὰ τὸ ἴδῃ

Ἐπειδὴ δὲ ὑπάρχουν πολλὰ πράγματα ποὺ σκοπεύονται τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ ἡορνεοῦν θόρον εἰς τὰ ὦτα καὶ μπε-

δεύουν τὴν γλῶσσαν. **Ε** δὲ αὐτὸ πρέπει κανεὶς ἀφοῦ ἀποτραδηθῇ ἀπὸ ἐκείνῃ τὴν παρακλὴν καὶ τὸν κοινόν, νὰ ἀνακηρύσῃ πρὸς τὴν ἐρημίαν ἐκείνην, ὅπου ἡ γαλήνη εἶναι μεγάλη καὶ ἡ αἴθρα ἀπείρατος καὶ κανεὶς θόρυβος δὲν ἀκούεται. Ἄλλ' ἔχουν προσηλωθῇ ἀκλινεῖς οἱ ὀφθαλμοὶ εἰς τὸν θεὸν πόθον, ἀτενίζοντες μὲ προσοχὴν, καὶ τὰ ὅσα ἔχουν μείνει ἥσυχος, ἀποσκαλούμενα μὲ τὴν ἀκρόασιν τῶν θεῶν λόγων μόνον καὶ τὴν ἐντρυφήν τῆς παναρμονίας καὶ πνευματικῆς ἐκείνης συμφωνίας, τῆς ὁποίας ἡ τυραννὶς τῶν διακατέχει τὴν κυριευθεῖσαν ψυχὴν ὥστε οὔτε τροφῆς, οὔτε ποτὸν οὔτε ὕπνον νὰ προσηδῇ ἐκείνῳ πού ἔχει αἰετῶς ἐκείνην τὴν μελωδίαν.

Ἔτσι λοιπὸν οὔτε ὁ θόρυβος τῶν θιωτικῶν πραγμάτων, οὔτε τὸ πλῆθος τῶν συμπαιγνῶν τοιοῦτων δὲ ἡμπορεῖς **Δ** νὰ καλυψῇ ἐκείνον τὸν τόνον. Οὔτε δὲ ἡ βοή ἢ προερχομένη ἀπὸ τὴν ζάλην τῶν ἐπιγείων φθάνει ὥς τὸ ὕψος ἐκείνου τῆς ψυχῆς· ἀλλ' ὅπως οἱ ἀνελθόντες ἐκ ὑψηλότατα ὄρη, τίποτε δὲν θὰ ἡμποροῦσαν νὰ ἀκούσουν ἢ νὰ ἴδουν ἀπὸ ὧσα γίνονται ἢ ἀκούονται εἰς τὴν πόλιν, παρὰ μόνον κάποιον ἀκατανόητον καὶ κακόηχον θόρυβον, πού δὲν διαφέρει ἀπὸ ἐκείνου τῶν θορυβούντων σπηλαίων. Ἔτσι καὶ ὅσα ἐγκατέλειπον τὰ θιωτικά καὶ ἐνήλθον εἰς τὸ ὕψος τῆς πνευματικῆς ζωῆς, τίποτε δὲν αἰσθάνονται ἀπὸ τὰ ὧσα συμβαίνουν εἰς τὴν παρούσαν ζωὴν.

Διότι τὸ σῶμα καὶ αἱ αἰσθήσεις του, ὅσον χρόνον προσέκει ἡ ψυχὴ εἰς τὰ νήνεα, τὴν περισφίγγουν μὲ πολλὰ δεσμά, **Ε** μὲ τὰ νὰ συγκεντρύνουν νόρμους τῶν θαρῶν κερμάτων τῶν φθαρτῶν ἀπολαύσεων. Διότι καὶ ἡ ἀκοή καὶ ἡ ὄρασις καὶ ἡ ἀσπὴ καὶ ἡ ὀσφρησις καὶ ἡ γλῶσσαι διακετεῦνται πολλὰ ἐκ τῶν ἐξω κακῶν εἰς αὐτὴν. Ὅταν ὁμως μεταρσιωθῇ καὶ στρέψῃ τὴν φροντίδα τῆς εἰς τὰ πνευματικά, ⁴² **Α** φράζει τὴν εἰσοδὸν εἰς τὴν πονηρὰ φαντασίαν, χωρὶς μὲ τοῦτο νὰ ἔκη ἀχρηστεύσῃ τὴν λειτουργίαν τῶν αἰσθήσεων, ἀλλὰ τὴν ἐνέργειάν των ἀνεβάζει εἰς ἐκείνο τὸ ὕψος.

Ὅπως δὲ κάποιος αἰκιδόεσποινα αὐστηρὰ καὶ σοβαρὰ, πού θέλει νὰ κατασκευάσῃ μὲρον πολυσύνθετον βαρυσταμον καὶ πολυτελές καὶ ἔχει ἀνάγκη πολλῶν ὑπηρετικῶν χειρῶν, ἀφοῦ καλέσῃ τὰς δούλας τῆς, ἄλλην μὲν προστάζει νὰ ζεχωρίσῃ μὲ τὸ κόσμον τὸ ἀκατέργαστον τῶν ἁμαρτιῶν, τὴν ἄλλην δὲ πάλιν μὲ ἀκριβῆ πλῆσθηγγα νὰ ζυγίσῃ ταῦτα ὥστε οὔτε ὀλιγωτερον, οὔτε περισσότερον τοῦ δέοντος νὰ πέσῃ καὶ εὐλόγη τὴν ἀναλογίαν τοῦ ὅλου παρασκευάσματος **Β** καὶ ἄλλην μὲν νὰ θράσῃ τὰ ἔκοντα ἀνάγκην θροσμοῦ, ἄλλην νὰ κρίνῃ ὅσα δὲν εἶναι καλοεργήματα, ἄλλην νὰ ἀναμετρή καὶ

ζυμῶσθ' ἄλλα καὶ ἄλλην νὰ κρατῇ ἀλόθοιστρον καὶ νὰ ἴσταται ἐκεῖ πλησίον, ἄλλην ἄλλο ὄγγεον νὰ κρατῇ καὶ ἄλλην καὶ ἄλλο νὰ κήμνη. Τοιοῦτοτρόπως δὲ προσηλώνει καὶ τὸν νοῦν καὶ τὰς καίρους ἐκείνων εἰς κάποιον ἔργον καὶ μὲ τὴν φροντίδα τῆς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ καθῇ τίποτε, διότι ἐμποτεῖται τοῦ ὅλου ἔργου καὶ δὲν ἐπιτρέπεται εἰς τοὺς ὀφθαλμούς των νὰ πλανῶνται ἐξω καὶ νὰ χάσκουν. Ἔτσι καὶ ἡ ψυχὴ, τὸ πολυτελές τοῦτο μῦρον κατασκευάζουσα, τὴν κατάνυξιν, συναθροίζει τὰς αἰσθήσεις πλησίον τῆς καὶ περιεσπῇ τὴν ραθυμίαν των. Ἐν λοιπὸν συμβῇ νὰ συγκεντρωθῇ εἰς τὸν θεόν τῆς καὶ νὰ σκέπτεται κατὰ ἕκ τῶν δεδωτῶν καὶ θεοφιλῶν, **Σ** καθιστῇ τὰς αἰσθήσεις ἀδρανεῖς, ὥστε τίποτε τὸ περιττὸν νὰ μὴ μεταδίδουν εἰς καρὸν ἀναρμόδιον τοῦ νὰ διαταράσσῃ τὴν ἐπικρατούσαν μέσῃ τῆς ἡσυχίας. Δι' αὐτὸ, φθάνουν μὲν μέχρι τῆς ἀκοῆς οἱ ἦχοι καὶ μέχρι τῶν ὀφθαλμῶν τὰ θεάματα, τίποτε ὁμως δὲν διακετεῖται. Ἐντός, διότι ἡ ἐνέργεια οὐ καθ' ἐνός τουτοῦ μέλους τοῦ σώματος εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὴν ψυχὴν. Καὶ τι λέγω; ἤκουε καὶ θεάματα καθ' ἑν οἱ γινῆναι πολλοί, ὅπῃ το κράτος αὐτῆς τῆς καταστάσεως διατελοῦντες, ὅχι μόνον τοὺς πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των διερχομένους, ἀλλὰ καὶ ἐκείνους ποὺ τυχὸν ἐσκόπιζον καθ' ὅσον εἰδέναι των δὲν ἀντιλαμβάνονται. Αὐτοὶ εἶναι, τῶσαν μεγάλη ἡ ἀρετὴ τῆς ψυχῆς, ὥστε εἶναι εὐκόλον εἰς ὅποιον θέλει νὰ ἴδῃ μὲν εἰς τῆς γῆς καὶ ὡσὲν νὰ κάθεται εἰς τὸν οὐρανόν, νὰ μὴ ἀντιλαμβάνεται τίποτε ἐξ ὧσιν συμβαίνουν ἐπάνω εἰς τὴν γῆν.

Ζ Τέτοιος ἦτο καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος. **Δ** ὁ ὁποῖος ἐν ᾧ ἔζη ἐν μέσῳ τῶν πύλων τῶσαν ἔξνος ἦτο πρὸς τὰ ἐνεσώματα, ὅσον διαφέρουσαν ἡμεῖς ἀπὸ τούς νεκρούς. Διότι ὅταν λέγῃ «ἐμοὶ κόσμος ἐσταθῆναι» ἐννοεῖ αὐτὴν τὴν ἀπάθειαν καὶ μᾶλλον ὅχι μόνον αὐτὴν. Ἀλλὰ καὶ κάποιαν ἄλλην ἐκέρμη, ὡσὲν ἡ προσηγορία εἰς αὐτὴν εἶναι διπλῇ. Διότι δὲν εἶπε μόνον «ἐμοὶ κόσμος ἐσταθῆναι». Γαλᾶτ β, 14 καὶ ἐσώκατο σεν ἄλλὰ μὲ τὴν προσθήκην ἐσώκατο καὶ ἄλλην, λέγων, «ἐκόντῳ τῷ κόσμῳ». Μεγάλῃ λοιπὸν φιλοσοφίᾳ καὶ το νὰ νομίζῃ κανεὶς ὅτι εἶναι νεκρὸς ὁ κόσμος, **Ε** πολὺ μεγαλύτερα ὁμως τὸ νὰ διδάσκει ὁ Ἰδοκ, ὡς νεκρὸς ἔστιν ἐκεῖνος. Καὶ αὐτὸ πού λέγει ὁ Παῦλος τοῦτο ἐπομένως σημαίνει ὅτι λέγει δι. εἶναι. Ἐννοεῖ πρὸς τὰ τοῦ κόσμου ὅχι ὅσον οἱ ζῶντες πρὸς τοὺς νεκρούς, ἀλλ' ὅσον οἱ νεκροὶ πρὸς τοὺς νεκρούς. Διότι ὅπως ζῇ, μολοντοὶ δὲν ζητεῖται τὴν τύχην τοῦ ἀποθανόντος, ὁμως αἰσθάνεται, διαφορετικῶς ἢ θαυμάζων τὸ πᾶν οἱ προσκεῖμενοι νεκροὶ ἢ ληστούμενοι δι' αὐτὸν καὶ δοκροῦν ὁ νεκρὸς ὁμως οὔτε καὶ αὐτὴν τὴν σκέψιν καὶ

διέθεσιν ἐκδηλώνει πρὸς τὸν ἀπελθόντα. Τούτοις λοιπὸν θέλοντας νὰ δείξῃ, εἰς τὸ «ἐμοὶ κόσμος ἐστρόφωται» προσέθεσε, καθ' ὅτ' τῷ κόσμῳ.¹⁴³ Α Ἰλεῖται πόσον μακρὰν εὐρίσκειτο ἀπὸ ὅλῳ τὸν κόσμον, πῶς ἐπὶ τῆς γῆς καθέκων εἶχεν ἡδὴ ἀναπιδῆσαι, πρὸς αὐτὴν τὴν κορυφὴν τοῦ οὐρανοῦ.

Καὶ μὴ μοῦ εἴπῃς ὅτι εἶναι, ἔθβα αἱ κορυφαὶ τῶν ὀρέων καὶ οἱ κοιλώδες καὶ τὰ φαράγγια καὶ ἡ ἔρημος· οὔτε δὲ εἶναι ἄρκετὰ μόνα αὐτὰ νὰ ἀποδιώκουν τὸν θάρινθον τῆς ψυχῆς, ἀλλὰ χρειάζεται, ἐκείνη ἡ φλόξ, τὴν ὁποῖαν ἵναψεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Παύλου ὁ Χριστὸς καὶ τὴν ἐνίσχυσε δὲ ὁ μακάριος θεὸς μετὰ τὸν πνευματικὸν τοῦτον λογισμὸν τῆς νεκρώσεως καὶ ἡ ὁποία εἰς τόσον μέγα ὕψος ἀνῆλθεν ὥστε ἀναβαίνουσα ἀπὸ τῆς γῆς νὰ φθάσῃ εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν καὶ τὸν πᾶν ἐπάνω οὐρανὸν καὶ πάλιν εἰς τὸν πᾶν οὐρανὸν ἀπ' ἐκεῖνον. Καθότι αὐτὸς μὲν ἠρπάγη μέχρι τρίτου οὐρανοῦ. Β ὁ πόθος τοῦ θύματος καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ δια τὸν Χριστὸν δακρύοντος, ἀλλὰ καὶ ὅλους μαζί τοὺς οὐρανοὺς ὑπερβάλλον. Διότι ὡς πρὸς μὲν τὸ σῶμα ἦτο μικρὸς καὶ εἰς αὐτὸ τίποτις περισσότερον δὲν εἶχεν, ἀπὸ ἡμῶς, κατὰ τὴν πνευματικὴν ὁμῶς διέθεσιν, ὅλους τοὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἰσχύοντας ἀνθρώπους ὑπερέβη μετὰ τὸ παρὰ πάντα. Καὶ δὲν θὰ ἐσφαλὲ κανεὶς ἐν προκειμένῳ, εἰς παραμοιᾶς τὸν ἄλλον ἐκεῖνον μετὰ τὴν ἐξῆς περιήναι εἰκόνα ως τὴν φλόγα δηλαδὴ ἔκεινται ἡ ὁποία ἀφοῦ ἐκάλυψε ὅλην τὴν γῆν καὶ ἀνῆλθε πάλιν ὑψηλὰ διήλθεν ἀπὸ παντοῦ τὸν οὐρανὸν ὅλον καὶ ἀφοῦ ὑπερέβη τὰ ὑπεράνω αὐτοῦ εἶπε ἄρα, εἴτε ἀνηθέποτε ἄλλο εἶναι τοῦτο ἐγέμισε μετὰ τὸ μεταξὺ τῶν δύο τούτων οὐρανῶν διάστημα καὶ δὲν ἐστάθη μὲχρις ἐδῶ. Γ Ἄλλα ἀνέβη διὰ μᾶς μετὰ τοῦ τρίτου οὐρανοῦ καὶ τὸν πᾶν μετέβαλεν εἰς μίαν φλόγα ἡ ὁποία εἶχε τόσον πλάτος, ὅσον εἶναι καὶ τὸ πᾶν γῆς καὶ τοσόν ὕψος, ὅσον εἶναι τὸ μετὰ τὴν ἡμῶν καὶ τοῖς τοῖς οὐρανοῦ διάστημα. Καὶ πάλιν οὔτε τὸ πολλοσημῶριν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ νομίζω ὅτι ἔχω παρουσιάσει.

Ὅτι δὲ δὲν εἶναι ὑπερβολικὰ ὅλα αὐτὰ που εἶπα, θὰ τὰ γνωρίσῃ κανεὶς ἐπακριβῶς, εἰς ἀναγνώσῃ τὸ Πρὸς Δημότριον γραφένον σχετικῶς μετὰ τὴν ὑπόθεσιν αὐτῆς. Τόσον πρέπει νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τὸν Χριστὸν, τόσον νὰ εἶναι ἔξωτος, πρὸς τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου. Ταιαύτως ψυχὸς εἶχαν καὶ οἱ ἄγιοι προφῆται. Δι' αὐτοὺς καὶ ἔλαβον ἄλλους ὀφθαλμοὺς. Καὶ ἡ μὲν ἀποράκρυνσις τοῦ ὁσίου τῶν ἀπὸ τὰ παρόντα ἀπετέλει τὴν ἰσχύην τῶν προφητῶν. Δ Τὸ νὰ ἀνυψηθῶν ὁμῶς οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν μελλόντων ἦτο ἔργον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Καὶ τέτοιος ἦτο ὁ προφῆτης Ἐλισσαίος ὁ ὁποῖος ἀπεβίβη ἀνεξελκυσθὲς ἀπὸ τὰ διατικά καὶ

ἐπεθύμησε σφοδρῶς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν καὶ τὸ παρόντα ὅλα ἀπεστράφη, δηλαδὴ τὴν βασιλείαν καὶ τὴν εξουσίαν καὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν τῶν ἄλλων, εἶδε ὅσα κανεὶς ποτε δὲν εἶδεν ἄλλος, ἄρως ἀλόκληρον καλυπτόμενον ἀπὸ παρότερον ἵππων πυρίνῳ καὶ ἀρμάτων καὶ στρατοῦ τῶν.

Ὅποιος θαυμάζει λοιπὸν τὰ ἐγκόσμια, ποτὲ δὲν θὰ ἀξιώθῃ νὰ λάβῃ τὸ δῶρον τῆς θεωρίας τῶν μελλόντων. Ὅποιος ὅμως τὰ περιφρονεῖ καὶ τὰ θεωρεῖ ὅτι δὲν διαφέρουν ἀπὸ οὐκὸν καὶ οὐνερα, Ε πολλὴ σύντομος θὰ ἀποκτήσῃ τὰ μεγάλα ἐκεῖνα καὶ πνευματικὰ. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡμεῖς τὸν πλοῦτον ποῦ ἀρμυζοί μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας τὸν ἀποδεικνύομεν εἰς τὸ τέκνονας τότε, ὅταν τὰ ἴδωμεν νὰ γίνωνται ἄνδρες καὶ νὰ περιφρονῶν ὅλα τὰ παιδικὰ πράγματα, ὅσον χρόνον εἶναι προσηλωμένα εἰς τὰ παιδικὰ ἐνδοαφῆροντα, τὰ θεωροῦμεν ἀνάεω εἰς αὐτὰ. Διότι ἡ ψυχὴ ποῦ δὲν ἐμάθη νὰ καταφρονῇ τὰ μικρὰ καὶ ὀψικά, δὲν θὰ ἡμπορήσῃ νὰ θαυμάσῃ τὸ οὐράνιον.¹⁴⁴ Α ὅπως, πάλιν, εἰς θαυμάζει ἐκεῖνα δὲν θὰ δύνηται νὰ μὴ περιγελάσῃ αὐτὰ. Τοῦτο ἔλεγε καὶ ὁ μακάριος Παῦλος, Μολοντί δὲ τὸ λεχθὲν ἀνασφύρεται, εἰς τὰ δόγματα, θὰ ἦτο ἀπικτησὶν νὰ λεχθῇ καὶ διὰ τὴν ἀπεριφροσύνην καὶ τὰ, δωρεὰς, εἴ, ὅ ψυχικὸς ἄνθρωπος οὐ δέκεται τὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ» (Α Κορ 2, 14).

3 Ὅπως εἶπα λοιπὸν δι' ἀναίτητων τὰς ἐρησίας, διὰ μόνον ἐκεῖνος τῶν ἐρημάτων τόπων, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος τῆς προσέσεως καὶ πρὶν ἀπὸ ὅλα τὰ ἄλλα νὰ ὀδηγήσῃται ἐκεῖν ἡν ψυχὴν. Καὶ ὁ μακάριος Δαβὶδ μετὰ τὴν διάνοιαν, ἐνὶ κατέκει, εἰς πάλιν καὶ ἦτο ἐκπληρῶν, μετὰ τὸ ἄξιωμα τῆς βασιλείας καὶ περιστοιχιζόμενος μετὰ πολλὰς ἄλλας φροντίδας, διακοινοῦτο ἀπὸ τὸν πόθον τοῦ Χριστοῦ. Β θερμότερον ἀπ' ὅσον καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν ἐρημίαις μονάζοντες. Διότι, τὰ δόγματα τοῦ θρήνου καὶ τοῦ οὐρανοῦ ἐκεῖνον καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτός, μόλις καὶ μετὰ θύας εἰς ἓνα ἢ καὶ δύο μοναχοὺς τῆς σήμερον θὰ εἶχε κανεὶς νὰ ἴδῃ, εἰς θεοῦς ὑπάρχοντες καὶ τῆς σήμερον. Ἀς μὴ ῥετίζωμεν δὲ μόνον τοὺς θρήνους, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἡτοῦ τοῦ Δαβὶδ ὅτε ἔθρηνεν εἰς ἴδωμεν ἀκριβῶς. Διότι δὲν εἶναι τὸ ἴδιον πρῶτον νὰ κατέκρινε τόσον μέγα ἄξιωμα καὶ νὰ ὑπερέβη ἀπὸ ἄλλους καὶ χωρὶς νὰ ῥηκὲς κανεὶς νὰ εἴπῃ ἐπιπρῶ, ἐπὶ νὰ ταπεινώσῃ καὶ νὰ κάμῃ, καὶ καταβλήσῃ τὸν ἐκ τῶν σοὶ καὶ νὰ σταθῇ εἰς αὐτὰ καὶ νὰ κάμῃς πάλιν ὅλα τὰ προκωπεθέντα παρὰ πάντα. Διότι ὁ βασιλεὺς ἔχει πολλὰς ἑφορμὰς ποῦ τὸν δέηγόν εἰς δόκους. Γ καὶ ἐμποδίζοι τὴν ψυχὴν νὰ συνέλθῃ.

Διότι καὶ ἀπὸ τὴν καθημερινὴν τρυφὴν καλαροῦται καὶ ἀποταυνοῦται καὶ ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν γεμίζει θπασιν καὶ ὁδηγεῖται εἰς παραλογισμούς. Τὸν πυράνει δὲ καὶ ὁ ἔρως τῆς δόξης, ἐξ Ἰσου δὲ καὶ ὁ ἔρως τῶν σωματίων γεννώμενος μὲν ἀπὸ τὴν ἐξουσίαν τρεφόμενος δὲ ἀπὸ τὸν τρυφήλων του θύον.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ αὐτὰ καὶ αἱ νυφίδες τῶν φροντίδων καὶ τὸν κυττοῦν ἀπὸ παντοῦ, ταράσσουσιν τὴν ψυχὴν τοῦ ἀκινώτου ἀπὸ ἐκεῖνα τὰ πάθη. Ὅθεν λοιπὸν ὅτε τὴν παραμικρὴν ἐσθὸν θὰ ἡμπούσῃ νὰ εὕρῃ ἢ κατάνυξιν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ, ἐμποδιζομένη ἀπὸ τόσα ἐμπόδια. Ὁ ἦτο δὲ εὐχρὴς ἔργον νὰ κατορθώσῃ νὰ τὸ φανερώσῃ κανεὶς τοῦτο τὸ καλὸν εἰς τὴν ψυχὴν, ἀκόμη καὶ ἂν εἴναι, αὐτὴ ὀπληγμένη ἀπὸ κάθε κακόν. Ὁ ὅδε ἰδιώτης εὐρίσκειται ἐκτὸς τοῦ περισπασμοῦ τοῦτο, ἂν δὲν εἴναι πολλὰ διεστραμμένους θυὸ καὶ μὲ ὀλγωτέρον δυσκολεῖται θὰ δυνηθῇ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν πραγματοποιήσῃ τούτου. Ὅσα ὅμως καὶ εὐρισκόμενος εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν τῶν ὑπηρεσιῶν. Καὶ ὅπως εἶναι δύσκολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον νὰ ἀναμελῇ κανεὶς εἰς τὸ ὅμιον πῦρ. Ἔτσι νομίζω, εἶναι ἀδύνατον νὰ συζητήσῃ κανεὶς τρυφὴν καὶ κατάνυξιν διότι αὐτὴ εἶναι ἀντίθετα μετὰ τοῦ πύρ καὶ τὸ ἐν κατοργεῖ τὰ ἄλλα. Διότι ἡ μὲν κατάνυξις εἶναι μῆτηρ τῶν δακρύων καὶ τῆς νήψεως, ἡ δὲ τρυφή τοῦ γέλωτος καὶ τῶν παραλογισμῶν. Καὶ ἡ μὲν καθιστᾷ τὴν ψυχὴν ἐλαφρὰ καὶ πτερυστὴν, ἡ δὲ καὶ ἀπὸ τὸν μόλυβδον βαρύτεραν. Καὶ ἀκόμη δὲν εἶπα τὸ σπουδαιότερον, ὅτι ἐκεῖνος μὲν ἔζη εἰς τέτοιον καιρὸν ἢ ποῦ τίποτε τὸ σπουδαῖον δὲν ἀποκρίσκει διὰ νὰ ἐπιτοκῇ κανεὶς τελειότητα διου ἐνφῶ ἡμεῖς τότε κατηλθόμεν εἰς τὸν ἀγῶνα, ὅταν ὅμι μόνον διὰ τὰ ἄλλα, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ γέλωας θεωρητῶν, πολλὸν κολάσῃ, ἐπαυλεῖται δὲ παντοῦ τὸ πένθος καὶ ἡ θλίψις.

Ἄλλ' ὅμως ὁ μακάριος ἐκεῖνος, ἀφ' οὗ κατέστρεψεν ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμπόδια, τὸν δὲ καὶ ἀνέλαβε τὸ ἔργον τοῦτο, ἄσπῳ νὰ ἦτο εἰς ἕκ τῶν πολλῶν καὶ τὴν φασματίζον καὶ πολυτέλειαν τῶν ἀνακτορῶν τοῦ αὐτοῦ εἰς ἐκ δυνάμιν ζήσας, τὴν κατάνυξιν ἔδειξεν ἐνφῶ εἰσέρχεται τὴν ἀλαφρινίαν καὶ τὸ διαῆμα καὶ ἐπὶ βασιλικῷ θρόνῳ καθήμενος, 45 Α ὅσην καὶ οἱ μετανοοῦντες, οἱ καθήμενοι ἐν οὐκῶ καὶ οὐδὲν καὶ ἐρημῇ. Καθὼς ὅσους ἤθελε τυχὸν καταλάμβει ὡλήθως οὗτο τὸ καλόν, τὴν δυνάμιν παρουσιάζει ὅσην καὶ τὸ πῦρ ὅταν πέσῃ ἐπάνω εἰς ἀκάνθους. Τοῦτο λοιπὸν καὶ ἂν εὕρῃ κάποιον ἀπὸ ἀπειρα κακὰ καὶ στενωπῶν, ἂν ἀπὸ πληθὺς σκαιῶν εἰς ἀμαρτίαν νὰ περισφύγεται. ἂν εὕρῃ τὴν φλόγα τῶν παθῶν σφοδρῶς νὰ τὴν καίῃ, ἂν παλὺν τὸν ὑπάρχοντα θάυρ.

βον τῶν θωπευτῶν ὑποθέσεων, ὅλα θελὲν ἀμείνω με κάποιον κυριὸν μαρτυροῦν ἀφ' οὗ τὰ κινήσῃ, τὰ ἀπομακρύνει ἀπὸ τὴν ψυχὴν. Καὶ καθὼς σκάνη λεπτὴ ποτὲ δὲν θὰ ἡμπορούσε νὰ ἀνισταθῇ εἰς τὴν ὀσμὴν ἀνέμου σφοδροῦ ἔτσι καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιθυμιῶν. Β δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἀνισταθῇ εἰς τὸ ὀσμῆτικόν ρεῦμα τῆς κατανύξεως, ἀλλ' ἀφανίζεται καὶ σκορπίζεται τοκύτερον ἀπὸ τὴν σκόνην καὶ τὸν καπνόν διότι, ἔάν ὁ σωματικὸς ἔρως τὸν σφοδρῶς τὴν ψυχὴν ὥστε νὰ ἦν ἀπομακρύνῃ ἀπὸ ὅλα τὰ πράγματα, νὰ τὴν προσκαλλήσῃ εἰς μόνον τὴν τυραννίδα τῆς ἐριμῆς, τί δὲν θὰ ἡμπορούσε νὰ ἐπιτελέσῃ ὁ πόθος τοῦ Χριστοῦ καὶ ὁ φόβος τῆς ἀποξενώσεως ἀπὸ ἐκείνων πράγματα καὶ τὰ ὅσα αὐτὰ ποῦ τὸν ὀδυσσεύσαν τὴν ψυχὴν τοῦ, ὥστε ἄλλοτε νὰ λέγῃ: «Ὁν τῶν ἐπιποθεῖ ἡ ἐλαφρὰ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων, οὕτως διαποθεῖ ἡ ψυχὴ μου πρὸς σέ, ὁ Θεός». Ψαλμ. 41, 21, καὶ ἄλλ'· «Ἡ ψυχὴ μου ὡς γῆ ἐνυδρὸς σοι». Ψαλμ. 142, 61 καὶ «Ἐκλήθη ἡ ψυχὴ μου ὅπως σοι». Ψαλμ. 62, 9. Ὁ ἄλλοτε δὲ «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλέγχῃς με, μὴδὲ τῷ ὀργῇ σοι παιδεύῃς με». Ψαλμ. 8, 2.

4. Καὶ ὅς μὴ μοῦ εἴπῃ κανεὶς ὅτι ἔγραφε αὐτόν τὸν ψαλμὸν διὰ νὰ πενθήσῃ τὴν ἀμαρτίαν τοῦ, διότι αὐτὸ δὲν εἶναι, ἀληθές καὶ δὲν ἀφίγει νὰ ὑποθέσωμεν κατὰ τέτοιον ἢ ἐν τῇ γραφῇ τοῦ ψαλμοῦ διότι ἂν μὲν κανεὶς δὲν ἡμποροῦσε νὰ δεῖξῃ ὅτι, ἡ ὑπόθεσις προδηλοῦται διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ αὐτοῦ καὶ ἤθελε, θὰ ἡμπορούσε νὰ προσαρμώσῃ τὸν ψαλμὸν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πένθους διὰ τὴν ἀμαρτίαν. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ ψαλμὸς τῆς μετανοίας εἶναι γνωστός, αὐτὸς ἐβῶ δὲ ἔχει ἄλλην ὑπόθεσιν, ὅς μὴ συνέχωμεν παρακαλῶν, τὰ θεῖα. Ὁ οὗτε νὰ νομίζωμεν ὅτι αἱ ἱκαναὶ μας σκέψεις ἔχουν περιστρέψον κύρος ἀπὸ τὰς διδασκαλίας τοῦ ἔχοντος λεκτικὴ μὲ τὴν ἐμπνευσιν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ποία εἶναι λοιπὸν ἡ ἐπιγραφὴ τοῦ ψαλμοῦ, Ὑπὲρ τῆς ὀγδόης. Καὶ ποία εἶναι ἡ ὀγδόη. Δὲν εἶναι, μῆπως ἡ ἡμέρα τοῦ Κιρίου, ἡ μεγάλη καὶ ἐμφανής, ἡ καιρομένη ὡσὸν κλέηναν, ἡ ὅποια προξενεῖ τρόμον καὶ εἰς τὰς οὐρανοὺς δυνάμεις, ὅσοι ἐπὶ τῇ γῇ λέγει, καὶ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν. Ματθ. 24, 29, ἡ ὅποια ἐμφανίζει πῦρ νὰ προσήγῃται τοῦτο τοῦ βασιλέως ἐκείνου, τὴν ὥνωση δὲ ὀγδόην ἐπειδὴ ἡ θελε νὰ δεῖξῃ τὴν ἀλλαγὴν τῆς καταστάσεως ἐκείνης καὶ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς μελλούσης ζωῆς. Διότι ὁ παρὼν θῶς ἵστα ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ μὲ ἐξδοχὰς, ποῦ ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρώτῃν ἡμέραν καὶ τελειώνει εἰς τὴν ἐβδόμην Β καὶ καὶ τὴν ἀνακύκλῃ τῶν ἰδίων χρονικῶν διαστημάτων καὶ ἀναβαίνει εἰς τὴν ἰδίαν ἀρχὴν καὶ κοτεδαίνει εἰς τὸ τέλος. Δι'

αυτὸ ἀκριβῶς κανεὶς δὲν θὰ ὠνόμαζε τῆς Κυριακῆς ὁγδόην ἡμέραν ἀλλὰ πρώτην, καθότι ὁ κύκλος τῆς ἑβδομαχίας δὲν διατείνεται ὡς τὸν ἀριθμὸν οκτώ. Ὅταν δὲ τὰ παρόντα παι-
σους νὰ ὑπόσταται καὶ καταρνηθεῖν τότε θὰ ἐμφανισθῇ ὁ δρόμος τῆς ὁγδοῆδος καὶ δὲν ἀνατρέσκει πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν ἀλλὰ θὰ ἀκολουθήσῃ τὰ ἐπόμενα διαστήματα.

Ὁ προφήτης λαλῶν μὲ πολλὴν κατανύξιν εἶπε σημεῖω-
σαι τὴν μνήμην τῆς 14^{ης} Α' χριστοῦ διὰ παντὸς καὶ τὴν ἡμέ-
ραν ἐκείνην μὲ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ἀπολαύσιν τῆς ἐπα-
γγελίας συνεχῶς εἰς τὸν νοῦν τοῦ ἐνὶ ἑξέ με τόσων περιποι-
ησιν τῶν ἁλλων καὶ τρυφῇ τὴν ὁποῖαν ἡμεῖς μὲν καὶ ἐν-
θυμούμεθα ἐν κομφῇ ὀλίγησαν. Καὶ ἀναλογιζόμενος συνεχῶς
τὰ κρίματά τοι ἔγραψε τοῖσι τὸν ψαλμὸν καὶ τί λέγει,
«Κύριε μὴ τῷ θυμῷ σοι ἐλέγξῃς με, μήδὲ τῷ ὀργῇ σοι παι-
δεύῃς με» (Ψαλμ. 8, 2). Ὁ μὲν καὶ ὀργὴν λέγοντας ἐννοεῖ
τὴν ἐντασιν τῆς τιμωρίας (διότι γνωρίζει, ὅτι τὸ Θεοῦ εἶναι
ἀππλάγμενον ἀπὸ παντός, εἰδὸς πάθος), μολοντοί ἤξευρε
πολὺ καλὰ ὅτι δὲν ἦτο ὁ εἶδος τιμωρίας, ἀλλὰ τῆς καὶ στε-
φάνου μόνον. Διότι καὶ ἡ πίστις μὲ τὴν ὁποῖαν κατεκρήνησε
τὸν πύργον τῶν ἀλλοφύλων καὶ δούσεν ἀπὸ τὰς χειρὰς
τῶν δολοφόνων τὸν Ἰουδαϊκὸν ἔθνος ἐπισκόμενον εἰς τὰ πρό-
θυρα τοῦ θανάτου. Β' καὶ ἡ εὐεργεσία τοῦ εἰς τὸν ἀδικήσαν-
τα αὐτὸν καὶ μὴν καὶ δύο καὶ πολλὰς φορὰς καὶ πᾶσι ἀπὸ
ἄλλων αὐτὰ ἡ γνωμὴ τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτοῦ εἶναι ἀρετὴ νὰ
δείξῃ δολοφόνον τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀνδρός, περισσότερον μάλ-
ιστα καὶ ἀπὸ αὐτῶ τοῦ κακοῦ θώματος. Διότι τὰ ἔργα καὶ ἂν
ἀκαρπία εἶναι, μεγὰλα καὶ θαυμαστά, θὰ ἠμποροῦσαν ὅμως νὰ
κινήσῃ τὴν ὑποψίαν ὅτι εἶναι παντὴρ ἂν καὶ φαίνονται
ἐντελῶς ἀππλάγμενα ἀπὸ κάθε ὑποψίαν τὰ ἔργα τοῦ δι-
καίου τοῦτου. Ὅταν δὲ ὁ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος πῶς παρρησι-
αῖ τὴν γνησιότητά των τότε ἡ γνωμὴ εἶναι ἀππλάγμενη
πάσης ὑποψίας. Ἐὰν δὲν εἶπε νὰ παρουσιάσῃ τὴν ἀκριβε-
στάτην ἐπαλήθευσιν τῆς ἀρετῆς, δὲν θὰ ἠμπορούσε νὰ ἀνα-
κηρυχθῇ ἄξιος τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Τί λέγει ὁ Θεὸς
περὶ αὐτοῦ «Ἐξέρον Δαυὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαί, ἔνδοξα κατὰ τὴν
καρδίαν μου» (Α' Βασ. 13, 14). Ἡ Πλὴν ὅμως καὶ περὶ τὴν
ταπεινότητα περὶ αὐτοῦ κρινεῖ τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ τόσα ἀνδραγα-
θήματα τοῦ αὐτοῦ ἐπρόφερε τοὺς λόγους ἐκεῖνων ποῦ θε-
ροῦν τὸν αὐτὸν των ἔννοιαν καὶ καμμίαν παρρησίαν δὲν εἶ-

10. Ἐπὶ τὸ «ἔργον τὸν ἀλλοφύλον» ἔγνωε τὸν ἡγεμόνα του Ρο-
μῶν, τὸν ὁποῖον ἐνίκησε καὶ ἐφόνευσεν ὁ Δαυὶδ. Ἐπὶ τοῦ «ἡ εὐεργεσία
εἰς τὸν ἀδικήσαντα» ἔγνωε τὴν χρηστότητα καὶ τὴν συγχώρησιν τοῦ
Θεοῦ, ὅτι δὲν ἀπέθρε τὸν ἐπικαταγερμένον κατ' ἐξουσίαν τοῦ ἀδικήσαντος.

κουν πρὸς τὸν Θεὸν ἐκπληρωμένος εἶσι ἐκεῖνο τὸ εὐαγγε-
λικόν τὸ «Ὅταν πάντα ποιήσῃτε, λέγετε, ὅτι ἀρκεῖσι δοῦλοι
οὐμένοι» (Λουκ. 17, 10).

Τὶ περισσότερον εἶπεν ὁ πρόνους πλήρης ὄλων τῶν κα-
κῶν ἐκεῖνος τελώνης, ὁ ὁποῖος δὲν φρενέτο ὅτε νὰ ὑποστῇ
τὸ βλέμμα εἰς τὸν οὐρανόν, ὅτε νὰ μακρυνῇ τὸν λόγον τοῦ,
ὅτε πλησίον τοῦ Φαρισαίου τοῦ μὲν νὰ σταθῇ. Καὶ ὁ μὲν
Φαρισαῖος τὸν ἐκατηγόρει λέγοντας, ὅτι «Οὐκ εἴμι ὡς οἱ λοι-
ποὶ τῶν ἀνθρώπων, ἐργαζαί με, ἀδικοί μοι καὶ ὡς οὗτος
ὁ τελώνης» (Λουκ. 18, 11). Αὐτὸς ὅμως τοῦ ὡς νὰ μὴ εἶκεν
ἀκούσαι τίποτε τὸ ὁσκημον καὶ παρεδέχθη τὰ ὅσα ἤκουσεν
εἰς βάρος τοῦ Π καὶ ἔα μόνον δὲν ἡγανάκτησεν, ἀλλὰ καὶ
τὸν ὑβριστὴν καὶ ἀλαζόνα ἐκείνον τόσον τὸν ἐτήρησεν, ὥστε
νὰ νομίσῃ ὅτι αὐτὸς δὲν ἦτο ἄξιος νὰ παύσῃ τὸ κύμα τοῦ ἐ-
λάτος ἐκεῖνον. Καὶ λόγον μὲν κανὲν ἄλλων δὲν εἶπεν, παρὸ
μόνον τόσον ὅσον νὰ ἀπολογισθῇ καὶ ἀμαρτίας τοῦ πετυπώ-
ντος δὲ τὸ στήθος τοῦ σφοδρῶς μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν παρε-
κάλει τὸν Θεὸν νὰ τὸν ἐλέησῃ.

Ἀλλὰ τὸ νὰ κέρνῃ θεοφιλῶς οὐκ ἐκεῖνος καθόλου δὲν
εἶναι παράδοξον διότι τὸ πλῆθος τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ ἐκόντα
ἀκούει τὸν ἡγανάκτε νὰ κῆτιπ κατὰ. Τὸ παράδοξον ὅμως
εἶναι, ποῦ ἀποτελεῖ καὶ ἀπαδείκνυται ψυχῆς πράγματι συντε-
ριμμένης, τὸ ὅτι ὁ δικαίος, ποῦ εἴποτε διὰ τὸν αὐτὸν παρό-
μοιον δὲν συνιπθάνετο, προσήλθεν ὅπως καὶ ὁ τελώνης ἐκεῖ-
νος, ἐξ ἰσοῦ ἀναγνωρίζοντας τὸν αὐτὸν του ἔνακον. Ἐ διότι,
τὶ διαφέρει ἀπὸ τὸ εἰλασθηῖ μοι τῷ ἁμαρτωλῷ» (Λουκ. 18,
13). τὸ «Κύριε, μὴ τῷ θυμῷ σοι ἐλέγξῃς με, μήδὲ τῷ ὀργῇ
σοι παιδεύῃς με» (Ψαλμ. 8, 2). Μάλλον δὲ καὶ μεγαλό-
τερον εἶναι αὐτὸ ἀπ' ἐκεῖνο. Διότι ὁ τελώνης ὅτε εἰς τὸν
οὐρανὸν νὰ ἀνευθῇ δὲν ἐτόλμησεν, ὁ δὲ δικαίος μεγαλύτε-
ρον ἀπ' αὐτὸ ἐπράξε. Διότι ἐκεῖνος μὲν ἔλεγε εἰλασθηῖ μοι,
αὐτὸς ὅμως ὅτε καὶ τοῦτο ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ Διότι δὲν εἶπε
καὶ ἐλέγξῃς με, ἀλλὰ καὶ τῷ ὀργῇ σοι, (ἐπεὶ νῦν ὅτι νὰ μὴ
παρρησι- ἀλλὰ νὰ μὴ πάθῃ τοῦτο ὑπερβολικὰ. Ὡστε ἀπὸ
παντὸς εἶναι δυνατὸν νὰ διακρινῇ κανεὶς τὴν ταπεινότητα
τῆς ψυχῆς τοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι ἐνόμιζε τὸν αὐτὸν τοῦ ἄξιον
τόσον μεγάλης αμαρτίας καὶ ἀπὸ τὸ ὅτι δὲν ἐτόλμη νὰ ἀδικήσῃ
ἀπὸ τὸν Θεὸν τὴν τελείαν συγχώρησιν τοῦ πράγματος ποῦ ἔ-
ποτελεῖ γνωρίσμα τῶν ἀναγνωριζόντων τὴν ἐνοσίχνη των καὶ
ἐκόντων πείσει τὸν αὐτὸν των ὅτι εἶναι οἱ ἁμαρτωλότεροι
τῶν ἀνθρώπων. Καὶ τὸ σπουδαιότερον εἶναι ὅτι ἀκούει καὶ τὸ
νὰ μὴ τιμωρηθῇ σκληρὰ, ζητεῖ νὰ τὸ λάβῃ ἀπὸ τὸ ἔλεος καὶ
τὴν φιλανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ ἐπικαλούμενος τὴν ἄδυναμίαν

του Δαυὶ λέγει «Ελθέσθόν με ὅτι ἀσθενής εἰμι» (Ψαλμ. 6, 3). Διὰ τὸ αὐτὸ, Αὐτὸς ποτὶ ἡξιάθη τέτοιαις μαρτυρίαις **Β** καὶ δὲν ἐληοσύνησε τὰς ἀποφάσεις τοῦ Θεοῦ (Τὰ κρίματά σου, λέγει οὐκ ἐπελαθόμην Ψαλμ. 118, 80) αὐτὸς ποτὶ ἐλαμψε φαιδρότερον τοῦ ἡλίου αὐτὸς λοιπὸν ἀπαγγέλλει αὐτοὺς τοὺς λόγους, Ναί, ὡς αὐτὸ τοῦτο εἶναι τὸ ἀεθαύμαστον, δι' τὸσον μεγάλα κατορθώματα ἐπιτελῶν οὐδέποτε εἴπῃ, οὔτε ἐνόμιζε κατὰ σπουδαίον διὰ τὸν ἐαυτὸν του, ἀλλ' ὅτι εἶναι ὁ τελειοτάτος δλων καὶ ἐξήτει τὸ σωθῆναι μόνον ἀπὸ τὴν φιλοανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ, ὡς νὰ ἔλεγε· ἐγὼ εἰμαι ὁ Θεὸς τῆς ἀπαρτήτου τιμωρίας καὶ τῆς αἰωνίου κολάσεως, ἐπειδὴ ὁμοῦ δὲν ἡμπορῶ νὰ ὑποβείνω, ἔχω τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀπαλλαγῶ ἀπὸ τὰ παρόντα κακὰ. Καθὼς οἱ δοῦλοι οἱ διαπράξαντες ἁπείρα κακὰ, παραδέχονται μὲν τὰ σφάλματα των **Γ** διὰ τὸ ὅτι ὁμοῦ ὁ πόνος τῆς μαστιγώσεως εἶναι ἀφόρητος, ἔκουν τὴν ἀλκοῖαν ὁ πόμος τῶν τιμωρίων νὰ μὴ εἶναι, τὸσον ὁμοῦ.

Εγὼ ὁμοῦ τώρα νομίζω ὅτι καὶ δι' ἄλλην ἀσθενείαν κάμνει υπαινιγμὸν διὰ ποίαν λοιπόν, δι' ἐκτίνην ποτὶ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀθυρίαν καὶ τοὺς ὀδυμνὰς Διὸς ἢ ὑπερβολικὴ λύπη συνήθως, ὅταν μᾶς πληρὴ ἀφοδρώς κατορθῶναι νὰ ἐξαφανίσῃ ἄλλην τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς πρᾶγμα ποτὶ νομίζω, ὅτι ἐπαθε καὶ ὁ δικαίος μὲ τὸ νὰ θεωρήσῃ μεγάλον ἔνοχον τὸν ἐαυτὸν του καὶ ποτὶ νὰ μὴ τι σιγῇ ἢ εἰς αὐτὸν χρηστὰς ἐλαττώσας, ἀλλὰ τοὺς ἀντιθέτους πάντοτε φανερωμένη δὲ ταυτοκαὶ ἀπὸ τὰ ἔλξης «Ελέησον με, ἐπρόσθεσον ὅτι ἀσθενής εἰμι Ἰσάακ με Κύριε, ὅτι ἐταράχθη τὸ ὁσπὶ μου καὶ ἡ ψυχὴ μου ἐταράχθη ἀφόδρα» (Ψαλμ. 6, 2-3), ἐνθ' ὑπονοούμενως εἴπῃ **Δ** ἔκωμῃ, μὴ τῷ θυμῷ σου ἐλεγγῆς με.

Εἰναι δὲ αὐτὸς ποτὶ ἔχει τὸσον καθαρὰν τὴν συνείδησιν ἀμωμή νὰ μὴ γίνῃ ἀκριβὲς ἐξέτασις των πράξεων του, ἢ θὰ κάμωμεν ἡμεῖς ποτὶ ἔχομεν παραδοθῆ εἰς ἴσα κακὰ καὶ εἴ ποθ' αὐτοὺς ἔνοιον πρὸς τὴν παρησίαν ἐκείνου χωρὶς καὶ νὰ ἔχωμεν δείξει σὺ δὲ τὸ ἐλάττωσιν μερὰ τῆς ἐξομολογήσεως ἐκείνης. Αὐτὸ ποτὶ λοιπὸν ὑποβόησαν ὁ μακάριος ἐκείνος ἐξομολογέτω ἔκωμ' ἔχει οὐδόχθῃ, ὅτι κανεῖ δὲν θὰ δικαιοῦθῃ πρὸ τοῦ Θεοῦ καὶ θὰ ὁ δικαίος δικαιοῦμαι σωζεται. Δι' αὐτὸ ἄλλοτε μὲν παρακαλεῖ, λέγων «Μὴ ἐπρόσθεσον εἰς κρῶν μετὰ τοῦ δικαίου σου» (Ψαλμ. 142, 2), ἄλλοτε δὲ πάλιν «Ελέησον με, Κύριε, ὅτι ἀσθενής εἰμι» (Ψαλμ. 6, 2-3).

Ε Ἄξιον παρατηρήσεως λοιπὸν καὶ ὁ γινώσκων δι' αὐτὸν δὲν ἀνημπορεῖ τὰς ἐναιρέτους πράξεις, ἢ ἄλλ' ἀναθεῖται τὴν σωτηρίαν τοῦ εἰς τὴν φιλοανθρωπίαν τοῦ Θεοῦ. Τοῦτο εἶναι ἴδιον συντεταγμένης ψυχῆς, αὐτὸ περὶ μακρὰς ταπεινωμένου, τοῦτο κάμνει τὸν ἀπελευθύνει τὰ μὴ

γάλα κατορθωτοὶ νὰ κρέμῃ καὶ νὰ φοβῆται, περισσώτερον ἀπὸ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ¹⁴⁸ **Α** Ὅτι δὲ ἔτρεπε τὸσον καὶ ἐφοδεῖτο, ἀκούσε τὸν ἴδιον ποτὶ λέγει «Εὖν ἄνομίας παρατηρήσῃ, Κύριε. Κύριε, τίς υποστήσεται;» (Ψαλμ. 139, 3). Διὸ ἐγνώριζε καλῶς ὅτι ἐμὲθα ὑποβῆναι ἐναντὶ τοῦ Θεοῦ διὰ πολλὰ κρέμῃ καὶ ὅτι καὶ τὰ παρὰ μικρὰ ἁμαρτήματα τιμωροῦνται πολὺ. Ἐγνώριζε προδέξασθαι ἀντιθετὴν, ὅσα ἐπρόκειτο νὰ νομοθετήσῃ ἐρχόμενος ὁ Χριστὸς. Εἰσέτις δὲ ὅτι θὰ ἐπαβλήθῃ φοβερά τιμωρία οὐκ μόνον διὰ τοὺς φόνους, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς ββείας καὶ τὰς λοιδορίας, τὰς πονηρὰς σκευὰς, τὸν γέλωτα, τὸν ἀστοχαστὸν λόγον καὶ τὸν εὐρύπτελον καὶ διὰ τὰ ἄκομῃ μικρότερα τοῦτων. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Παῦλος, ἂν καὶ ἐγνώριζε καλῶς, ὅτι πῶποτε δὲν ἰὸν βαρύνει, ὁμοῦ ἔλεγεν «Οὐδὲν ἔμα τῷ σὺνοῖδῃ ἄλλ' οὐκ ἐν ταυτῇ δικαιοκρίτει» (**Α'** Κορ. 4, 4). **Β** Διὸ τὶ λοιπὸν, Διὸ, ἐνθ' ὡς κακὸν δὲν εἶχε διαπράξει ὁμοῦ πράγματα δὲν διέπραξε ἐν ταῦτα ἐνόμιζεν ὅτι δὲν εἶχεν ἐκπληρώσει τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὀφειλόμεν τὴν κατὰ δ μετρον ὥφειλε νὰ τὸ κείρῃ. Διὸ καὶ ἂν ἀποθάνομεν ἀκόμῃ ἁπείρους φορὰς καὶ ἂν ἐπιβέλτομεν ἄλλην τὴν ἀρετὴν, οὔτε τότε ἔχομεν ἀνταποδοῦσαι τὴν ἀξίαν των ἡμῶν ποι. ἔχουν ἀποδοθῆ εἰς ἡμᾶς ἐκ μέρους τοῦ Θεοῦ.

Διὸ, πρόσθε· Τίνος δὲν ἔχει ὁ Θεὸς καμμίαν ἀνάγκην τῶν ὁμῶν μας πραγμάτων, ἀλλ' εἶναι αὐτότακτος, ἔκ τῆς ἐνυμνίας μᾶς ἔφερεν εἰς τὴν ζωὴν, μᾶς ἔδωκε ψυχὴν παρομοίαν τῆς ὁποίας κινεῖν ἄλλο δὲν ἐπὶ τῆς γῆς δὲν ἔλαθεν, ἐφύτευσε παράδεισον ἡπλάκε τὸν οὐρανὸν ἔστρωσε κάτωθεν αὐτοῦ τὴν γῆν, ἦναιπε φυσικῶς λαμπρὰ καὶ τὴν μὲν γῆν ἐστίασε ἢ εἰς λίμνας καὶ ἐγχοὺς καὶ παταμοὺς καὶ ἄνθη καὶ φυτὰ, **Γ** οὐ δὲ οὐρανὸν κατὰ ἔμε μὲ τὸ ποικιλομορφον σὺνολον τῶν ὀφειλῶν, καὶ ἔκαμε πρὸς κέρυν μας, τὴν νοκτα καὶ οὐρανὸν πρὸς κέρυν ἀπὸ τὴν ἡμέραν λόγῳ τῆς ἀναπαύσεως καὶ τῆς ἐνέργειας ποτὶ μᾶς χαρίζῃ ὁ πῶνος Διὸς ὅσα ὀφείλουν τρέφε· ἢ λοιπὸν μας καὶ ὁ θῆνος, πρᾶγμα σου φανερωμένη καὶ τὸ γεγονός, ὅτι, τὴν μὲν πεινᾶν θὰ ἔπ' κανεῖς διὰ πολλὰς ἡμέρας νὰ τὴν κατανεῖν, τὸν θῆνον δὲ μὲς οὔτε ὁλόγως μόνον καταπονοῦντας δὲ καὶ διαλύοντας τὸν πειρητὸν τῆς ἡμέρας, ποτὶ τὸν προκαλεῖται εἴτε ἡ θέρη τοῦ ἡλίου, εἴτε οἱ καθήμενοι μὲς ἐγείρει ἀλλὰ τὸσον ἁμαρτωλοὺς διὰ οὐκ ὡς οὐκ εἶχε νῆος ἡμέρας. Τὴν δὲ ἐπιστὴν τοῦ κειμήλιου, μὲ τὴν μεγάλην ἐκ διαρκείαν **Δ** ἐπὶ πλέον μᾶς παρέχε ἀνάπαυσιν καὶ θαυμάριον ἡσυχάζοντάς μας νὰ μὲνωμεν ἐνθ' ὁ ἐγὼν καὶ τὸ σκοπὸς πάντων ἐκ ταυτοῦ, οὔτε παταμοὺς διδάσκει νὰ ὑπάρχῃ κατ' αὐτὸν τὸν κέρυν, ἀλλὰ χάριν περισσώτερον ἀναπαύσεως. Ὅτις οἱ σιωπηροὶ ματῆρας, ποτὶ θε

λουν να ήσυχάσουν τα παραπονούμενα τέκνα των άφου τα πάρουν εις την άγκάλην των και σκεπάσουν με το φόρεμά τους τους όφθαλμούς των, τα άποκομίζων, έτσι και ό Θεός απλώνοντας ως καπάτωμα το σκότος επάνω εις τον κόσμον σταματῇ τους ανθρώπους από τους κόπους. Εάν δε δέν ενίετο τοῦτο, θα είχαμεν εξαφανισθῇ ὅλοι από την φιλοπραγμοσύνην ή την υπερβολικήν φιλαργιάν και τους κόπους. Ε Τώρα όμως και χωρίς να θέλωμεν μάς ξεκουράζει από τοῦς ιδρώτας μας και ἔκ, μόνον τα σώματα, άλλα και τας ψυχάς μας ό νόμος αὐτός ξεκουράζει δια ελιγώτερον από τα σωματά.

Τί θα ἔλεγε κανείς διά την γαλήνην που ἐπικρατεῖ κατά τὸν καιρὸν τοῦτον καὶ τὴν ἡσυχίαν καὶ πῶς ὅλα εἶναι πλήρη σιγῆς καὶ καθαρά από θορύβους καὶ δέν εἶναι δυνατόν νά ἀκούσῃ κανείς κάποιαν κραυγὴν, πῶς γίνεται τὴν ἡμέραν, ποῦ ἄλλοι θρηνοῦν διὰ πέναν ἄλλοι βοοῦν διὰ κακομεταχειριστῶν, ¹⁴⁹ Α ἄλλοι δι' ἀσθένειαν σώματος καὶ ἀναπηρίαν θρηνοῦν καὶ ἄλλοι διὰ τὸν θάνατον τῶν σκευῶν των, ἄλλοι δὲ διὰ ζημίαν χρηματικὴν καὶ ἄλλοι διὰ κατ' ἄλλο ἀνθρώπων καὶ εἶναι πολλὰ αὐτά. Αὐτὰ ὅλα αὐτά, ὡσὼν ἀπὸ κάποιαν τραυρίαν ἀπτάζοντας ἡ γυῖ το γένος τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀναπαύει εἰς τὸν ἰδικόν της λαμόν. Καὶ μετὰ τὴν νύκτα τὰς πολλὰ ἀγαθὰ οἱ ἡμεῖς μετὰ τὴν ἡμέραν ἄνωξ ὅλα ἐκείνα, ὅσα ὅλοι γνωρίζομεν.

Καὶ τί θα ἔλεγε κανείς διὰ τὴν ευκολίαν τῆς μεταξὺ μας ἀποκοινωνίας. Διὰ νά μὴ νίνῃ τὸ μήκος τῆς οδοπορίας αὐτὰ ἀποτρεπτικὴ τῆς μεταξὺ μας συναντήσεως, ἤλκωσαν ὁ Θεός εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς γῆς συντομώτερον δρόμον τὴν θάλασσαν διὰ νά πηγαίνωμεν ὁ εἰς πρὸς τὸν ἄλλον τόσον σινα ὡσὼν ἀκριβῶς νὰ κατασκύβωμεν τὴν σικουμένην. Β ὁμοιάζουσιν μετὰ μίαν μόνον ὁμίαν καὶ παρέκκλινει ὁ καθένας εἰς τὸ ἰδικόν του εἰς τὸν ἄλλον εὐκόλως νὰ λαμβάνῃ καὶ αὐτὸς τὰ πρῶτα ἐκείνου καὶ ἐξουσιάζοντας ἐλάττωσιν τῆς γῆς μέρος, ὡς νὰ εἶναι ἀλοκλήρον τοῦ κόσμου κυρίαρχος ἀπαλαμύδωνε τὰ εὐρισκόμενα παντοῦ ἀγαθὰ. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ εἰς μίαν πλοῖαν εἰς φαγητὸν τράπεζαν ὁ καθένας προσκεκλημένος δίδει μετὰ ευκολίαν τὸ παραπρόθεμενον καὶ εἰς ἄλλον που καθίηται, μακρὸν αὐτοῦ, εἴτι εἶναι δυνατόν νά λάθῃ καὶ αὐτός ἀπὸ ἄλλον ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀπλώσῃ τὸ χεῖρ του. Εάν μάλιστα ἤθελε κανείς ὅλα νὰ τὰ συμπεριλάβῃ εἰς τὸν λόγον του, θα παρῇ μὲν εἰς μέγα μήκος καὶ πάλιν οὔτε τὸ ἐλάττωσιν θα εἴη ἀπ' αὐτὰ διότι, πῶς θα το κάμῃ αὐτὸ ἀφού εἶναι ἀνθρώπος καὶ ἐπακρεῖ νὰ μετρήσῃ τὴν ἀπειρον σοφίαν τοῦ Θεοῦ.

Πρόσεξε, ὃν θέλῃς, ὁ τὰς διαφορὰς μεταξὺ τῶν φυτῶν τῶν καρποφόρων, τῶν ἀκάρπων, τῶν θλαστανόντων εἰς τὸ ἔρημα μέρη καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμον, εἰς τὰ ὄρη καὶ τὰς πεδιάδας ὅδε ἀκόμη καὶ τὴν ποικίλιαν τῶν καρπῶν, τῶν διαφορῶν βοτανῶν, ἀνθέων, τῶν χειρσάτων ζώων, τῶν ἀμφιβίων καὶ τῶν νηπιῶν. Σκέψου, ὅτι ὅλα αὐτὰ ἐδημιουργήθησαν δι' ἡμᾶς, ὁ οὐρανός, ἡ γῆ, ἡ θάλασσα καὶ ὅλα ὅσα ὑπάρχειν εἰς αὐτὰ ὅσα ὡς νὰ ἐκὼ πύσει κανείς ἀνάντορα διὰ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ποῦ λαμπτοκοπὴν εἰς τὸ χρυσάφι καὶ τὴν στυλνύσχητα τῶν πολυτήτων λίθων, εἴτι κατασκευάζοντας ὁ Θεός καὶ τὸν κόσμον τοῦτον, ἔφερε τὸν ἄνθρωπον νὰ βασιλεύῃ ὅλης τῆς κτίσεως. Δ Καὶ τὸ πλέον ἀξιοθαύμαστον ὅλων εἶναι, ὅτι τὴν ἀριστήν τοῦ κόσμου τοῦτον ὁ Θεός τὴν κατασκευάσεν δια ἀπὸ λίθους, ἄλλ' ἀπὸ ἄλλο πολυτιμώτερον ὕλικόν, χωρὶς νὰ ἀνάψῃ κάποιαν χρυσὸν, λυχνὸν ἄλλ' ἐπάνω ἀπὸ τὴν στέγην τοῦ σώματος διακρίσει νὰ διατρέχῃ τὸ φῶς διὰ νὰ μάς εἶναι, ὅς μόνον κρήμον, ἄλλὰ καὶ λίαν ευκάριστον, τὸ δὲ ἔδαφος ἐξήλκωσεν ὡς πολυτελεῖ τράπεζαν. Καὶ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐκρηγήσεν εἰς ἐκείνον ποῦ ποτε τὸν δέν παρούσης κανέν ἀγαθόν. Καὶ μετὰ ἀπὸ τὴν τόσον πλοῦσίαν δωρεῶν τὸν ἐπιδείξαντα ἀκαρπία πρὸς τὸν κωργέτην δέν ἐπέτρησεν ὅσον ἤξελε, τῆς εἰμῆς ἄλλὰ ἀφού τὸν ἐξεδότω μόνον ἀπὸ τὸν παρόντασιν, μετὰ τοῦτο τὸν πικρεῖ, ἐμποδίζοντας τὴν ἀκαρπίασιν του νὰ προσέχη περισσότερον. Ε καὶ διακόπτοντας τὴν πρὸς τὰ χειρότερα ὁρμήν του.

Αὐτὰ λατῶν ἐναλονζόμενος ὁ ἀπώτολος καὶ ἀπὸ αὐτὴ ἀκόμη περισσότερα, καθὼς ἐκινεῖτο ἀπὸ τὸ ὄγιον Πνεῦμα, ὅσα ὑπῆρχον ἐξ ἀρχῆς, ὅσα καθημερινῶς, ὅσα διὰ τὸν καθένα καὶ ὅσα ἀπὸ κοινοῦ δι' ὅλους συνεισδιδόναι καὶ τὰ φανερά καὶ τὰ κρυφίως γινόμενα, ποῦ εἶναι πολλὰ περισσότερα τῶν φανερῶν καὶ ἀκόμη ὅσα ἀναφέρονται εἰς τὰ μυστήρια ¹⁵⁰ Α τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μέλλοντα ἀγαθὰ καὶ γενικῶς ὅλα αὐτὰ ἐξετάζων καὶ ἀπὸ ὅλα συναγων τὴν ἀφραστον ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ κατανοήσας ὅτι σκετίζεται μετὰ αὐτὰ, ὡς νὰ εἶχε πέσει εἰς κάποια ἀκύνες πέλαγος, ποσοι ἐνανθάνει ποῖαν καὶ ποσὸν μεγάλων πραγμάτων ἦτο υποῦθνος καὶ ὅτι δέν εἶχεν ἐπιδοῦσαι οὔτε τὸ ἐλάττωσιν ἐκ τῶν ἀφελωμένων παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν δημιουργόν. Δι' αὐτὸ ἔλεγεν αὐτὸ καὶ τὰ μικρὰ ἀμαρτήματα ἐξήταξε μετὰ πολλῆς ἀκριβείας, τὰ δὲ κατορθώματα τὰ ἐλαττωμένα καὶ ὅτι ὅπως ἡμεῖς οἱ ὁποῖοι διὰ τὰ παραπτώματά μας, ποσὶ πολλὰ καὶ μεγάλα εἶναι, οὔτε λόγον κἀνωμεν, οὔτε τὰ ἐνθυμούμεθα. Ἄν δὲ ἐπιτελούμεν κάποια μικρὰ κατὸν ὅραμα, κἀνωμεν δι' αὐτὸ πολλὸν λόγον. Β καὶ δέν πωνομεν

κοιμώζοντες και υπερηφανευόμενοι. μέχρις ουτου κηρυξεν και απο το μικρον με την ελπιον τον μας Αβτα διαλογιζόμενος και ο Αποστολ. Ελεγε: «Τι εστιν ανθρωπος, οτι μνησκη αυτου.» (Ψαλμ. 8, 5) «Οχι δε μονον τουτο, αλλα και την ανωμωσιν του κατηγουσιντας ειπεν: «Ανθρωπος, εν τωδ ων ου συνηκε παρυσυμβληθη τοις κτηνεσ: τοις ανοητοις και ωμοκωθη αυτοις» (Ψαλμ. 48, 13)

Α. Τοιτο ειναι ιδιον το εγγημνονος δοδλου να ιδιο παιηται τας ευεργεσιαις του αφορουν εις ολους και αυτος να φρονιζει και να μεριμνη ως να ειναι υφειλιτης ολων. προγρα που εκομε και ο αποστολος Παυλος διότι ειναι καλον να τον ενθυμηθωμεν παλιν, λεγοντας οτι εχει αποθανει δι' αυτον τον Κυριον. C «Ο γαρ νυν (ω λεγε. εν σαρκι, εν πιστει (ω τη του Υιου του Θεου του αγαπησαντος με και παρδόντος εαυτον υπέρ εμού» (Γαλ. 2, 20) «Ελεγε δε αυτα δια επειδη ηθελε να μειωση την δουρεαν του Χριστου, αλλ επειδη εσπευδε να καταστη η τον εαυτον του υπειθύνον δια το συνολον της σωτηρίας, πειθων και τον καθένα να πράττει το ιδιον Δωτι και δέν ακούη ο Χριστός ηλθε δι' ενα και μονον ανθρωπον. δι' α μονον δέν μειώνται με αυτό η δουρεα, αλλα και αποδεικνυεται μεγαλυτερα Πως. Με το ειναι και δια μισον και μονην ψυχην φαίνεται να επιδεικνύη ιωσην φρονιδια, οσην και αναπτύξιν το ειναι πρόθετον, ο οποιος δι' αυτό λυπειται και θρηνη. D «Εαν δε εκείνοι που εδωκεισθησαν χρήματα καδ δέν έχουν να εξοφλήσουν την οφειλήν των. αλλ' ανυπόθετως θυβίζονται βαθμηδόν εις τον θυθον του κρέατος των, οστε τρώγουν, οστε κοιμούνται καταπραυνόμενοι οι ιδιοι από την φρονιδια των, τι δέν θα εσπεκεν ο οικειος, βλέπων οτι η οφειλή του σινίσταται δια εις κρήμα αλλα εις πρόξεις. Ημεις όμως δέν εμεθα τέτοιοι, διότι και αν εξοφλήσωμεν οσην και κάτι το ελάττωον, διακειμεθα ως να έχουμε το πών εξοφλήσει, μάλλον δε και περισσοτερον υπερβολικοί. Και το ελάττωον τουτο δέν το πράττομεν με προθυμιαν αρμόζουσαν εις ανθρωπους ελευθέρους, αλλα προηγουμένως εξετάζομεν εαν έχη μισθον και μάλιστα μεγάλον και εαν ειναι προς οφελός μας. E μεταπειριζόμενοι λόγους ανθρωπων ανελευθέρων και μισθωτων

Πι λέγεις, ανθρωπος μικρόψυχος και ταλοήρωτος. Πρόκειται να πρόξεις έργον θεάρετον και εαν κατασαι φρονιζων δι' αμοιβήν; Δωτι, εαν επρόκειτο η διαπραξίς του να οε ρήμη εις κάλσαν, θα εσπεσε να απωφύγης το εγκλημα και δέν θα εσπεσε να αναλάβης με παλιν και πάλιν προθυμιαν την εργασιαν των καλών; Πράττεις κάτι που άρесе, εις τον Θεον και ζητείς άλλον μισθόν; Πράγματα άγνωστα το πόσον ειναι

καλον το να ευαρεστησης εις τον Θεόν. 131 Α Δωτι, εαν το γνωρίζεις, θα ενόμιζες οτι τίποτε άλλο δέν ήμπορει να θεωρηθί αμοιβή ισοξια με αυτό. Δέν γνωρίζεις οτι ο μισθός αβίζονει, όταν πράττεις τα πρόποντα δια με την ελπίδα της αναποδόσεως. Δέν βλέπεις οτι και επι των ανθρωπων ελπι καταμούν περισσοτερον αυτούς που αποβλέπουν πριν από κάθε αμοιβήν των εις το να αρέσουν εις εκείνους και δι' αυτό μάλλον ενδιαφέρονται, παρά δια την εκ μέρους εκείνων έκταμησην. «Επειτα, οι άνθρωποι δικάζονται τόσον εύγανώς από τον Κύριον και αναμένεις τόσα αγαθά, όταν πρόκειται να κάμεις κάτι που άφορβ εις την σωτηριαν σου, πρό της πράξεως περιεργάζεσαι τον μισθόν. Δι' ταύτα και εμεθα παντού ψυχροί και ταλοήρωτοι B και δέν εμεθα εσπιοι δι' χαριάν γεννησιν προζών. Δι' αυτό και ποτε δέν ήμπορούσαμεν να αιδανθώμεν κατόνυν και να συγκεντρώσωμεν διλογον την ψυχην μας Δωτι οστε τα αμαρτήματά μας αναλογίζεσθε με τα ακριβείας, οστε εξετάζομεν τας ευεργεσιαις του Θεου. οστε και υπρέφομεν τον νούν μας προς εκείνους που έχουν επιτελει μενάλα πράγματα. Δι' αυτό λησιμονώμεν το αγαθά ειναι, καθότι οστε τας ευεργεσιαις δεχόμεθα μετριοφρόνως, οστε αυτά που συνεχώς επαναλαμβάνομεν, αποκαλούντες τους εαυτους μας άμαρτωλους. το λέγομεν με αλφθειας. Η απόδειξις από το εξής. Όταν ακούσωμεν τουτο από τους άλλους, όσον εξαγριούμεθα και γινόμεθα θηρία, ώστε να θεωρώμεν οτι αποτελει υδραν. C Τόσον υποκριτικά ειναι όλα τα ιδικά μας και οστε τον Τελώνην μιμούμεθα, ο οποιος ενψ άλλας τον ώριζε δια τας άμαρτίας του, αυτός, άφοδ παρελήθη τα δεινύη εκείνα, με τας πράξεις του έκαρπώθη τον κέρδος, διότι επόστρεψε δικαιωμένος, περισσοτερον από τον Φηρισαίον. Και ήμεκ οστε τι ειναι εξομολόγησις γνωρίζομεν και ταυτα, ενψ εμεθα πλήρεις κακών Δωτι θα εσπεσε να μη έχουμε μονον την πεποίθησιν οτι έχουμε διαπράξει όποι κακά, αλλα και όλα μας τα άμαρτήματα και τα μικρά και τα μενάλα ως εκ, βιβλιον να τα έχουμε καταγεγραμμένα και ως πρόσφατα κάθε φοράν να τα θρηνημεν. Έτσι δε και το φρόνημα της ψυχής θα εικομεν καταστέλλει. D όπερθυμίζοντες εις αυτήν συνεκώς τα οικεία κακά. Τόσον ειναι καλον το να ενθυμίζται κανείς τα ιδικά του ποραπταματα, ώστε και ο μακάριος Παύλος να κάμνη λόγον δια τα δεκαεφθέντα αμαρτήματά του. Επειδη δε δια του βαπτισματος έκκαθάρισε τα του προηγουμένου του, θκοι άμαρτήματα και μετά ταύτα έχη θσον καθαρόν τόσον ώστε να μη γνωρίζη δια τον εαυτον του, παράπτωμα και δέν ειχεν άμαρτήματα δια τα όποια να

θηρήσει, ἐνεθυμειτο ἐκεῖνα τὰ πρὸ τοῦ βαπτισματος, λέγων· ὅτι ὡς Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον αμαρτωλοὺς σῶσαι, ὡς πρῶτος ἐγὼ ἐγὼ. Α' Τιμ. 1, 15. Καὶ πάλιν εἰπιστὸν με ἡγήσαντο θέμενος εἰς δικαστὴν τὸν πρότερον ἐν τα βλάστησιν καὶ δικαστὴν καὶ ὑδριστὴν. Ἐ καὶ ὑπερβολὴν γὰρ ἐδίδωκεν τὴν ἑκκλησίαν τοῦ Θεοῦ καὶ ἀπόρρουν αὐτῇ» (Α' Τιμ. 1, 12-13). Καθὼς ἐπίσης· «Ὅχι εἰρή ἔξως καλεῖσθαι ἀπόστολος» (Α' Κορ. 13, 9). Μολοντάτι δὲ ἐκεῖνα τὰ ἀμαρτήματα μὴ καθιστοῦν ἀνευθύνους, ἐν τοῖσι εἶναι ἵκανά να κόρουν τὴν ψυχὴν να ἐντραπῇ καὶ να τὴν πεισοῦν να ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν δυνατό. Διότι ἐρωτηθεὶς ὁ Σίμων ἀπὸ τὸν Κύριον, πῶς ἐκ τῶν δύο πρεσβευστικῶν θά ἀγαπήσει περισσύτερον τὸν δανειστήν των καὶ λέγων, ὅτι 32 Α. «Νομίζω ὡς τὸ πλέον ἐκαστίας», ἤκουσεν· «Ὁρθῶς ἔκρινες» (Λουκ. 7, 43).

7. Ὅταν λοιπὸν κατανοήσωμεν τὸ πλήθος τῶν παρελθόντων ἀμαρτημάτων μας, τότε θά γνωρίζωμεν τὴν ὑπερβολὴν τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τότε θά κοῦραιεν τὸν ἀόξενα κάτω, τότε θά αἰσθανθῶμεν συσταλὴν. Διότι ὅσον ὑπεύθυνος εἰμεθα, μεγαλύνει ἀμαρτημάτων, τὸσον περισσότερον θά ἐντραπῶμεν. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μάλιστα καὶ ἐκεῖνα ἐνεθυμειτο, ἡμεῖς δὲ οὔτε τὰ μετὰ τὸ ἄγιον βάπτισμα θέλωμεν να ἐνθυμούμεθα.¹¹ τὰ ὅσα εἶναι καὶ ἐπικινδύνα καὶ ὅταν ἐξετασθῶν μὴ καθιστοῦν ὑπευθύνους ἀλλὰ καὶ ἂν τυχερὸς να ἐνθυμηθῶμεν ποτὲ κανὲν ἐξ αὐτῶν ἀμέσως τὸ ἀποφύγομεν, ὅτε ἐπ' ὀλίγον μὲ τὴν ἐνθύμησιν τοι. Ὡς στέργοντες να λυπηθῶμεν τὴν ψυχὴν. Διὰ τοῦτο ἀκριβῶς γεννῶνται πάρα πολλὰ κακὰ ἀπὸ τὴν ἀναμνηστικὴν χάριν. Διότι τὸν ἀναμνηστικὴν καὶ ἀκριβῶς διακρίνομεν, τοῦ δὲν ἡμποροῦμεν να ἐξομολογηθῶμεν οὔτε τὰ πρότερον ἀμαρτήματα (διότι πῶς, ἀφοῦ οὔτε εἰς τὴν ἀνάμνησιν των δὲν σινηθίζομεν τοὺς αὐτοὺς μας) καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα μὲ προαιετὶς στερφόμεθα. Διότι εἶναι καλὸν να ἀκριβῶς ἐν τῷ μας ἐκείνη ἡ ἐνθύμησις καὶ ὁ φόβος να συνταράσῃ τὴν διάνοιάν μας διὰ να ἡμπαρῶμεν να ἀποδιώξωμεν τὴν κακότητα τῆς καὶ τὴν διακυβερνήσῃ. Ἀν ὅμως τῆς ἀφαιρέσεως καὶ τούτων τὸν καλὸν, τότε πῶς θά δυναθῇ να τὴν συγκρατήσῃ ἐνθὺ θά φέρεται ἀφάρως κατὰ κρημνῶν καὶ θά καταστῇ εἰς τὸ θάραθρα τῆς ἀπωλείας, δι' αὐτὸ καὶ ὁ δικαίος ἐκεῖνος ἱπενθύμιζε τὴν μέλλουσαν κόλασιν δι' αὐτὸ ἐβρῆναι, C δι' αὐτὸ

11. Ἡμεῖς δὲ· ἀμαρτήματα πρὸ καὶ ἀμαρτήματα μετὰ τὸ βάπτισμα. εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ οἱ ἄνθρωποι ἀναμνηστικὴν μετὰ τὴν πνευματικὴν τῆς ἀποκρίσεως των κακότητος.

ἐστέναζε καὶ ὅλα αὐτὰ τὸ ἔκρινεν ἀπὸ περιστοίαν διόρθωσις.

Εἰς ἐσῆς τοὺς προκωρημένους ἀρκεῖ διὰ να φθάσετε εἰς τὴν κατάντην ἡ ἀνάμνησις τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ, ἡ λόγι ἡν καπορθωμάτων τῆς ἀρετῆς σας, τὸ να ἐξετάζετε μετὰ ἀκριβείας θὰν ἐπρόξετε κάποιο μικρὸν παράπτωμα, τὸ να μὴ φέρετε τὸ βλέμμα πρὸς ἄνδρας ἐναρέτους τοῦ ἔχουν εὖα ρεστήσει εἰς τὸν Θεόν, τὸ μετὰ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ να ἐννοήσετε τὸ δόξαν τοῦ μέλλοντος, τὴν δυνατότητα να ἐλασθήσετε τοὺς χεῖρας πρὸς τὴν κατάντησιν καὶ τὴν ἀμαρτίαν πρῶτα τοῦ καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐφοδεῖτο. διὰ καὶ ἔλεγε· «Φοβοῦμαι μήτις ἄλλοις κηρύξας αὐτὸς ὁδὸς καὶ γέννημας» (Α' Κορ. 9, 27). B καὶ τὸ, «Ὁ δοκῶν ἐστέναζε ἐλεπτοῦ μὴ πέσει» (Α' Κορ. 10, 12). Ἔτσι καὶ ὁ ἀπὸ ὅλα αὐτὰ τὰ ἐμελέτα ἀναλογίζομενος δὲ τὰς εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ. ἔλεγε· «Τί ὅταν ἀνήμερικὸς δὲ μνησθῇ αὐτοῦ ἡ ἴσος ἀνθρώπου, ὅτι ἐποικέ· ἡ αὐτὸν, ἡλπίσας αὐτὸν, θρακύ τι παρ' ἀγγέλους, δόξῃ καὶ τῇ ἀποφάνωσας αὐτὸν» (Ψαλμ. 8, 5). Τόσον δὲ εἶχε ἀπομνηστικὴν τὸ προσωπικὸ τοῦ καπορθωμάτων, ὥστε μετὰ τὴν ἀπειρὸν ἐκείνην φιλοσοφίαν να εἴπῃ· «Τὴς εἰμι ἐγὼ, Κύριε μου, ἔξορι καὶ τὸ οἶκος τοῦ πατρός μου, ὅτι ἡγάπησας με ἕως οὐραὶν καὶ κατεσκέρυνα, ταῦτα ἐνάσπῃ σου Κυριε μου, καὶ ἐλάλησας ὑπὲρ τοῦ οἴκου τοῦ δούλου σου εἰς μικράν». Εὐὸς δὲ ὁ νόμος τοῦ ἀνθρώπου, Κυριε μου, Κυριε πρὸς σέ. Καὶ τί προσθήσει; Δαυὶδ ἐπὶ τοῦ λαλήσαι πρὸς σέ» (B. Βασ. 7, 18-20). Ἀναλογίζομενος δὲ τὴν ἀρετὴν τῶν προγόνων τοῦ καὶ συγκρίνων τὸν αὐτὸν τοῦ πρὸς ἐκεῖνους, ἐνόμει δὲ δὲν εἶναι τίποτε διότι μετὰ ἀπὸ τοὺς λόγους σου, ἐπὶ σὲ ἡλπίσαν οἱ πατέρες ἡμῶν» (Ψαλμ. 21, 6). καὶ τὸν λόγον περὶ τοῦ αὐτοῦ τοῦ ἔλεγε· «Ἐγὼ δὲ εἰμι σκώληξ καὶ σὺς ἄνθρωπος» (Ψαλμ. 21, 7). Τὸ δὲ ἄδελφον τοῦ μέλλοντος τόσον εἶχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ, ὥστε να λέγῃ, «Φύλασον τοὺς ὀφθαλμούς μου, μήποτε ὀπταίω εἰς κίνεσιν» (Ψαλμ. 12, 4). Καὶ τόσον ὑπεύθυνον ἐθεώρει τὸν εἰ τὸν τοῦ διὰ πολλὰ ἀμαρτήματα. 33 Α. ὥστε να λέγῃ· «Τὴ λήθητι τὴ ἀμαρτία μου, πολλὴ γὰρ ἐστίν» (Ψαλμ. 24, 11).

Δι' ἐσῆς λοιπὸν τοὺς προκωρημένους εἶναι ἀρκετὰ αὐτὰ. Δι' ἡμεῖς ὅμως εἶναι ἀνάγκη μεγάλη μετὰ αὐτὰ τὰ φάρμακα να καθαρῶμεν τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς καὶ ὅλην τὴν ἡλιζονερίαν. Τί σημαίνει αὐτό. Σημαίνει τὸ πλῆθος τῶν ἀμαρτιῶν τὴν πονηρὴν συνείδησιν ἡ ὅσα ὅταν μὴς καταλάβῃ δὲν μὴς ἀσφῆναι να ἀρθῶμεν πρὸς τὸ ὅρος οὔτε καὶ ὅταν ἔλαμινεν. Δι' αὐτὸ λοιπὸν παρακαλῶ καὶ ἱκετεύω παραλληλῶ, πρὸς τὴν πνευματικὴν σου ἔχεις διὰ τῶν ἀρετῶν σου ἀποκτείνῃ πρὸς τὸν Θεόν να τείνῃς χεῖρα ἀρετῆς πρὸς ἡμᾶς.

ποῦ συναῶς οὐ κετεύομεν, ὥστε νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ θρηνησωμεν ἐπιείκως τὸ πλῆθος τῶν τόσων κακῶν καὶ μετὰ τὸ πένθος νὰ ἀκαλουθώμεν τὴν ὁδὸν ποὺ φέρει εἰς τὸν οὐρανόν, ἢ διὰ νὰ μὴ συμβῇ ὥστε μεταβαίνοντες εἰς τὸν ὁδόν, ὅπου κανεὶς δὲν ἡμπορεῖ πλέον νὰ ἐξομολογηθῇ τὰ παραπτώματά του, νὰ ὑποσῶμεν ὅσα καὶ οἱ ἀπαισμηνοὶ ἐκεῖ ἀνθρώποι καὶ κυριὰς κανεὶς νὰ ἡμπορῇ εἰς τὸ εἶξς νὰ μᾶς σώσῃ. Ὅσον χρόνον λοιπὸν θὰ εὐρισκώμεθα εἰς τὸν παρόντα κόσμον θὰ ἡμπορέσωμεν καὶ ἡμεῖς ἀπὸ οὗς νὰ καρπωθώμεν μεγάλης πνευματικῆς ὑφέλειαν καὶ ἐσεῖς ἡμεῖς νὰ εὐεργετήσῃται τὰ μέληματα. Ὅταν δὲ μεταβώμεν εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν ἔσται οὔτε φίλος, οὔτε ἀδελφός, οὔτε πατὴρ θὰ ἡμπορέσῃ νὰ μᾶς βοηθήσῃ, οὔτε νὰ μᾶς παρασθῇ ἐντὶ θὰ κολαῖσώμεθα. εἶναι ἀνάγκη τότε νὰ ὑποσῶμεν τὴν αὐτὴν ἐκείνην τιμωρίαν μὲ πᾶσιν στερήσιν καὶ βαθύ σκότος καὶ ἑλλειπὴν διανοητικῶν παραμυθίας, γινόμενα ἀδαπάνητος τροφῇ εἰς τὴν παρὰ τὴν ἐκείνην φλόγα.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ πραγματεία τοῦ Χρυσοστόμου «Πρὸς τοὺς πολυμέλεις τοὺς ἐπὶ τὸ μονάζειν ἐνέγκουσιν», ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν λόγων, διὰ τῶν ὁποίων ὁὗτος καταπολεμεῖ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ μοναχισμοῦ. Ἐξ αὐτῶν ὁ πρῶτος στρεφθεὶς εὐχευέστερον τίτλῳ, ἐντὶ οἱ δύο ἄλλοι τι διαφερόντως: «Πρὸς ἁπλοῦς πατέρας» ὁ δεύτερος, καὶ «Πρὸς πιστοὺς πατέρας» ὁ τρίτος. Ἀπὸ τὴ συνέντηξιν μεταξὺ τῶν ἐτῶν 378 καὶ 385.

Ὁ Χρυσοστόμος ἔζησε τέσσαρα εἴη πλεονόν τῶν μοναχῶν ἀρχιεπὶς εἰς τὰ ἔρη ὑπὸ τὴν πνευματικὴν καθοδήγησιν γέροντός πινος καὶ δύο ἄλλα εἴη μόνος εἰς ἔρηρον στήλησιον Ἀποκαθάρσαν τὴν καρδίαν αὐτοῦ διὰ τῶν ἀγώνων τῆς ἀσπαρνήσεως. Ἰμῶν ἐκ πείρας τὸ εἶσθαι τοῦ ἐρημικοῦ εἶον ἄλλ' ὁ κόσμος τότε ἔβλεπε καὶ κατεδίωκε τοὺς ἀναχωρητάς. Ὁ Χρυσοστόμος στρέφεται ἐναντίον τῶν κατηγόρων τοῦ μοναχικοῦ εἶον ἀναίρει τὰς κατηγορίας τῶν καὶ προσπαθεῖ νὰ πείσῃ τοὺς χριστιανοὺς γονεῖς νὰ συνεχίσουν νὰ ἀποστέλλουν τὰ τέκνα τῶν εἰς τὰ ἐσκητήρια, τὰ ὅποια ἐκαλοῦντο τότε καὶ «φρονιστήρια», χάριν παιδείας καὶ ἡθικῆς διαπαιδαγώγησιν.

Εἰς τὸν δεύτερον λόγον «Πρὸς ἁπλοῦς πατέρας», ὁ ἱερεὺς πατὴρ παρουσιάζει, ὡς πρὸς ἁπλοῦς πατέρας, πολλοὺς καὶ ἐνδοξοὺς ὁ ὅποιος κατηγορεῖ τοὺς μοναχοὺς διὰ προσέλευσιν τῶν μοναχῶν, τὸν αὐτοῦ υἱὸν εἰς τὸν σκληρὸν τοῦ εἶον. Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς διὰ λόγων ἀποδείκνυν καταδεικνύει διὰ ὁ μοναχὸς ὑπερερεῖ τοῦ κοσμικοῦ καὶ ὅλα.

Ἐν συνεχείᾳ εἰς τὸν τρίτον λόγον «Πρὸς πιστοὺς πατέρας» ὁ Χρυσοστόμος δεχόμενος εἶναι καὶ ὁ πτωχὸς πατὴρ προβάλλει τὰς ἀδείας μετὰ τοῦ ἁπλοῦς πατρός κατηγορίας κατὰ τῶν μοναχῶν ἐκθέτει τὰ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἐπὶ τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς καὶ δεκνύει ἐπ' τῇ βίᾳ τῶν ἁγίων Γραφῶν ἐκ τῆς τιμωρήσεως οἱ ἀμελεῖς γονεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκ μόνον ἐκ καθοδήγησιν πνευματικῶς τὰ τέκνα τῶν, ἀλλὰ ἀπαγορεύουν καὶ εἰς διόλους, οἱ ὅποιοι προστρέφονται ἀκαταστάτως νὰ τὸ κρέζουσιν. Ἐν γένει τὸ ἔργον τοῦτο τοῦ Χρυσοστόμου ἀποτελεῖ λαμπρὸν ἐγκόμιον τῆς αἰτίας φιλοσοφίας, δηλαδὴ τῆς μοναχικῆς παιδείας καὶ ἐξάρετον ἀπολογία ὑπὲρ αὐτῆς.

ΣΟΦΟΚΛΗΣ ΤΟΚΑΤΑΔΗΣ

44 Α ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΕΜΙΟΥΣ
ΤΩΝ ΠΑΡΑΚΛΟΥΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΟΝΑΧΙΚΟΝ ΒΙΟΝ

ΛΟΓΟΣ ΠΡΩΤΟΣ

Τὸν καιρὸν ποῦ οἱ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς μικροχρονικῆς ἀσκητικῆς Εβραῖοι ἤθελον νὰ ἀνεγείρουν τὸν ἐπὶ πολλὰ ὅτι κατεδαφισμένον ναὸν τῶν Ἱεροσολύμων, ὅτε ἂν πὺν μερικοὶ θάρβαροι καὶ ἀνήμεροι ἄνθρωποι χωρὶς νὰ σκεπασθῶν τὸν Θεόν, πρὸς τιμὴν τοῦ ὁποίου ἀνέγειραν τὸν ναὸν ἐκεῖνοι οὔτε νὰ ἀσθανθῶν οὐκίον διὰ τὴν σιμφορὰν τοῦ τῶν ἄνθρωπων ἀπὸ τὴν ὅποιαν ἀργὰ καὶ δυσκόλῃ ἀνῆλθον καὶ χωρὶς νὰ φοβηθῶν τὴν τιμωρίαν τοῦ Θεοῦ. Β. τὸν τιμᾶν τοὺς πολυμῶνας τέτοια ἔργα, καὶ ἀρχὴν μὲν μόνον τῶν ἐπεκτείνων νὰ ἐμποδίσουν τοὺς ἀνοικοδομοῦντας. Διευθὺν ὅμως δὲν κατωρθώσαν τίποτε ἀποστείλαντες ἐπιστολὰς πρὸς τὸν βασιλεῖα τῶν, ἐκ τὰς ὁποίας ἀπεκάλαι τὴν πόλιν ἐκείνην ἀποστάτῃσιν καὶ φιλοπόλεμον, τὸν ἔπεισαν νὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ἐμποδίσουν τὴν ἀνοικοδόμησιν. Καὶ μάλιστ' ἔλαβον τὴν ἐξουσίαν αὐτὴν παρ' αὐτοῦ τότε, ἀφοῦ τοὺς ἐπετίθησαν μὲ πολλὸν ῥυακόν, καὶ διέεκαν τὸ ἔργον, ὅτε καὶ ἐπεμψαντε ἰσχυρὰ διὰ τὴν μεγάλην ἐπιτυχίαν διὰ τὴν ὁποίαν ἡ πόλις καὶ νὰ θρηνησῶν καὶ ἐνδομᾶν διὰ ἔλαβε τέλος ἡ ἐναντίον τῶν ἐπιβουλή. Αὐτὸ ὅμως ἦτο ὁ πρόλογος C καὶ ἡ ἀρχὴ τῶν κοινῶν ποῦ ἐπρόκειτο ἐν σκευῇ νὰ τοὺς πληξῶν. Διότι ἡ μὲν ἐργασία ἐπρωκαμε ἀποτελεσματικῶς καὶ κατέληγεν εἰς λαμπρὸν τέλος, καὶ ἐκεῖνοι ἐπληροφόρουντο δι' ἐκείνων δι' ὅλα, δι' δὲν ἐπολέμουν ἐναντίον ἀνθρώπων ἀδίκῃ. ὁ Μισθιδάτης τότε οὔτε κανεὶς ἄλλος ποῦ θα ἐπεφάσκει νὰ πολέμησιν ἐναντίον ἀνθρώπων ποῦ ἐπεδίωκον κατὰ καλὸν

1. Πρόκειται περὶ τοῦ ὅτι Μισθιδάτης ἀνακερμαίνει ἐν Α' Ἐκθ' 2 19 14. Ὅτιος καὶ ἄλλων Περσῶν ἀντικαταστήσαν ὁμοίᾳ συμφορὰν ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὴν βασιλῆα τῶν Περσῶν Ἀρταξέρξην, εἰς ἣν κατηγορεῖ τοὺς Ἰουδαίους ὡς μὴ ἀπολαύοντες τῆς φορολογικῆς τῶν ἐπιστολῶν ἐναντί τῆς Περσικῆς ἀποκρατορίας καὶ ὡς ἀποστάται. Ὅθεν ἐκλήρωσεν ἡ βασιλεὺς τῶν Ἀργαίων ἀνοικοδομήσαν τοῦ ναοῦ μετὰ τὴν ἐκκαυστὴν ἐκ τῆς βασιλευμένης ἀρχαίας, τῶν Ἰουδαίων, καὶ τὴν ἐπὶ τῇ ἀποκαταστάσει.

ὅλλ' ἀντὶ ἐκείνων ἐναντίον τοῦ ἰδίου τοῦ Θεοῦ τοῦ δι' αὐτῶν λατρευομένου.

Ὁ ἀντιμαχόμενος ὁμῶς τὸν Θεὸν δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐκῇ καλὸν τέλος· ἀλλὰ ὁ τέτοιος ἄνθρωπος εἰς τὴν ἀρχὴν μὲν τοῦ τολμήματος ἰσχυρὰ νὰ μὴ πάθῃ τίποτε κακόν· ὅν ἐνδεχομένως δὲν ἤθελε πάθει, διότι τὸν καλεῖ ὁ Θεός· **Δ** εἰς μετόνοιαν καὶ τοῦ διδοῦν τὸν χρόνον, ὥσπερ νὰ ᾔτο μεθυσιμένος νὰ συνέλθῃ ὅν ὁμῶς ἐπαμένη εἰς τὴν ὀδυστικήν συμπεριφορὰν τοῦ, μὴ ἐπακρολούμενος ἀπὸ τὴν τόσον μεγάλῃν ἀνεξικακίαν, ἄλλους λοιπὸν θὰ ὠφελήσῃ πάρα πολὺ, διδάσκων διὰ τῆς ἰδικῆς τῆς τιμωρίας, ὅτι δὲν πρέπει ποτὲ κανεὶς νὰ ἀρχίσῃ πόλεμον μὲ τὸν Θεόν, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ διαφύγῃ ἀπὸ τὴν παντοδύναμον ἐκείνην χεῖρα.

Ἀμέσως λοιπὸν τοὺς ἐπληττῶν **45** **Α** τέτοιαι συμφοραὶ, ὥστε διὰ τοῦ μενέθους τῆς τραγυδίας τῶν, νὰ ἐπακιάσουν ὅλας τὰς ἄλλας συμφοράς· διότι μετὰ τοὺς φόνους καὶ τὰς χιλιάδας σφαγὰς εἰς τὰς ὁποίας προέβησαν ἔγαντι ταύτων οἱ ἐμποδίζόμενοι Ἰουδαῖοι, ἡ νῆ ἐποτίσθη εἰς μέγα ὄθος ἀπὸ τὸ αἷμα τῶν σφαιρέτων καὶ ἀπὸ τὸ αἷμα αὐτὸ ἐδημιουργεῖτο πολλὴ λάσπη· ἀπὸ τὰ σώματα δὲ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἱερῶν ποὺ ἐκείνοντο τὸν ἕν ἐπὶ τοῦ ἄλλου, καὶ ἐκ τῆς προστριβῆς τῶν πλῃγων τῶν τόσον πλῆθος σκωλήκων ἐγεννῶτο, ὥστε ἡ μὲν γῆ νὰ καλύπτεται ἀπὸ τοὺς νεκρούς, καὶ αὐτοὶ πάλιν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν σκωλήκων. Ἐὰν κανεὶς ἔβλεπεν ἐκείνην τὴν ἔκτασιν **Β** θὰ ἔλεγεν ὅτι δὲν εὐρίσκοντο ἀπὸ κάτω σώματα νεκρῶν, ἀλλὰ πολλὰι πηγαὶ ποὺ ἔθροζον ἀπὸ πολλὰ σημεῖα τὸ γένος ἐκεῖνο τῶν ζώων. Τοιοῦτοτρόπως γρηγορώτερα ἀπὸ κάθε ἄλλην κίνησιν, ἀνατιθεῖσθε ἀπὸ τὴν σφιν ἐκείνην ἡ ὀργιστικὴ κίνησις τῶν σκωλήκων· καὶ αὐτὸ θεοβίως δὲν ἐγένετο ἐπὶ ὅσῃς ἢ εἴκοσι ἡμέρας, ἀλλ' ἐπὶ πολλὸν χρόνον· καὶ τὰ μὲν ἐνταῦθα τέτοιαι τὰ μετὰ θάνατον ὁμῶς, εἰ αὐτοὺς θὰ εἶναι πολὺ περισσότερον δισάρεστα. Διότι οὐκ ἐπὶ κίβια ἔτι ἢ ὀκτα χιλιάδας ἐτῶν μόνον οὐτε ἐπὶ διπλάσιον καὶ τριπλάσιον αὐτῶν, ἀλλ' εἰς ἀπείρους αἰῶνας, ὡρὸ ἐναυθοῦν μὲ τὰς ψυχὰς τὰ σώματα, ὑφίστανται τότε τὰς θανάτους καὶ τοὺς ἀνεκπαράστους ἐκείνους πόνους. Καὶ ἀμρότερον ταῦτα τὰ νυνερίζει καὶ ὁ μακάριος Ησαΐας καὶ ὁ Ἰεζεκιῆλ· **Γ** ὁ προφῆτης τῶν παραδόξων ὁράσεων οἱ ὁποῖαι ἐκμεύρασαν τῶν ἀνθρώπων τούτων τὴν κόλασιν, ὁ μὲν ἦν ἐνταῦθα διηγηθεὶς, ὁ δὲ τὴν τῆς ἄλλης ζωῆς.

2. Ἐντὶ δὲ αὐτὰ δὲν τὰ ἀνδραγαθὰ τυχαίως τυχερὰ, ἀλλ' ἐπειδὴ κάποιος ποὺ ἤλθε, μᾶς ἀνήγγειλε κατὰ τὸ πατρὸν καὶ ὑσάρεστον καὶ πλήρες ὕδατος πρὸς τὸν Θεόν· Ὅτι, δηλαδή, ὑπάρχουν μερικοὶ, ποὺ καὶ τώρα ἀποτολμοῦν τὰ ἴδια μὲ ἐκεί-

νοὺς τοὺς θαρβάρους· πολλὸν δὲ πολὺ περισσότερον παρὰ νομα ἀπὸ ἐκείνους· διότι ἐπαθμοῦν νὰ ἀποτρέψουν τοὺς προσερχομένους εἰς τὸν μοναχικὸν ἀπὸ παντοῦ, καὶ μὲ μεγάλας ἀπειλὰς δὲν ἐπιτρέπουν νὰ ἀμλοῦν καθόλου περὶ αὐτοῦ οὐ· νὰ διδάσκουν τίποτε τέτοιον.

Ἐντὶ μὲν ἀνεφάνησα **Δ** μόλις τὰ ἤκουσα, καὶ ἐρωτοῦσα συνεχῶς αὐτὸν ποῦ τὸ εἶπε, μήπως τὸ εἶπε ἀσεβῶς· ἐκεῖνος ὁμῶς ἀπήντησεν· Ὅχι θεοβίως· διότι ποτε δὲν θὰ ἤθελα μὲ αὐτὰ νὰ ἀστειευθῶ, οὔτε κἂν νὰ τὰ εἶπα, οὔτε νὰ δημιουργήσω τέτοιαι μὲ τὸν λόγον, τὰ ὁποῖα θὰ προτιμῶσα καὶ θὰ εὐκόλουν νὰ μὴ τὰ εἶχα ἁκούσει οὔτε τώρα ποῦ ἐγινον· Τότε λοιπὸν ὁμοῦ ἐπείνασα περισσότερο, εἶπα πρῶγιστα, αὐτὰ ἐν σκέσει μὲ ἐκεῖνα, ποῦ ἀπετόλμησεν ὁ Μάρκο· ὁπότε καὶ ὅλοι ἐκείνοι εἶναι τόσον ποῦ ἄνθρωποι, ὅσον καὶ σεμνότεροι καὶ πολὺ ἀνώτεροι εἶναι ὁ ναὸς αὐτὸς ἀπὸ ἐκεῖνον· Ἀλλὰ, πῆς μου, **Ε** ποῖοι καὶ ἀπὸ ποῦ εἶναι οἱ ἀποτολμῶσαντες αὐτὰ, καὶ διαπῖ, καὶ ἐκ ποίας ὀφρῆς καὶ μὲ ποῖον παρὸν πετρῶν λίθους πρὸς τὰ ἄνω, καὶ ἐξακοντίζουσι θέλη πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ μάχονται τὸν Θεόν τῆς εἰρήνης· διότι ὁ μὲν Σαμῶθ καὶ οἱ θαρραβεῖς καὶ οἱ ἄρκοιτες τῶν Ἀσσυρίων ἥσαν θαρράδα, πρᾶγμα ποῦ γίνεται φανερόν καὶ μόνον ἀπὸ τὰ ὀνόματά των καὶ ἐκον μαρτυρεῖται μακρὰν ἀπὸ τὸν τρόπον ζωῆς τῶν Ἰουδαίων· **46** **Α** καὶ δὲν ἤθελον νὰ βλέπουν νὰ πληθύνωνται οἱ γείτονές των λαοὶ διότι ἐνόμιζον ὅτι θὰ ἐπασκᾶσιν τὴν δύναμιν ἐκείνων διὰ τῆς ἐξουσίας των· Ἀλλ' ὅν ὁμῶς ποῖα ἐλευθερία ἐρεκίθη, ποῖα ἀσφαλεία των ἐτέθη ἐν κινδύνῳ, ποῖους ἐκ τῶν ἱσχυρῶν εἶχον συνεργούς, ὥστε νὰ ἀποτολμήσων ταῦτα· διότι, ἐκείνοι μὲν εἶχον τοὺς βασιλεῖς τῶν Περσῶν, ποὺ ἐπεβίμωσαν τὰ ἴδια μὲ αὐτοὺς οἱ δὲ ἰσχυροὶ μας, καὶ εἶχον καὶ ἐπιθυμοῦν, ὅπως ποτευσῶν, τὰ ἀντιθετὰ πρὸς αὐτοὺς· δι' αὐτὸ καὶ ἔχω μεγάλῃν ἁπορίαν, διότι, ἐνθ' οἱ βασιλεῖς ζοῦν εὐσεβεῖς, ἐσὺ λέγεις ὅτι συμβαδίζουσιν ἐντὸς τῶν πόλεων τέτοιαι· Αὐτὸς δὲ λέγει· Θὰ μάθῃ καὶ κατὰ ποῦ παρῶσαν, **Β** ὅτι δηλαδή, αὐτοὶ ποῦ πράττουν αὐτὰ, θέλουν νὰ εἶναι εὐσεβεῖς καὶ ἀνομάζουσιν τοὺς αὐτοὺς των

² Πρόκειται πιθανότατα περὶ τοῦ ἡρώου γραμματικῆς ὁ ὁποῖος ἀναφέρεται ἐν **Α'** **Ῥοδ** 2, 13-14 ὡς Σαμῶθ καὶ Σαμῶθ καὶ Σαμῶθ καὶ Σαμῶθ· μετὰ τὸν Περσὸν ἐξουσιαστὴν τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου, οἱ ποῖοι διὰ διαβλητικῆς ἐκστρατείας των πρὸς τοὺς ἐπείγοντας ἀνακούφισαν ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἐργασίας ἀνακομιδῆς τοῦ ναοῦ ἐν Ἱερουσαλὴμ.
³ Πρόκειται κατὰ τὴν πιθανότητα περὶ μίας τέλει, ἀρμόνιαν ἀλλοφρονῶν οἱ ὁποῖοι μετὰ τὴν ἄλλην συνωστισμένην τὴν συγκοινωνίαν ἐπιστολὴν τὸν ἀντιμαχόμενον καὶ Ἀρταξέρξου πρὸς αὐτόν, καὶ οἱ ὁποῖοι ἀναφέρονται ἐν **Β'** **Ῥοδ** 4, 9-10 ὡς **Α** **π** **ρ** **ο** **ς** **τ** **ο** **ς**.

Χριστιανούς, πολλοὶ δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι ἐκ τῶν ἤδη μνησθέντων καὶ πάλαι καίποιος ἀπὸ αὐτοῦ, τὸν ὁποῖον ἐνένειψεν ὁ διάβολος πάρα πολύ, διὰ τῆς μαλ' αὐτοῦ γλώσσης του ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ ὅτι θὰ ἀποκηρῇ τὴν πίστιν καὶ θὰ θυσιάσῃ εἰς τοὺς δαίμονας διότι ἀγανακτεῖ ὅταν βλέπῃ ἀνθρώπους ἐλευθέρους καὶ εὐγενεῖς, ποὺ ἡμποροῦν νὰ ζήσουν πολ. τιμῶς, νὰ δόγουνται εἰς τὴν σκληρόν αὐτὴν ζωὴν.

"Ὅταν ἤκουσα αὐτά, ὅπ' ἐνὸς μὲν ἐπιληρώθην θαύματα, καὶ ὅπ' ἑτέρου ἀναλογιζόμενα τὰ δυνάμενα νὰ προσέλθουν ἀπὸ αὐτὸ κακὰ, τὴν μὲν οἰκὸν μένην ὅλην ἐθρήνησα, πρὸς τὸν Θεὸν C δὲ εἶπα Πάρε τὴν ψυχὴν μου, καὶ λύτρωσέ με ἀπὸ τὰ θεινά μου, καὶ ἀπάλλαξέ με ἀπὸ αὐτῆς τὴν φθορτὴν ζωῆς, καὶ μεταφέρε με πρὸς τὸν πᾶν ἑκείνον, ὅπου οὐτε τέτοιον πρᾶγμα θὰ εἴπῃ κανεὶς, ὅτε ἔ' ἀκούσω ἐνῷ. Διότι γνωρίζω ὅτι ὅταν φύγῃ ἀπὸ ἐδῶ, θὰ μὲ παραλάβῃ τὸ θαύτατον σκοτεινόν, ὅπου πολλοὶ εἶναι ὁ κλισίος καὶ ὁ θρυγιός τῶν δδόντων. Ἀλλ' εἶναι πᾶς εὐχάριστος εἰς ἐμὲ νὰ ἀκούω τὸν τριγμὸν τῶν δδόντων παρὰ τέτοιον λόγον. "Ὅταν δὲ ἐκεῖνος μὲ εἶδε νὰ θλίβωμαι πάρα πολύ εἶπε ὅπως δὲν ἐσθυσεν ἀκόμη ἐκεῖνος ὁ καιρὸς, ὅτε θεβαίω διὰ τῶν δακρυῶν αὐτῶν εἶναι, ποτὲ δυνάτῃ νὰ σώσῃς τοὺς καταδικασθέντας διότι, νομίζω ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀνακαινοθῇ τὸ κακόν. Πρέπει δὲ νὰ προσπαθῶμεν νὰ σῶσωμεν τὴν φωτὴν καὶ ν' ἀντιμετωπώσωμεν τὸν λοιμὸν ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ ἡμᾶς καὶ εἰς βεβαίως τρεσθῇς. D εἰς ἐμὲ παῖδε νὰ ὁδύρεσαι, χρῆσασθαι λόγον συμβοὶ λευτικὸν διὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀνθρωπίνους εἰς τὴν σωτηρίαν των, καθὼς καὶ τὴν σωτηρίαν ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Καὶ ὅπου πᾶν ἔγωγ αὐτὸ τὸ θέλημα θὰ τὸ ἐναποθέσω εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀσθενῶν, ἀντὶ αὐτοῦ ἵνα εἴπω ὅτι ἀλλοῦ ὁ ἀρμῶν διότι μέγα εἰς τοὺς πᾶσκαυτας τὴν ἀσθενείαν ὑπὲρ ὑπάρχουν καὶ πολλοὶ φίλοι μου, καὶ γνωρίζω καλῶς ὅτι θὰ μὲ ἀνεκδοῦν νὰ τοὺς πλησιάζω καὶ μὲν καὶ ὅσο φράς καὶ παλάσας, καὶ γνωρίζω ὅτι γρήγορα ἔ' ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὸν λοιμὸν. Σὺ, θεβαίω, τοῦ εἶπον, σύμφωνα μὲ τὸ μέτρον τῆς ἀγάπης μετὰς τὴν δύναμιν μου, ἔγωγ ὅπως δὲν ἔχω τὴν δύναμιν τοῦ λόγου, καὶ οὐ γιν, ποὺ φαίνεται πᾶς ἔγωγ, νὰ τὴν χρησιμοποίησω εἰς τέτοιον ὑπόθεσιν ἐντρέπομαι, ὅσο τὸσον κανένας ἄλλος. E ὅσον τοὺς εἰδωλατάτας καὶ τοὺς ζῶντας καὶ τοὺς μέλλοντας νὰ γεννηθῶν, τοὺς ὁποῖους πάντοτε κατηγορεῖς διὰ τῆς διαστάσεως των καὶ διὰ τὴν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ των, ἡμέρα δὲ εἶμα ἀναγκαζόμενος νὰ ὁμιλήσω διὰ τὰ ἱκανὰ μας κακὰ. Διότι ἐάν ἀντιληφθῶν μερικὸι ἀπὸ ἐκείνους, ὅτι ὑπάρχουν μετὰ τῶν Χριστιανῶν μερικὸι ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἐμπλασθῇ τόσο

πολ. εἰς πόλεμον μὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸν μονακικὸν βίον ὥστε δαί μόνον νὰ ἀποφεύγουν τοὺς κόπους. A τοῦτου ἀλλὰ οὐτε καὶ νὰ ἀνέχονται λόγους ὑπὲρ τοῦτων, καὶ ὅτι οὐτε ἔγωγ περιορίζουν τὴν γανίαν των, ἀλλὰ καὶ ἐν καίποιος ἄλλος συμβουλεύει τέτοιον καὶ ὁμιλῇ περὶ αὐτῶν αὐτὰ τὸν ἐξαφινίζον ἐντελῶς. "Ἄν ἀντιληφθῶν αὐτά, φοβόμαι, πᾶς ὅτε ἀνθρώπους θὰ μὲς θεωρήσιν, ἀλλὰ θηρία καὶ τέρατα ἀνθρώπων καὶ δαιμονίας καταστροφῆς καὶ ἐκθρόνης τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, καὶ θὰ συμπεριλάβουν μετὰ τῶν ὑπευθύνων καὶ ὅλων τὸ γένος τῶν Χριστιανῶν.

Καὶ ὅπου ἐγέλασεν ἐκεῖνος εἶπε. "Ἀσπείρουσαι μὲ τὰ λόγια αὐτά ποὺ λέγεις εἶναι καιρὸς νὰ σοῦ ὁμιλήσω πᾶρα μὲ ἐκτεταμένα, ἐάν βέβαιον φοβῶμαι μήπως. B πληροφορηθῶν ἀπὸ τὰ λόγια σου αὐτά ποὺ παλαιότερα διὰ τῶν ἐργῶν ἔμαθον ὅλοι. Πᾶν δηλαδὴ νὰ ἐκκ. καταλάβει τὰς ψυχὰς ὅλων ἐν πονηρὸν πνεῦμα, ἔτσι ὅλα τὰ στόματα αὐτῶν εἶναι κερὰ ἀπὸ τοὺς λόγους αὐτοῦ καὶ εἰς μεταβολὴν εἰς τὴν ἀγοράν θὰ ἴδῃ καὶ εἰς τὴν ταπείν καὶ εἰς αὐτοῦ ὁποῦτος μέρος τῆς πόλεως ὅπου συνθῇναι νὰ παρεμβῇται οἱ ὀκνηροί, νὰ νελοῦν ὅλα μαζί. H ὑπόθεσις δὲ τοῦ γέλωτος αὐτοῦ καὶ τῆς κωμικῆς εἶναι αἱ διηγήσεις διὰ τὰ ὅσα ἔχουν καμὲ ἐναίτιοι τῶν ἁγίων ἀνδρῶν. "Ὅπως δηλαδὴ μερικὰ πολέμιοι, ποὺ ἔδωσαν πολλὰς μάχας καὶ ἐνίκησαν εὐκατασταύντα, νὰ διηγῶνται τὰ καταρθηματὰ των, ἔτσι λοιπὸν καὶ αὐτοὶ κερῶν C διὰ τὰ τολμήματά των. Καὶ ὅ' ἀκούσης ἄλλον μὲν νὰ λέγῃ ὅτι, ἐγὼ πρῶτος κατεβίωκα τὸν τάδε μονακὸν καὶ ἰσθ' ἐκατάφερα πλῆρηματα ἄλλον δὲ ὅτι, ἐγὼ πρῶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους, εὐρήκα τὸ κατόλυσμα των ἄλλος λέγει ναι, ἀλλὰ ἡμεῖς ἐξηρήθηκα περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸν δικαστήν. ἄλλος τὴν φυλακὴν καὶ τὰ εἰς αὐτὴν βασανιστήρια, καὶ τὸ ὅτι, ἔσπερε διὰ μέσου τῆς ἀγορῆς τοὺς ἀνίους ἐκείνους ἐνέδρας τὸ θεωρεῖς καὶ καὶ ἄλλος καὶ χὰτα, διὰ ἄλλο. "Ἐπειτα ὅλοι γελοῦν πάλιν θεωρεῖσάς δι' αὐτά. Καὶ αὐτὰ μὲν συμβαίνουν εἰς συγκεκριμένας Χριστιανῶν οἱ δὲ εἰδωλολάτραι καὶ αὐτοὺς εἰρωνεύονται καὶ τοὺς ὑπ' αὐτῶν καμνιγμένους διὰ μὲν τοὺς πρῶτους δι' ὅσα ἐπράξαν, διὰ δὲ τοὺς ἄλλους δι' ὅσα ἐπαθον. D Καὶ ἔγωγ ἐμφυλίας πόλεμος ἐκεῖ ἐκποδοί παντὸς ἡ μάλλον αὐτὸ εἶναι πολὺ μὲ λυπηρὰ ἀπὸ ἐκείνον. Διότι ἐκεῖνος μὲν, ποὺ ἔλαβον μέρος εἰς ἐκεῖνον τὸν πόλεμον ὅταν κάποτε ἀργότερον τὸν ἐνθυμῶμαι, ὅπ' ἐνὸς μὲν ἐκφράζον πολλὰς κατὰρας ἐναντίον ἐκείνων, ἡμεῖς τὸν ὑπεκρινισαν, ὅπ' ἑτέρου δὲ ἀποβίδουν τὰ κατὰ τὴν ἡμέραν, τοῦ διαδραμοποισθέντα εἰς κάποιον πονηρὸν δαίμονα. Καὶ ἐκεῖνος μὲν ἐντρέπονται περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλ

λους, όσων περισσότερα έχουν, πράξει από εκείνους. Αύτοι όμως έαι πλείονι καυχώνται διά τὰ τοιαύτα τῶν. Καί δοκόντων αὐτά, ὅτι δηλαδή ὁ πόλεμος αὐτός εἶναι βδελυρότερος, ἀπό εκείνων, οἷτε ὅτι στρέφεται μόνον ἐντοσίον ἁγίων ἡνδρῶν, ποῦ δὲν ἐβλάψαν κανένα, ἀλλ' ὅτι στρέφεται ἐναντίον ἀνθρώπων ποῦ δὲν γνωρίζουν νά κάμουν κανένα κακόν εἶναι δέ ἔτοιμοι νά ἀντιμετωπίσουν βίβσανα.

§ Ε. Στομάτισε, εἶπε σταμάτισε· μάς εἶναι, ἄρκεται οἱ διηγήσεαι αὐτοί, εἰς' ἄλλους θά ἀποθάνω, ἀλλά ἄφραδέ με νά φύγω, μέ τήν ὀλίγην δύναμιν ποῦ μοῦ ἀπέμεινε. Διότι, σὺ μὲν θεβαίως αὐτά ποῦ διετάξεις θά γίνῃ· πόνον μὴ συνεχίσῃς εἰς ἡμᾶς ἄλλην διήγησιν· ἀλλὰ φεύγω, νά εὐχρασθῶ νά ἀσσοκορπισθῇ τὸ νέφος τῆς ἀπειλῆσός μου, καί νά λάβω ἀπὸ τὸν πολεμοῦμενον Θεόν, κάποιαν δύναμιν διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτῶν ποῦ τὸν πολεμοῦν. 40 Α. Θά μοῦ τὴν δύσιν δέ ἀσφαλῶς διότι δὲν ἐπιθυμῶ τὸν θάνατον τοῦ ἀμαρτωλοῦ, μάκαρις εἶσαι μετανοήσας καὶ σωθῇ. Ἔτσι ἄφοδ ἀπέπεμψε· ἐκεῖνον ἤρκεια αὐτοῦς τοὺς λόγους. Καί, ὅταν μὲν θεβαίως αὐτὸ μόνον ἦτο τὸ φοβερόν, δηλαδή οἱ ἅγιοι τοῦ Θεοῦ καὶ ἀξιοθαύμαστοι ἐκεῖνοι ἀνθρώποι νά οὐρανίζονται καὶ νά καθυδρῶνεται οὐρανίζονται εἰς τὴν δικαιοσύνην καὶ νά ἡδυνώνονται καὶ νά φωτίζονται ἄλλα ἐκεῖνα ποῦ διηγῆθηκα πρὸς ὀλίγον, καὶ οὐδεὶς πτωρία νά ἐπιφέρεται εἰς τοὺς κορυθαῖς τῶν τολμῶντων ταῦτα, δὲν θά ἐβλάψαμεν διὰ τὰ σημεῖα ταῦτα, ἀλλὰ θά ἐγχαλῶσα μέ πολλήν διάθεσιν καὶ πάρα πολλὰ δι' αὐτά διότι Β. καὶ τὰ μικρὰ παιδιά· εἴταν μὲν ἀκινδυνῶς κυπτοῦν τὰς μητέρας τῶν· δίδουν ἄφορμὴν εἰς αὐτάς νά γελῶν πολὺ, καὶ ὅσων κάμνουν τούτο μέ μεγαλύτερον θυρόν, τόσον μεγαλύτεραν εὐχαρίστησιν αἰσθάνονται αὐτοί, ὥστε νά φαίνονται χαρῶν καὶ καὶ ν' ἀντιποῦν τὰ γέλια· εἰάν ὅμως αὐτὰ συνεχίζονται μέ διακρίψιν μέ ἀποτέλεσμα κάποτε νά πληγῶσθῃ ἢ ἀπὸ θελήσων διαπερασμένων ἀπὸ τὴν ζωνὴν τοῦ φορέματος τῆς μητρὸς, ἢ νά κινῶσθῃ τὸ χεῖρ τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸ στήθεσιν τοῦ χειρὸς, ποῦ διὰ νά προστατευθῇ τὸ στήθεσιν πρὸ τοῦ σπλάχνος, τότε λοιπὸν διακόπτεται τὰ γέλια, πονῇ περισσότερο ἀπὸ τὸ πλὴν γινόμενον παιδί καὶ ἀπὸς θερμασίαν τοῦ τραύματος τοῦ λοιποῦ μέ ἀνστηράν ἀπειλὴν ἀπαγορεύει. C τὰ πακνίδια οὐκὰ διὰ νά μὴ ζωντανῶσθῃ τὰ ἴδια. Καὶ εἰρεῖς τὰ ἴδια θά ἐκάμαμεν δὲν ἐβλάψαμε τὸν παῖδα καὶ τὸν θυμόν καὶ τὴν πληγὴν τῶν νηπίων ποῦ δὲν ἐπιφέρει καὶ μεγάλην ζημίαν εἰς αὐτοὺς. Ἐπειδὴ ὅμως ἕστερα ἀπὸ ὅλην, καὶ δι' ἀκόμη παρα δὲν τὸ ἀντ'ληφθῶν· διότι κατέκονται ἀπὸ τὸν θυμόν θά κλαύσουν καὶ θά στενάξουν καὶ θά θρηνήσονται, ὥς τέτοιον θρήνον, ὅπως τὰ μικρὰ παιδιὰ ἀλλὰ αὐτόν ποῦ λαμβάνει χαρὸν εἰς τὸ

πῆρ τὸ ἔξωτερον, εἰς τὸ δάσθεσιν πῆρ, θά ἐνεργήσωμεν ὅπως αἱ μητέρες, ἐν καὶ διαφέρωμεν πῶσον πολὺ ἀπὸ αὐτῶν, καθ' ὅσον οὐκ ἐμ' ἀπειλὴν καὶ αὐστηρότητα ἔπας ἐκείνοι, ἀλλὰ μέ κολακείαν καὶ προσήγησιν θά ὁμιλοῦσαμεν πρὸς αὐτὰ τὰ παιδιά διότι, οὐδόμως ἀλλοπνίζονται ἀπὸ αὐτὰ οἱ ἅγιοι, ἀλλὰ μὴλλον μεγαλύτερα εἶναι ἡ ἀρετὴ τῶν D καὶ περισσότερα ἢ παρηγορία τῶν. Ἄν λοιπὸν ἀναφέρωμεν τὰ μελλοντικά ἀγαθά ἴαυς καὶ νά γελᾶσθε πολὺ διότι τέτοιον γέλωτα ἐπαινεῖτε πάντοτε· εἰς τὰ παρόντα ὅμως, καὶ ἐν καλύδον φορέεσθε φιλονέλιους, δὲν θά ἀποστήσετε ἄλλωστε καὶ νά θέλετε ἀκόμη, δὲν θά ἡμπορέσετε, διότι τὰ ἴδια τὰ πράγματα ἀντιπῶντα εἰς ἑαῦς.

Ὅπως δὲ ποτε ἔχετε ἀκούσει περὶ τοῦ Νέρωνος διότι ἐγινε πασίγνωστος ὁ ἀνθρώπος αὐτός, ἐξ αἰτίας τῆς ἀσελείας του, μέ τὸ νά ἐπινοήσῃ πρῶτος αὐτός καὶ μόνος, περιεκοῦς νέους τρόπους ἀκολασίας καὶ διαφθορᾶς. Αὐτός ὁ Νέρων εἰς τὸν μακάριον Παῦλον (διότι ἔτυπε νά εἶναι συγκροτικὸς μέ ἐκεῖνον τέτοιαν κατηγορίαν ἀπέδωσε, ὅπως ἐσθὲ ἰσχυρὰ ἀποδίδετε εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοὺς ἡνδρας Ε. διότι ἀφοῦ ἔπρεπε μίαν παλλακίδα τὴν ὅποιαν ὑπερβολικὰ ἡγάπα ὁ Νέρων νά δεχθῇ τὴν διδασκαλίαν τῆς πίστεως ταιτοκρόνως ἢν ἔπρεπε ν' ἀπομακρυνθῇ ἀπὸ τῆς ἀκόλαστον ἐκείνην πορείαν. Αποδίδων λοιπὸν τέτοιαν κατηγορίαν ἐκεῖνος, καὶ καταστροφὰ καὶ πλάνον καὶ μέ τὰς αὐτὰς θόβας, ποῦ οἱ ἐκπομπίζετε ἀποκαλῶν τὸν Παῦλον, καὶ ἄρχας μὲν τὸν ἐφυλάκισε. 41 Α. ἐπειδὴ ὅμως δὲν κατάρθωσε νά τὸν πείσῃ νά παύσῃ νά συμβουλεύῃ τὴν κόρην τελικῶς τὸν ἐφάνευσεν. Ἰοῖα λοιπὸν ζῆμα προήλθεν ἀπὸ τὸ γεγονός ταῦτο διὰ τὸν κῆδον. Καὶ εἰς τί ἀφελήθη ὁ δρόστης, ΠΙ δὲν ἀφελήσῃ τὸν τότε φονευθέντα Παῦλον. Καὶ τὶ δὲν ἐζήμιωσε τὸν φονέα Νέρωνα. Μήπως ὁ μὲν πρῶτος δὲν ὤνειται εἰς ἀληθινὴν οὐκούμενην ὡς ἄγγελος, δίδει εἰς τὰ παρόντα θά ἀναφερθῶ καὶ πάλιν, ὁ δὲ Νέρων ὡς πραγματικῶς καταστροφικὸς καὶ ἄγριος δαίμων δὲν ἔχει κατηνυχθῆναι ἀπὸ αἰῶνος.

4. Τὰ δὲ ἐκεῖ καὶ ἐν οἷς ἀποστήσετε, εἶναι ἀναγκαῖον νά τὰ ἀναφέρω, χάριν αὐτῶν ποὺ πιστεύουσιν. Ἄν καὶ θά ἔπρεπε ἀπὸ τὰ παρόντα, νά πιστεύετε καὶ εἰς ἐκεῖνα ἡλὴν ὅμως, ὅπως καὶ ἐν διακρίσει πρὸς αὐτὰ ἐγὼ θά τὰ εἴπω καὶ δὲν θά τὰ ἀποκρύψω.

Ποῖα λοιπὸν θά εἶναι τὰ ἐκεῖ. Ὁ μὲν δόλιος καὶ δυστυχὴς ἐκεῖνος, Β. τυπικός καὶ κατηχητὴς νεκρὸς ἀπὸ ἐντροπῆς καὶ πείσος, καὶ βλάπτει πρὸς τὰ κάτω, θά μεταφερθῇ, ἐκεῖ ὅπου εἶναι ὁ ἀτελευτήτος, σκώληξ καὶ τὸ πῆρ τὸ δάσθεσιν. Ὁ δὲ μακάριος Παῦλος θά σπῇ μέ πολλήν παρηγορίαν δι-

πλα εἰς αὐτὸν τὸν θρόνον τοῦ Βασιλέως ἀκινεβαλὼν λαμ-
πρῶς καὶ ἐνδεομένους μὲ τὸσον μεγάλην δόξαν, ὥστε οὐδέ-
λως νὰ ὑπερῇ τῶν ἀγγέλων καὶ τῶν ἀρχαγγέλων, καὶ τὸ-
σον μεγάλην ἀμοιβὴν θὰ λάβῃ. ὅσον ἀρκεῖ νὰ λάβῃ ἄνθρω-
πος, ὁ ἀποὶος λόγῳ τῶν πεπαιθῆσεν του ἀπαέρωσε τὴν ψυ-
κὴν τοῦ καὶ τὸ σῶμα τοῦ εἰς τὸν Θεόν. Διότι εἶται συμβαίνει
ὑπάρκει μεγάλη ἀμοιβὴ δι' αὐτοὺς ποὺ πράττουν καλὰ ἔργα,
γίνεται δὲ αὕτη μεγαλύτερα καὶ περισσότερα, ὅταν διέρχον-
ται διὰ κινδύνων καὶ πολλῆς ἀπαιτήσεως αὐτοὶ ποὺ ἐργάζον-
ται διὰ τὰ καλὰ. **Κ**αὶ ἂν ἀκόμη τὸ κατ'ἄρθρον εἶναι τὸ ἴδιον
καὶ εἰς τὸν ὄνει κόπων καὶ εἰς τὸν μετὰ κόπων κατορθώσαν-
τα τοῦτο, ὅμως δὲν θὰ ἀποδοθῇ ἡ αὕτη τιμὴ καὶ οἱ αὐτοὶ σέ-
φανσι. Ἐπειδὴ καὶ εἰς τοὺς πολέμους στεφανοῦνται, μὲν αὐ-
τὰς ποὺ ἐνίκησε πολλὸν περισσότερον ὅμως, αὐτὰς ποὺ ἔχει
νὰ ἐπιδείξῃ καὶ τὰ τραύματα διὰ τῶν ὁπῶν ἐπέτυχε τὴν νί-
κην.

Καὶ διατ' ὁμιλῶ περὶ τῶν ζώντων ὅταν καὶ αὐτοὶ ποὺ
ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν μόνον τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον εἰς τὸν πό-
λεμον κυρίως νὰ κληθεῖσιν εἰς τιμὴν περισσότερον τοὺς ἱ-
δικοὺς τῶν ὀνυόντων ὡς αἰετῆρες καὶ προσηταὶ εἰς ἄλην
τὴν Ἑλλάδα. Μήπως καὶ αὐτὰ τὰ ἀγνοεῖτε δίδοντες πάν-
τοτε σημείαν μόνον εἰς τὰ νέλια, καὶ τὴν πολυτέλειαν, ἔαν
δὲ οἱ Ἕλληνες, ποὺ εἶναι, ἄνθρωποι, καὶ τίποτε τὸ ἀπολ. ως
σπαρὰ δὲν διανοήθησαν ἡδὲ νύχθησαν νὰ ἀνυληθῶσιν αὐτὰ,
καὶ περιέβαλον μὲ πολλὰς τιμὰς. **Δ** αὐτοὺς ποὺ ἀπέθανον μό-
νον ὑπὲρ αὐτῶν καὶ δὲν ἔπραξαν τίποτε περισσότερον, πόσω
μᾶλλον θὰ πράξῃ τοῦτο ὁ Χριστὸς, ὁ ὁποῖος διδὲ πάντοτε
περισσότερας ἀμοιβὰς καὶ δωρεὰς ἀπὸ ὅσους κινδύνους ἀπέ-
στησαν δι' αὐτὸν οἱ εὐσεβεῖς. Διότι οὐ μόνον διὰ τοὺς ζω-
γμοὺς καὶ τὰς πληγὰς, οὕτε μόνον διὰ τὰς φυλακισαίς καὶ
τοὺς θανάτους καὶ τὰς σφαγὰς ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς διὰ τὴν ὕβριν
καὶ τοὺς ὀνειδισμοὺς ὑπερβῆν μεγάλην ἀμοιβὴν. Διότι λέ-
γει ἡ Μακαριστὴ ἔσπε, ὅταν μαρτυρῶντες ὡς οἱ ἄνθρωποι, καὶ
ὅταν ἀφορίσωνται ἡμᾶς καὶ ἀνειδίσουν καὶ ἐσθλάωσι τὰ ἔνσημα
ἡμῶν ὡς πονηρὸν ἔνεγκεν τοῦ Υἱοῦ τοῦ ἄνθρωπου, καί ποτε
ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκαρπύσεται. **Ε** ἰδοὺ νῦν ὁ μισθός
ἐμῶν πολλὸς ἐν τῇ οὐρανῷ. **Ι**δοὺς θ', 22, 23. Ἐὰν λοιπὸν
ὁ νὰ κακοποθῇ κανεὶς καὶ τὸ νὰ κακοποιηθῇ ἐπαυξάνει τὸν
μισθὸν καὶ εἰς τοὺς πόσοντας καὶ εἰς τοὺς κακολογούμε-
νοὺς ὁ ἐμποδίζων αὐτοὺς νὰ κακοποιηθῶσιν καὶ νὰ ὀνει-
δισθῶν δὲν ἀφελεῖ αὐτοὺς, ἀλλὰ τοὺς ὀνειδιστὰς καὶ τοὺς θα-
σσηνιστὰς. Διότι αὐτοὺς τοὺς ἐλάττει, μὲ τὸ νὰ μετῴσῃ τὸ με-
γαλύτερον μέρος τῆς ἀμοιβῆς τῆς καὶ μὲ τὸ νὰ καταστρέψῃ

τὴν ἀφορμὴν τῆς καρδίας **Β** **Α** καὶ τῶν πολλῶν σκαρπυμιά-
των τῶν

ἴστε ἐξ αἰτίας αὐτῶν ἔπρεπε νὰ σιωπήσω καὶ νὰ ἐπι-
τρέψω νὰ νῖνουν αὐτὰ ποὺ ἀποφέρουσι πολλὸν πλοῦτον ἀγα-
θῶν καὶ δημιουργῶν μεγαλύτεραν παρηρσίαν. Ἐπειδὴ ὅμως
εἰμεθα μέλη ἀλλήλων, καὶ ἂν ἀκόμη αὐτὰ ἀννοῦνται αὐτὴν
τὴν χάριν, δὲν πρέπει αὐτοὶ ποὺ διακρίνεται τοιαυτοτρόπως
νὰ προσοῦν μὲν δι' ἓν μέρος, νὰ ἀδιαφοροῦν δὲ δι' ἄλλο.
Καὶ εἰς ἐκείνους μὲν ἐπαυξάνεται καὶ ἄλλη τιμὴ καὶ ἂν
ἀκόμη δὲν κακοποιηθῶσιν τὰ αὐτὰ ὅμως, ἂν τῶρα δὲν
ἀποσπῶσιν ἀπὸ αὐτῶν τὴν μάστιγαν, δὲν θὰ δυνήσων πλεον.
νὰ σωθῶν. **Χ**αρὶν λοιπὸν τοῦτο, παραβλέψας τὸ συμφέρον
ἐκείνων, ὑποστηρίξω τὸ ἰσχυρὸν σας, καὶ παρακαλῶ καὶ ἐκε-
τεῖς νὰ παύσαστε. **Β** εἰς ἡμᾶς ποὺ παρακαλοῦμεν καὶ νὰ
μὴ θυβῶτε πλεον ἐναντίον σας τὸ ἔσπε, οὔτε νὰ κλισθεῖτε
εἰς κακοία, οὔτε νομίζοντες ὅτι στενοκαρτεῖτε ἄνθρώπους, νὰ
λυπῆτε τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ.

Ὅτι θέλω θὰ ἐπαυξάσεται αὐτὴν τὴν συμβουλὴν μου,
ἂν δοῦ τῶρα, ἀλλὰ ἄμεσας μετὰ καὶ τὸ γνωρίζω καὶ τὸ πα-
στεῖται ἐπαυρῶ δὲ, νὰ τὸ κάμειτε αὐτὸ τῶρα, διὰ νὰ μὴ τὸ
πράξετε ἄργότερον μεταίστες. Διότι καὶ ὁ πλοῦσιος ἐκείνος
ὅταν εὐρίσκωται ἐδῶ, ἐνόμιζε ὅτι οἱ προφήται καὶ ὁ νόμος καὶ
ἡ ἐκ τούτων παρηγορία εἶναι μῦθος καὶ φλυαρία. ὅταν ὅμως
μετέβη ἐκεῖ, τοσὺν ἐθαύμασε τὴν συμβουλὴν αὐτῶν ὥστε,
ἐπειδὴ ἀντελήφθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀφελῶσιν καθόλου
ἀπὸ τοὺς ἐπαύρους, **Κ** πορεκάλεσε τὸν Πατριάρχην νὰ στείλῃ
κάποιον ἀπὸ τοὺς νεκροὺς διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ εἰς τοὺς ἐπὶ νῆς,
φοβούμενος ἐκείνους, διηλαθῇ, νὰ μὴ πάθωσιν καὶ αὐτοὶ τὸ αὐτὸ,
καὶ περιφρονήσαντες τὰς θείας Γραφὰς, τὰς θαυμάσουν τότε,
ὅταν δὲν θὰ ἀφελῶσιν καθόλου ἀπὸ τὸν θαυμασμὸν. Ἄν
καὶ θεότατος ἐκείνος δὲν ἔκαμε τόσον κακόν, ὅσον ἐσεῖς.
Διότι ἐκεῖνος μὲν δὲν ἤλεψε τὸν Λάζαρον, ὅμως δὲν ἤρπα-
ξεν καὶ ἄλλους ποὺ ἠθέλουν νὰ τὸν ἐλεῖται, οὔτε κατε-
δικάζει, ὅπως εἰς τῶρα. Καὶ οὐ μόνον εἰς τὸ σημεῖον αὐτοῦ
ὑπερέβητε εἰς ἀσπλαγχνίαν αὐτόν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλο. Διότι,
ὅταν δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ τὸ νὰ μὴ πράξῃ κανεὶς καρπὶαν
ἀναθεργίαν καὶ τὸ νὰ ἐμποδίσῃ ἄλλους νὰ κάμωσι τὰς
ἐπιτροπὰς. **Δ** δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ τὸ νὰ στερεῖ κανεὶς τὴν ἐπι-
κὴν τροφὴν καὶ τὸ νὰ ἐμποδίσῃ αὐτὸν ποὺ πόσκει ἀπὸ τὴν
πείναν τοῦ μνησασμοῦ νὰ τρέφεται, ἀπὸ ἄλλους. Ὡστε δι-
πλάσιον ἐπεβῆτε τὸν ἀσπλαγχνικὸν ἐκείνον πλοῦσιον, καὶ
τὸ νὰ ἐμποδίσετε ἄλλους νὰ σβῶσιν τὴν πείναν των, καὶ

μὲ τὸ νὰ ἐπιδοσκονέετε αὐτὴν τὴν ἀνθρωπότητα, ἐνῶ ἡ φυσικὴ πνύγεται. Αὐτὸ το ἔκαμαν κάποτε καὶ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἀπηγόρευον τοὺς Ἀποστόλους νὰ κηρύττουν εἰς τοὺς ἄνθρωπους τὰ πρὸς σωτηρίαν των. Πλὴν διῶκε, καὶ ἀπὸ αὐτοὺς χειρότεροι εἶσθε οὗτοι. Διότι ἐκεῖνοι μὲν τοποθετηθέντες εἰς τὴν παρῶσιν τῶν ἐπ' οὐρανῶν, ἔπραττον ὡς ἐκθροὶ ὅλα ἔδειξαν οὐκ ὄντως, ὑποκρινόμενοι τοὺς φίλους, ἐπιδοσκονέετε ἐκθροικὴν διάθεσιν. Ἐμυστήριον καὶ ὕβρισαν καὶ ἐσκυφάντησαν τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους τότε ἐκεῖνοι, Ἐ ἀποκαλοῦντες αὐτοὺς ἀπατεῖνας καὶ πλάνους. Ἀλλὰ τοὺς ἐπεβλήθη τέτοια τιμωρία, ὥστε οὐδεμία πλέον σπουδὴ, νὰ δύναται νὰ ἐκμετῇ πρὸς τὰ δεινὰ ἐκεῖνα. Διότι πρῶτον αὐτοὶ καὶ μόνοι ἀπ' ὅλων τοὺς ἀνθρώπους τῆς γῆς ὑπέστησαν τόσα πολλὰ ὅσα κανεῖς ἄλλος. ⁵¹ Α. Καὶ μάρτυς ἀξιώματος τούτων εἶναι ὁ ἰδιος ὁ Χριστός, ὁ ὁποῖος λέγει τὰ ἑξῆς. «Ἔσται θλίψις μεγάλη, οἷα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχῆς κόσμου ἕως τοῦ νῦν, οὐδέ μὴ γένηται». Ματθ. 24, 21. Ὅλα μὲν τὰ παθήματα αὐτῶν δὲν εἶναι ὁ κατάλληλος καιρὸς ν' ἀφηνεγθῶμεν, ἀλλὰ διῶκε ἀπὸ τὰ πολλὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναφέρωμεν. Δὲν θὰ εἶπα δὲ ἰδικὰ μοι λόγια, ἀλλ' ἐνὸς Ἰουδαίου, ποὺ ἱστορῶσε ἀκριβῶς τὰ παθήματά των. Τί λέγει λοιπὸν αὐτός. Διότι ἀρνήθη τὴν σπουδὴν τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἀπαγγέλλει τὰς νέας ἐκείνας σπουδὰς.

5. Λέγει. «Τὰ μὲν περὶ τοῦ ἱεροῦ εἶχαν τοιοῦτοτρόπως ὡς πρὸς δὲ τοῦδε προσβληθέντος ἀπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τὴν πόλιν ὑπερῶν πλῆθος ἀνθρώπων ἀπέθνηκε, συνέβη νον δὲ ἀνιστόρητα δράματα.

Β. Εἰς κάθε στήν δηλαδὴ, εἰς τὸ ὁποῖον θὰ ἐφαίνετο πῶς προφῆς, γίνοντο μάστι καὶ συνεπλέκοντο οἱ αἰετοὶ μεταξύ των ἀρπάζοντες τὰ ὀλίγοι τὰ πρόφωτα. Οὐδὲ τὸς νεκροὺς ἐδάσκουν, ἐπὶ δὲν εἶχον τροφήν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐρευνοῦσαν μὴπως κανεῖς ὑπερβίνοτο οὐκ ἀπέθανεν, ἐπειδὴ ἔκρουσε κάτω ἀπὸ τῶν κολίων κάποιαν τροφήν. Ἀλλὰ δὲ μὲ τὰ στήματα ανοικτὰ ἀπὸ τὴν πείναν ὡσὺν λυσσασμένοι σκυλαὶ παρέβαιον καὶ ἔκαμαν ὡσὺν τρελλοὶ καὶ κυλιόμενοι τὰς βέρας ὡσὺν μεθυσμένοι, ἀπὸ συγκίσεως. C. εἰσέφροντο εἰς τὰ ἴδια στήματα δύο καὶ τρεῖς φορές εἰς μίαν ὥραν. Καὶ ἡ ἀνάγκη ἔκαμε, ὥστε νὰ τραγῶνται ὅλα καὶ ἀπὸ αὐτοῦ συνελέγονται τὰ ἀκατάλληλα ἀκαμῆ καὶ διὰ τὰ θρασυτέρη ζῶα. καὶ ἐτραγῶν τελευταῖα δὲ ἔφραγαν καὶ ζῶνας καὶ ὑποθήματα καὶ τὰ θέρματα τῶν σπίνων τὰ ἐξεκαλλοῦσαν καὶ τὰ ἐμυσσοῦσαν. Ἀλλὰ δὲ ἐτραγῶν καὶ ὑπολείμματα παλμοὶ, κόρτου, ὁσὶα μερικοὶ συλλέγοντες τὰς ἴνας τοῦ κόρτου τὰς ἐπὶ λαοὺς εἰς τὴν τοῦλαστον τεσσάρων ἀντικῶν δραχμῶν.

Καὶ ποῖος ὁ λόγος νὰ ἀμύλωσιν διὰ τὴν πρὸς τὰ θεῖα ἀναβείαν τοῦ ληιοῦ. Διότι πρόκειται ν' ἀναφέρω κάτι ποὺ ἔκαμεν αὐτὸς παρόμοιον τοῦ ὁποῖου οὕτε εἰς τοὺς Ἕλληνας, οὕτε εἰς τοὺς θεράσκους ἔχει ἱστορήθῃ, φρικτὸν μὲν διὰ τὸ εἶναι κανεῖς, ἀπόστειτον δὲ διὰ τὸ νὰ τὸ ἀκούσῃ. Καὶ ἐγὼ ἠθέλησα ἡμεῖς νὰ μὴ θεωρηθῶ ὡς τερατολόγος εἰς τοὺς μετέπειτα σὺνθρώπους θὰ ἀποσιωποῦσα εὐχαρίστω τὴν σπουδὴν. D. εἰάν δὲν εἶχα δεδωκεν διὰ τοὺς λόγους μου πάρα πολλοὺς μάρτυρας, ἄλλωστε θὰ κατέθετα εἰς τὴν πατρίδα μικρὸν κόμιν εἰάν παρέλπει νὰ ἀναφερῶ εἰς τὰς αἰτίας διὰ τὰς ὁποίας ἔπαθε ταῦτα.

Μία γυναῖκα ἀπὸ τοὺς κατοικοῦντας ὑπεράνω τοῦ ἱεροῦ δάνου, ὀνομαζομένη Μαρία κόρη τοῦ Ἐλεαζάρου, ἀπὸ τὴν κἀμιν Βηθεζαί, σημαίνει δὲ τοῦτο οἶκος ὑσώπου, σπουδαία καὶ πρὸς τὴν καταγωγὴν καὶ πλουσία κατέφυγε μαζί με πολλοὺς ἄλλους εἰς τὰ ἱεροσόλυμα καὶ ἦτο μετὰ τῶν πτωχολογῶν. Τῆς γυναῖκος αὐτῆς, τὰ μὲν ἄλλα περιουσιακά στοιχεῖα ὅσα εἶχε φέρεי με τὰς ἀποκεντρὰς τῆς, τὰ ἐλεηλόγισαν ἡ τιμῶνται τὰ δὲ ὑπόλοιπα κειμήλια, ὅταν ἐπισπῶντο, ὅτ' ἀρκεῖται περὶ προφῆς. E. εἰσορῶμενοι καθημέρην καὶ ἡμεῖς οἱ σπρωπῶται. Εἶχε δὲ καταληφθῇ ἡ γυναῖκα καὶ τὴν αἰῶν φιδερὰν ἀγανάκτησιν καὶ πολλὰς ὀδρίκους καὶ καταιρακίαν τοῦ ἀρταῦς, ἐξηρέθιζεν αὐτοὺς εἰς βάρος τῆς καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ οὕτε ἀπὸ ὁρῆν οὕτε ἀπὸ λυπῆν δὲν τὴν ἐσαόμινε, καὶ ἐπειδὴ ἀδυσκολεῖτο μὲν καὶ ἄλλων τράπον νὰ εἶται ὅλην τὴν τρώμα, καὶ ἀπὸ πεινῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προμυθευθῇ ἡ δὲ πείνα διεπέραν τὰ σπλάγχνα καὶ τὸν σελὸν τῶν δούτων καὶ λόγῳ τοῦ ληιοῦ τὰ πόθη ἀφύοντο περισσότερο. Εἰ αἰτίας τῆς ἀγανάκτησεως καὶ τῆς ἀνάγκης ἐστὶ μάστι ἐναντίον τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἀρπαῖς τὸ ποῖον τῆς. ⁵² Α. εἶχε δὲ παιδί, τὸ ὀνόμαζον εὐλαζέ. εἶπε Δυστυχημένοι βρέφος, εἶπει πῶς νὰ σὲ σιτηρῶ εἰς πόλιν καὶ πείναν καὶ ἐπανόστασιν. Εἰς μὲν τοὺς Ρωμαῖους εἰμεθα ὑπαδουλαμένοι, εἰάν δεδῶκα ἐπαχθόμεν μετὰ ἀπὸ αὐτοῦ ἡ δὲ πείνα συμπληρῶνται τὴν δουλείαν καὶ οἱ ἐπανοστάτοι καὶ πῶν δυο παρατάξουν εἶναι ἀντιώτεροι γίνε λοιπὸν τροφὴ μου καὶ τῶμα σιτιδῶσεακ εἰς τοὺς ἐπανοστάτας καὶ θρόνος εἰς τὴν ἱστορίαν ὁ μόνος ἔλλειψαν ἀπὸ τῆς συμφορῆς τῶν Ἰουδαίων. Καὶ λέγουσα αὐτὰ σφοδρὰ τὸ παιδί εἶπετα ἡ ἀφροὺ τὸ ἔφησε, εἶραγε μὲν τὸ ἥμισυ, τὸ δὲ ὑπόλοιπον ἐκένεσε καὶ τὸ ἐπὶ λασσε. Ἀμέως δὲ ὀδύνηθέντες ἀπὸ τὴν μαρτύριον ἡμεῖς τοῦ μαρμένου κράνως ἐπληρώσαν οἱ εἶπα

νασιτάται και ἀπειλοῦσαν διὰ τὴν ἀπάξουσαν ἀμέλειαν ἐὰν δὲν ἐδεῖκεν εἰς αὐτοὺς τὸ ψηφόν. Αὕτη δὲ ἀπαντήσασα διὰ τοὺς ἐφύλαξε μίαν καλὴν μερίδα, **B** ἐπανεῖκασε τὸ ὑπόλοιπον μέρος τοῦ παιδίου. Τοὺς κατέλαθε δὲ φρίκη και παραφροσύνη, και ἐπάγαγον τὰ πρόσωπά των. Αὕτη δὲ εἶπεν: Καὶ τὸ παιδί ἐκείναι νόμιμον και ἡ πράξις ἰδική μου φάγετε και σείε, ὅπως ἔσφαγα και ἐγὼ μὴ εἴσθε ἀτολήστερα ἀπὸ μίαν γυναῖκα και φιλοστοργώτεροι ἀπὸ μητέρα. Ἐὰν ὅμως εἴσθε εὐσεβεῖς και ἀποστρέψετε τὴν ἰδικήν μου πράξιν, ἐνῷ ἔσφαγα τὸ ἡμῶν, ὡς μεῖναι και τὸ ὑπόλοιπον εἰς ἐμὲ.

Μετὰ ταῦτα οἱ μὲν ἐπαναστάται τρέμοντες πρὸ ἐνός καὶ τοιοῦ πράγματος ἐφάνησαν δειλοί, και ἔκρησαν τὴν τροφήν αὐτὴν εἰς τὴν μητέρα. Ἔγινε δὲ ἀμέσως γνωστὴ εἰς ὅλην τὴν πόλιν ἡ ἡμερὰ τοῦδε, **C** και ὁ καθένας φέρον εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ τὸ ἀνοσιούργημα κατελαμβάνετο ἀπὸ φρίκης, ὥσταν νὰ τὸ εἴκε διαπραξέι αὐτό: οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐπετάκνον τὸν θάνατόν των, και ἐκαλοῦντο καὶ οὗτοι ἐβόσσαν εἰς τὸν θάνατόν πρὶν νὰ ἀκούσων και νὰ ἴδωσιν τόσο μεγάλα κακά. Ἔγινε δὲ γνωστὴ γρήγορα ἡ πραγμασία εἰς τοὺς Ρωμαίους. Ἐξ αὐτῶν δὲ, ὅλλοι μὲν δὲν τὸ ἐπίστευον, ὅλλοι δὲ ἐλυποῦντο, οἱ περισσότεροι ὅμως ἐμίσθον ἀκόμη περισσότερον τὸ ἔθνος τῶν Ἑβραίων.⁶

6. Αὐτὰ δὲ, και πολὺ χειρότερα ἀπὸ αὐτά, τὰ ἐμβάλλαναι, ὅχι μόνον ἐπεὶ ἐπαύρουν τὸν Χριστόν, ἀλλ' ἐπεὶ και μετέπειτα ἀπηγόρευον εἰς τοὺς Ἀποστόλους νὰ διδάσκων τὴν σωτηρίαν μας. Δι' αὐτὸ ἀκριδὸς και ὁ μακάριος Παῦλος **D** ἀπὸ τοὺς καταγόμενους, ἐπροφῆτευσεν τὸ ἔξως θεῖναι δι' αὐτοὺς, λέγων διὰ τὴν φρίκην καὶ τὴν ὀργὴν εἰς τέλος (**A'** Θεοῦ, 2, 16). Καὶ διὰ τὸ λέγειν αὐτὸ πρὸς ἡμᾶς: λέγουσιν: διὰ ἡμεῖς οὐτε ἀπὸ τὴν πίστιν, οὐτε ἀπὸ τὸ κήρυγμα ἀπομακρυνόμεθα. Καὶ ποῖον τὸ ὄφελος τῆς πίστεως, πᾶς μου, ὅταν ἐδὲν εἶναι καθαρὸς ὁ θεός; Ἄλλ' ἐπεὶ ἴσους νὰ ἀγνοῖτε και αὐτὸ, διότι και ὅλα τὰ ἰδικά μας ἐδὲν τὰ ἐχετε ἀκούσει. Ἐγὼ ὅμως θὰ σᾶς ἀπαρηγόησω τὰς ἀποφάσεις τοῦ Χριστοῦ. Σείε δὲ νὰ προσέχετε ὅν πράγματα ποιῶν δὲν κατηγορεῖται ὁ θεός τότε, ἀλλὰ μόνον περὶ τῆς πίστεως και τῶν δογμάτων ἔχουν καθορισθῇ τὰ περὶ τῶν πτωρῶν. Ὅταν δηλαδὴ ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἔρος και εἶδε πολλὸν ὄχλον νὰ τὸν περιτριγυρίζῃ. **E** μετὰ τῆς ὁλλας παραινήσεις ἔλεγεν: «Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς μου» (**Ματθ.** 13, 14), και «Πολλοὶ ἐροῦσίν μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ: σὺ τῷ σὺ δυνάμει

6. **Βλ.** Ἰωάννης, Περὶ Ἰουδαίου καὶ ἡμεῶν **Θεῶν**, 6, 7 και **B**.

προεφρημένον, και τῷ σὺ δυνάμει βασιλῶνα ἐξεβάλομεν και τῷ σὺ δυνάμει δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν; Καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς: Ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ὀνομασίαν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς» (**Μαρκ.** 9, 42). ⁷ **A** και παραμοίωσεν αὐτὸν πρὸς ἀκούει χωρίς νὰ ἡγήσῃ τοὺς λόγους τοῦ πρὸς ἀνθρώπων ὡφρονος, πρὸς κτίζει τὴν οὐσίαν τοῦ ἐπὶ τῆς ἡμεῶν και τὴν κατασκευάζει ἐπὶ τὴν εἰς τοὺς ποταμούς, εἰς τὰς θροσκὰς και τοὺς ἀνέμους. Καὶ ὁμῶν εἰς ἄλλο μέρος λέγει, ὅτι, ὅπως οἱ ἄλλοις ὅταν σῶνται τὸ δικτυον ἀποχωρίζουν τὰ ἀκατάλληλα πρὸς θροσκὴν ψάριον ἀπὸ τὰ ἄλλα, ἔτσι θὰ συμβῇ και τὴν ἡμεῶν ἐκείνην, πρὸς οἱ ἀγγελοὶ θὰ ρίψουν εἰς τὴν κόπριν ὅλους τοὺς ἁμαρτωλοὺς. (**Ματθ.** 13, 47). Καὶ ὁμῶν περὶ τῶν ἀσελγῶν και τῶν ἀνηθήκων ἀνθρώπων ἔλεγεν, ὅτι: «Ἀπελευθεύονται οἱ οὐκ οὐκ ἀπελευθεύονται και τὸ πῦρ τὸ δαΐμονον» (**Μαρκ.** 9, 42). Καὶ πάλιν λέγει, «Βασιλεὺς ἐποίησε νόμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ, και ἰδὼν ἀνθρώπων ἐνδεσμένους ἡμῶν ρυπαρά, πρὸς αὐτὸν εἶπεν: ἔταρε, πᾶς εἰσέλθετε ὡς μὴ ἔχω ἐνδύμα γάρ μου; **B** ὁ δὲ ἐφημύθη. Τότε λέγει: ἰστέ διακόνους αὐτοῦ: Ἀφῆσαντες αὐτοῦ χεῖρας και πόδας, θέλητε αὐτὸν εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον», (**Ματθ.** 23, 2), ὁμῶν μὲ αὐτὰ τὰ λόγια τοὺς ἀνηθήκους και ἀσελγῆς. Καὶ οἱ παρθένοι, πρὸς ἀπεκλείσθησαν ἀπὸ τὸν νυμφῶνα, τὸ ἐπαύσαν αὐτὸ ἐξ αἰτίας τῆς μισανθρωπίας και τῆς ἀκλήροτης. Καὶ ὅλλοι πάλιν διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἐπορεύοντο εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ και τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ. Καταδικάζονται δὲ ἀκόμη και οἱ ἀνοήτως και ἀσκόπως ἀμολοῦντες: «Ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου, λέγει, δικαιοσύνη και ἐκ τῶν λόγων σου καταδικαίωσθαι» (**Ματθ.** 12, 37). **C** ἡμεῶν νημέρις διὰ μεταίτης φοδοῦμεθα διὰ τὸν θῶν, και φρονιζομιν πολὺ διὰ τὸ ἡθικώτερον μέρος τοῦ Χριστιανισμοῦ: Δὲν νημέρις βέβαια, ἐκτός ὅν ἰσχυρίζομαι ὅτι ὅλα αὐτὰ τυχαῖα τὰ εἶπε ὁ Χριστός, και ὅλα τὰ ὑπόλοιπα: διότι ὅν ἔχουν λεχθῇ ὅλα. Ἐὰν δὲν ἀπέφραγα νὰ παρατείνω τὸν λόγον, θὰ ἐφάσκα και ἀπὸ τοὺς προφῆτας, και ἀπὸ τὸν μακάριον Παῦλον, και ἀπὸ τοὺς ὅλλους Ἀποστόλους, πόσον ἐνδιαφέρον εἶδειν ὑμῶν τοῦ μέρους αὐτοῦ ὁ Θεός. Πλὴν ὅμως, νημέρις διὰ και αὐτὰ εἶναι ἀρκετὰ: μᾶλλον δὲ ὅχι αὐτὰ ὅλα, ἀλλὰ ἐνῷ μόνον μέρος ἀπὸ τὰ λεχθέντα. Διότι, ὅταν ὁμῶν ὁ Θεός, και ὅν ἀκόμη τὸ εἶπεν πρὸς ἡμᾶς, πρᾶπει νὰ δεκώμεθα τὸ λεχθῆν, ὥσταν νὰ ἐκρ. λεχθῇ πολλάκις.

7. Τὴ λοιπόν, λέγει ὁ πολέμων τὸν Μοναχισμόν, οἱ διαμένοντες: εἰς τὸν οὐκὸν των, δὲν θὰ ἡμπορέσωσιν **D** νὰ ἐπαύκων αὐτὰ, ποῦ, ἐὰν δὲν ἐπιτευχθῶν ἐπιφέρουν τὴν τιμωρίαν; ὅτι τὸ ἐπαύκωσεν και ἐγὼ ὁ ἴδιος: και ὀλιγώτερον ὅτι

οὐς, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον, καὶ πολλὰκις ἤμισθον νὰ παύσῃ νὰ ὑπάρκῃ ἡ ἀνάγκη τῶν μοναστηρίων, καὶ νὰ ἐπικρατήσῃ εἰς τὰς πόλεις τόσοι καλὴ ἐφαρμογὴ τῶν ἡθικῶν νόμων, ὥστε νὰ μὴ χρειάζηται ποτὲ κανεὶς νὰ καταφύγῃ εἰς τὴν ἐρημον. Ἐπειδὴ ὅμως ὅλα ἔχουν γίνεαι ἀνω-κόττω, καὶ οἱ μὲν πόλεις, ποὺ ἔχουν δικαστήρια καὶ νόμους, ἔχουν γεμίσει ἀπὸ πολλὴν πεινανόριαν καὶ ὀδύκειαν, ἡ δὲ ἐρημος εἶναι πλήρης ἀπὸ τοὺς καρπούς τῆς φιλοσοφημένης ζωῆς δὲν θὰ κατηγοροῦντο δικαίως ἀπὸ οὐς αὐτοὶ ποὺ ἔχουσιν τοὺς βέλοντας νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν ἔλλιν αὐτὴν Ἐ καὶ τὴν ταραχὴν, καὶ ὀδηγοῦν αὐτοὺς πρὸς τὸν λιμένα τῆς ἡσυχίας, ἀλλ' αὐτοὶ ποὺ καθιστοῦν κάθε πάλιν ἀδύνατον καὶ ἀκατάλληλον πρὸς ἀσκήσιν τῆς φιλοσοφημένης ζωῆς ὥστε νὰ ἀναγκάζωνται, ὅσοι θέλουν νὰ σωθῶν, νὰ καταφεύγουν εἰς τὰς ἐρημίας. Πρὸς μου λοιπὸν, ἔδω κατὰ τὸ μεσονύκτιον πᾶρ καλεῖς λαμπρά καὶ θόρη πῦρ εἰς οἶκον μεγάλῃν καὶ πολυάνθρωπον, με σκοπὸν νὰ κἀμῃ κακὸν εἰς τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ κοιμωμένους, ⁸⁴ Ἄ ποῖον θὰ ἐκαρακτηρίζαμεν ὡς κακόν, αὐτὸν ποὺ θὰ ἐξυπνοῦσε τοὺς κοιμωμένους καὶ θὰ τοὺς ἀδερνοῦσε ἔξω ἀπὸ τὴν οἰκίαν, ἢ αὐτὸν ποὺ προεκάλεσε ἀρκετὰ τὴν πυρκαϊάν, καὶ ἔφερεν εἰς τὸσον δύσκολον θέσιν τοὺς ἐντὸς αὐτοῦ εὐρισκομένους καὶ αὐτὸν ποὺ τοὺς ἔβγαλε ἔξω;

Τὶ λοιπὸν, Ἐάν κανεὶς, ἔξω κάποιαν πόλιν νὰ εὕρισκεται ὑπὸ τυραννικὸν καθεστὸς καὶ ἀσθενὴ καὶ ἀπανοστατοῦσαν, καὶ πείσῃ, ὅσους ἤμπορῶσι, νὰ ἀνέλθουν εἰς τὰς κορυφὰς τῶν ἄρκων καὶ ἀφοῦ τοὺς πείσῃ συμπτῶν καὶ αὐτὰς εἰς τὴν ἀποκώρησίν των, ποῖον θὰ κατηγοροῦσε; Αὐτὸν ποὺ μετέφερε τοὺς δοκιμαζομένους ἀνθρώπους ἀπὸ τὴν ταραχὴν αὐτὴν εἰς τὴν γαλήνην, ἢ αὐτὸν ποὺ ἔγινεν αἴτιος τῶν ναυαγίων; Ἡ Διότης, μὴ νομίσης, ὅτι, ἡ τωρινὴ καὶ πάσαις τῶν ἀνθρώπων εἶναι καλυτέρα ὑπὸ τὴν τῆς τυραννομένης πόλεως, ἀλλὰ μάλλον δὲ εἶναι πολὺ χειρότερα. Διότι οἱ ἀνθρώποι, ἀλλὰ οἱ πόσοις πονηροὶ δαίμων, ὡς ἀνθρώπος τύραννος, ἀπὸ ἐκουρίους ὅλων τὴν οἰκουμένην, μετὰ τὴν τὴν φάλαγγά του ἐξουσίησεν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων. Ἐπεὶ, ἀπὸ ἐκεῖ, ὡς ἀπὸ μίαν ἀκρόπολιν, ἐξαπολύει καθημερινῶς τὰς ἀκαθάρτους καὶ βδελυρὰς προσηγάς καὶ καὶ διαλύει οἱ μόνον γάμους, οὕτε δημιουργεῖ μόνον χρηστικὰς συναλλαγὰς καὶ προξενεῖ ἀδίκους φόνους ἀλλὰ τὸν πολὺν χειρότερα αὐτῶν, δηλοῖ, ἀποκαλύπτει τὴν ψυχὴν, ἢ ὅσα ἡνέθη διὰ τοῦ θαύματος πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν ἐπικοινωνίας, παροῖ αὐτὴν εἰς τοὺς ἀκαθάρτους ὑπηρετας του καὶ καταναγκάζει αὐτὴν νὰ κατακλίνεται μαζί των. Αὐτοὶ δέ, ὅταν διὰ μίαν φοράν τὴν παραλύουν, τὸσον ἀσπρῶς καὶ ὡ-

θρησκευτικῶς συμπεριφέρονται πρὸς αὐτὴν, ὥστε ἀρρῶζει εἰς θαίμονας πονηροῦς, ποὺ ἐπαθιμοὶν οφειδῶς καὶ μετάνοιαν τὴν καταστροφὴν καὶ τὴν κακὴν διαγωγὴν μας. Διότι, ἀφοῦ ἐκ-γυμνάσωμεν αὐτὴν ἀπ' ὅλα τὰ ρούχα τῆς ἀρετῆς καὶ τὴν ἐνδύσωμεν μετὰ τὰ κοσμήματα τῶν παθῶν, τὰ ἀκαθάρτα καὶ σπασμένα καὶ βρωμερά, ποὺ τὴν καθιστοῦν ἀσπρότεραι ἀπ' οἱ γυμνήν, καὶ ἀφοῦ τὴν μελύνουν περισσότερον μετὰ τὴν ἀκαθαρσίαν των, ἢ δὲν παύουν νὰ τὴν συνοδεύουν με ὕδρεις. Καὶ ποτὲ δὲν χορταίνονται ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν καὶ παράνομον ἡμετέραν ἐπαφὴν. Ἀλλὰ διὰς οἱ μεθυμένοι, ὅταν πῶον πᾶρα πολλὸ ποτόν, τότε διψοῦν περισσότερον, ἔτσι καὶ αὐτοὶ, τότε ἐξαγριώνονται περισσότερον, καὶ ὁρμῶν με περισσότερον ὑποδρότητα καὶ ἀγριότητα, ὅταν τὸ παρακάουν εἰς τὸ νὰ τὴν καταρτυποῦν παντοῦ καὶ νὰ τὴν δαγκώσουν καὶ νὰ πίνωνται εἰς αὐτὴν τὸ δηλητήριον τῆς κακίας των. Καὶ δὲν ἐγκαταλείπουν τὴν προσπάθειαν νὰ τὴν φέρουν εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν σωτηρίας, παρὰ μόνον ὅταν ἀποθνήσκῃ ὁ ἄνθρωπος καὶ χωρίζεται ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα. Ἀπὸ ποῖαν λοιπὸν τυραννίδα, ἀπὸ ποῖαν αἰχμαλωσίαν, ἀπὸ ποῖαν δουλείαν, ἀπὸ ποῖαν πόλεμον, ἢ ἀπὸ ποῖον ναυάγιον, ἀπὸ ποῖαν πείναν δὲν εἶναι χειρότερα αὐτά; Ποῖός εἶναι τὸσον σκληρὸς καὶ ἀγριὸς ποῖος εἶναι τὸσον τρελλὸς καὶ ἀνάνθρωπος καὶ ἀπηνος καὶ ἀναίτητος, ὥστε νὰ μὴ θέλῃ, ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτόν, ν' ἀπελευθερώσῃ τὴν ψυχὴν του ἀπὸ ἐκείνου τὴν καταρμένον πείναν καὶ προσβολὴν, ἀλλὰ νὰ τὴν παραβλέψῃ ἐνῇ παθεῖναι ἰεῖα; Ἐάν δὲ αὐτὸ ἀποτελῇ χαρακτηριστικὸν σκληρὸς καὶ ἀνοσιότητος ψυχῆς, ποῦ θὰ κατατάσσεται, πρὸς μου, αὐτοὺς ποὺ μαζί μετὰ τὴν ἀφέλειαν διὰ τὴν ψυχὴν ἐλάμουν καὶ ἔνα ἄλλο, πολὺ μεγαλύτερον ἀπὸ αὐτὸ, κακόν, δηλαδὴ, αὐτοὺς ποὺ προθυμοποιοῦνται νὰ πηδήσουν μέσα εἰς τοὺς κινδύνους ⁸⁵ Ἄ καὶ δὲν διατάζουν νὰ θέσουν τὰ πόδια των εἰς τὸν λακμὸν τοῦ θηρίου, ἀλλὰ ὑπομένουν καὶ τὴν δυσουδίαν καὶ τοὺς κινδύνους, προκειμένους ν' ἀποσπάσουν ἀπὸ τὸν φάρμακον τοῦ θάνατος τὰς ψυχὰς ⁸⁶ ἢ καὶ κατέτα, ὅσοι μόνον δὲν τοὺς ἐπαυνοῦν καὶ δὲν τοὺς ἐκκαθαρίζουν, ἀλλὰ ἀναθῆναι τοὺς καταδικάζουν ἀπὸ παντοῦ καὶ τοὺς καταπολεμοῦν;

8. Τὶ λοιπὸν, λέγει. Ὅλοι οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων ἔχουν ἀπολαύσῃ καὶ βασανίσκονται καὶ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουν καὶ νὰ ἐρημώσουν τὰς πόλεις καὶ νὰ μετακινήσουν εἰς τὴν ἐρημον καὶ νὰ κατακροῦν τὰς κορυφὰς τῶν ὄρεων; Καὶ οὐ λοιπὸν αὐτὰ συμβουλεύεις καὶ νομοθετεῖς; Ὅχι δέδοται ἀντιθέτως δέ, ὥστε καὶ προηγουμένως εἶπα, καὶ τὴ ἐπαθιμοῦ καὶ εὐχόμαι ν' ἀπολαύσονται τὸσον πολλὴν εἰρήνην, ἢ καὶ νὰ κατελθῇ ἡ τυραννία τῶν κακῶν αὐτῶν τὸσον πολὺ, ὥστε

δοι μόνον νὰ μὴ ἀναγκάζονται οἱ κάτοικοι τῶν πόλεων νὰ ἀνθεαίνουσι εἰς τὰ ὄρη, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ κατοικοῦν εἰς τὰς ἐρημίας ὡσὺν ἐξέρισται ἀπὸ πολλῶν καιρῶν, νὰ ἐπιστρέψουσι εἰς τὴν πόλιν τῶν. Ἀλλὰ τί νὰ κάμω; Φοβοῦμαι μήπως φροντίζων νὰ τοὺς ἐπαναφέρω εἰς τὴν πατρίδα, ἀντὶ τῆς πατρίδος τοὺς παραδίδωμι εἰς τὰ κέρα τῶν πονηρῶν διαβόλων, καὶ θέλων νὰ τοὺς ἀπαλλάξω ἀπὸ τὴν ἐρημίαν καὶ τὴν ἀποκόρησιν, τοὺς παραδίδωμι ὥστε νὰ στερηθῶσιν τὴν ἄσκησιν καὶ τὴν ἡσυχίαν.

Ἐὰν δὲ γογγίζῃς διὰ παρουσιάζειν τὰ πληθὺς τῆς πόλεως θὰ λυπηθῇς δι' αὐτὴν καὶ θὰ φοβῇσαι, διότι ὄφθεν δὲν ἔ' ἄνεκόν νὰ καταδικάσῃς ὅλον τὸν κόσμον, ἀπολουθῶν τὴν διακρίσειν τοῦ Χριστοῦ, θὰ συμπανήσῃς μὲ αὐτὴν διὰ τὴν ἀποκρύψω τὴν ἀνδρασίαν σου. Καὶ θεοδαίς, δὲν θὰ ἐπιχειρήσῃς εἶναι τόσοις τολμηρὸν πρῶγμα, δηλαδὴ νὰ ἔλθῃς εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὴν ἀπόφασιν τοῦ, μέλλοντος νὰ μὲς κρίνῃ. ὦτε, Θεοῦ. Τί λέγει λοιπὸν ὁ Χριστός; «Στενὴ ἡ πόλις, καὶ πεπλημμένῃ ἡ πόλις ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν, καὶ ὅλγοι εἰσὶν οἱ εὐρύσκοιτες αὐτῆς» (Ματθ. 7, 14). Ἐὰν δὲ οἱ εὐρύσκοιτες εἴναι ὀλίγοι, πολλοὶ δὲ αὐγαστέροι εἴναι, αὐτοὶ ποὺ μισοῦν νὰ φθάσῃν εἰς τὰ τέρμα αὐτῆς, αὐτοὶ δὲν ἠμποροῦν θεοδαίς νὰ φθάσῃν εἰς τὰ τέρμα ὅσοι κάμνουν τὴν ἀρχήν, ἀλλὰ ἄλλοι μὲν εἰς τὴν ἀρχήν, ἄλλοι εἰς τὸ μέσον, **Δ** πολλοὶ δὲ καὶ μέτω εἰς τὸν λυμένον καταποντίζονται. Καὶ πάλιν λέγει, πολλοὶ εἶναι οἱ κληροὶ, ὀλίγοι δὲ οἱ ἐκλεκτοί.

Ὅταν λοιπὸν ὁ Χριστὸς λέγῃ διὰ τοὺς περισσότεροις καταλίσκειν εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ περιορίζεται εἰς ὀλίγους ἢ σωτηρία, διατὶ λογιζομένη καὶ μοι; Διότι ἐνεργεῖς, ὡσὺν νὰ ἐξεπλήττωσιν, ἔδωκεν ὁμιλοῦσάμε δι' αὐτὰ ποὺ εἶχον συμβῆναι γόρυ ἀπὸ τὸν Νῦν, ὅτι δηλαδὴ ὅλοι καταστράφησαν, μόνον δὲ δύο ἢ πρεῖς ἄνθρωποι διέφυγον τὴν πόσιν μεγάλην τιμωρίαν, μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν ἀποβλέπων εἰς τὸ νὰ κλείσῃς τὸ στόμα μας, διότι ὄφθεν δὲν ταλίσκειν νὰ καταδικάσωμεν τὸ πλῆθος. Ἀλλὰ δὲν θὰ πῶμεν κατὰ τέτατον, ὅτε θὰ προτιμῶμεν τοὺς πολλοὺς ἀντὶ τῆς ἀληθείας. Ἐ διότι καὶ τὰ τωρινὰ δὲν εἶναι ἐλαφρότερα ἀπὸ τὰ τότε συμβάντα, ἀλλὰ πολὺ περισσότερον ἐκλόασται, καὶ ὅσον ἔχουν ἀπειληθῇ καὶ αὐτὰ μὲ κώλασιν, καὶ παρὰ ταῦτα ἡ κακία οὕτε ἔστι ἐκρίζυνται. Διότι, πᾶς ρον, ποῖός δὲν ἀποκαλεῖ τὸν συνάνθρωπόν του ἀνέτηρον; Καὶ αὐτὸ τιμωρεῖται μὲ τὸ πῦρ τῆς κολάσεως. Ποῖός δὲν βλέπει τὰς γυναῖκας μὲ πονηρὰν διάθεσιν; Καὶ αὐτὰς εἶναι συντελεσμένην μοιχείαν. **56** Α καὶ ὁ μοιχὸς πάλιν θὰ ριφθῇ εἰς τὴν κώλασιν. Ποῖός δὲν ὠρκόσθη; Καὶ αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ τὸν πονηρὸν, καὶ κολάζεται. Ποῖός δὲν ἐφάνησε ποτὲ τὸν φίλον του; Τοῦτο δὲ, κάνει τοὺς ἀνθρώπους χειρο-

τέρους ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρας καὶ τοὺς τελώνους; καὶ θεοδαίς; τὸ ὅτι οἱ χειρότεροι ἐκείνων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διαφύγουν τὴν κώλασιν εἶναι φανερὸν εἰς τὸν καθένα. Ποῖός ἀπῆλλοξε τὴν καρδίαν τοῦ ἀπὸ τὸ μίσος καὶ ἐπυγνώστης ὅλα τὰ σφάλματα τῶν ἄλλων ἀπέναντί του; Διὰ τὸ ὅτι δὲ, ὁ μὴ συγκωρῶν εἶναι ἐπακόλουθον νὰ παραδοθῇ εἰς τὰ βασανιστήρια, κανεὶς δι' ὅσους ἔχουν ἀκούσει τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ δὲν θὰ ἀντιελθῇ. Ποῖός δὲν ὑπηρέτησε τὸν Σατανάν; Καὶ ὅποιος ἐδούλευσε εἰς ἐκεῖνον, πρέπει νὰ παρατηρῇ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Χριστοῦ; διὰ τὸ ἀρνηθῇ ἐκεῖνον, εἶναι ἐπακόλουθον **Β** νὰ ἀρνηθῇ καὶ τὴν σωτηρίαν του. Ποῖός δὲν κατηγοροῦσε κρυφά; Αὐτοὶ δὲ, διατάσσει καὶ ἡ Παλιὰ Διαθήκη νὰ φονεύωνται καὶ νὰ κατακράζωνται.

Ἀλλὰ ποῖα εἶναι ἡ κατηγορία εἰς τὰς ἀμαρτίας μας; Τὸ εἶναι ὅλοι, ὡς ἐκ συνθήματος ἐγλιστρήσαμεν εἰς τὸ βάραθρον τῆς κακίας, πρῶγμα τὸ ὅποιον εἶναι: μεγάλη ἀπόδειξις τῆς ἀσθενείας, ποὺ μὲς κατέχει, ὅταν χρησιμοποιοῦται τοῦτο ὡς ὁμοιολογία τῶν ἀμαρτιῶν μας, ἐνθ' ὅθ' ἔσπερε νὰ εἶναι ἄφορμὴ μεγαλυτέρας δόξης. Διότι, τὸ νὰ ἔχωμεν πολλοὺς συμπτῶντας εἰς τὰς ἀμαρτίαις, αὐτὸ δὲν μὲς ἀπαλλάσσει ἀπὸ τῆς κατηγορίας καὶ τῆς τιμωρίας. Ἐὰν δὲ κανεὶς ἀπηλείκη ἀπὸ τὰ λεχθέντα, ἔξ ἀναμνήνῃ ὀλίγον, καὶ τότε θ' ἀπελπίσθῃ περισσότερον, ὅταν ὁμιλῶμεν διὰ τὰ πάλιν χειρότερα **Γ** ὑμῶν, δηλαδὴ τὰς ἐμπορίας. Διότι, ἔδωκεν τὸ νὰ ὁρκοσθῇ κανεὶς εἶναι διαβολικόν, τὸ νὰ ἀθετήσῃ τοὺς ἄρκους πώσιν τιμωρίαν θὰ ἐπαρῇ. Ἐάν, τὸ νὰ ἀποκαλέσῃ κανεὶς ἀνόητον κάποιον, ἐπαρῇ τὴν κώλασιν, τὸ νὰ προσβάλῃ κανεὶς τὸν ἀδελφόν του, ποὺ πολλὰς εἰς τίποτε δὲν πταίει, μὲ μισοῦς ἐκδικητοῦς, πώσιν τιμωρίαν θὰ ἴτω δυνατὸν νὰ ἐπιτύρῃ. Ἐάν ἡ μνησικακία καὶ μόνον ἐπαρῇ τὴν τιμωρίαν, πόσον μεγάλην τιμωρίαν θὰ συνεπάγεται ἡ ἀντιδικία; Ὅμως δε μὴ ὁμιλοῦμεν περὶ αὐτῶν, ἀλλὰ ὅς τὸ ἀφύσκειν διὰ τὴν κατάλληλον ὥραν. Ἀλλὰ διὰ νὰ παραλείψω τὰ ἄλλα, αὐτὸ λοιπὸν ποὺ μὲ ἠνάγκασε νὰ ἀπευθύνω αὐτὸν τὸν λόγον, δὲν εἶναι ἄρετὸ καὶ μόνον αὐτό, ν' ἀποδείξῃ τὴν κακὴν ἐπιφάνειαν τῆς προσβολούσης νόσου. **Δ** Διότι, ἔδωκεν τὸ νὰ μὴ συναισθάνεται κανεὶς τὰς ἀμαρτίαις του, ἀλλὰ νὰ ἀμαρτάνῃ ἀναισθητικῶς, εἶναι τὸ ἔσχατον σημεῖον τῆς κακίας, ποὺ πρέπει νὰ κατατάξωμεν τοὺς νέους αὐτοὺς νομοθέτας τῆς νέας ταύτης καὶ παραλογιστάτης νομοθεσίας, οἱ ὅποιοι καταδικάζουν τοὺς διδασκάλους τῆς ἀρετῆς μὲ περισσότερον θάρρος ἀπὸ ὅσον ἐκδικῶν ἄλλοι τοὺς διδασκάλους τῆς κακίας καὶ καταπολεμοῦν αὐτοὺς ποὺ θέλουν νὰ διορθώσουν τὸ κακὸν περισσότερον ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τὰ διαπράττουν. Μόλλον

δὲ πρὸς αὐτοὺς ὅτι ἀπεκρίναντο αἰσθάνονταί· ὅτε τοὺς κατη-
γοροῦν ποτὲ, ἐνῶ τῶν διδασκάλων τῆς ἀρετῆς μὲ πολλὴν
εὐκαρίστησιν θά ἐγεύοντο καὶ τὰς σάρκας, ὥσθιν νὰ φανά-
ζουν καὶ μὲ ὅσα λέγουσιν καὶ μὲ ὅσα πράττουν, ἵνα ὅτι πρέπει
νὰ ἀκολουθεῖ κανεὶς μὲ πάθος τὴν κακίαν, καὶ ποτὲ νὰ μὴ
ἐπανέλθῃ εἰς τὴν ἀρετὴν, ὥστε νὰ ὀφείλῃ κανεὶς νὰ κατα-
πολεμῇ ὅσα μόνον αὐτοὺς ποὺ ἐφαρμύζουσιν τὴν ἀρετὴν, ἀλλὰ
καὶ αὐτοὺς ποὺ τολμοῦν νὰ ὑψώσουν ὑπὲρ αὐτῆς τὴν φι-
νήν των.